

วารสารวิชาการ
ศึกษิตาลัย
Sueksitalai Journal

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2564

Vol.2 No.2 May-August 2021

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

พิมพ์จำนวน 500 เล่ม

ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน / ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม / ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารศึกษิตาลัย เป็นวารสารวิชาการของวัดศรีสุมังคล์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเผยแพร่ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการของนักวิชาการจากหน่วยงานทางการศึกษา นิสิต/นักศึกษา คณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ และนักวิจัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา การศึกษา ภาษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ คติชนวิทยา การท่องเที่ยว และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น

ที่ปรึกษา

พระราชรัตนาลงกรณ์,รศ.ดร.

เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

พระศรีวิชฌโมลี

รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

พระครูภาวนาธรรมโฆสิต,ดร.

เจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย

พระครูสุตัตตนาภรณ์

รองเจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย

พระครูอนุกุลวรภิกข

เจ้าอาวาสวัดศรีสมังคล์

บรรณาธิการบริหาร

พระมหาสมเด็จ มหาสมิทธิ,ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระมหาประหยัด ปญญาโว,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

กองบรรณาธิการ

พระเดชขจร ขนฺติโร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ดร.ภณทิลา น้อยเจริญ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระมหาจำนงค์ สิริวัฒน,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ดร.กัมพล นะวัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ดร.สกุล อ้นมา

มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ดร.ปาริชาติ ทุมพันธ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ดร.จุฬารัตน์ วิชาวนาติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

นายขจรศักดิ์ วิเศษสุนทร

สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นายอภิวัฒน์ชัย พุทธจร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

นางอิงอร บุตรศรีผา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระมหาจตุรภัทร กิตติคุณโต

วัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง)

พระมหาวิชฌนุพงศ์ โคตพันธ์

วัดชัยพร

งานบันทึกข้อมูล

พระเชษฐา จารุณโม

วัดศรีสุมังคล์

พระมหาอภิมงคล อภิวรเมธี

วัดศรีสุมังคล์

ศิลปกรรม

นายกิตติศักดิ์ พรหมกุล

พิสูจน์อักษร

นายสุวิทย์ ขาวนอก

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

นายชาญชัย พิมพ์คำ

ไวยาวัจกร วัดเนินพระเนาวนาราม

นายจันทวี ชัยสว่าง

ไวยาวัจกร วัดศรีสุมังคล์

สำนักงาน : 962 หมู่ 9 วัดศรีสุมังคล์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43000

โทรศัพท์ : 086 889 4578, 081 717 5293, 087 853 1097

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ ถนนประจักษ์ศิลปาคม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43000

โทรศัพท์ : 0-4246-0082

บทบรรณาธิการ

วารสารศึกษิตาลัยฉบับนี้ เป็นปีที่ 2 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2564 มีบทความทั้งหมด 5 บทความ ประกอบด้วยบทความวิชาการ 4 บทความ และบทความวิจัย 1 บทความ ได้แก่ บทความวิชาการเรื่อง “ศึกษาพัฒนาการของตำนานอรัญธาดาตุนิทาน โดย “พระครูศรีปริยัติการ” บทความวิชาการเรื่อง “การจัดระเบียบสังคมตามแนวมงคลที่ป็น” โดย พระสมุห์จักรพันธ์ ธีรธมโม (วรรณมา) บทความวิชาการเรื่อง “หลักสาราณียธรรมกับการบริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้อง โดย พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์ บทความวิจัยเรื่อง “การบูรณาการอิทธิบาท 4 เพื่อสร้างผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนออนไลน์” โดย พระมหาสุรเพชร วชิรญาณโณ และวัฒนา มุลเมืองแสน บทความวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย” พระมหาเอกชัย วิสุทโธ และอภิวัฒน์ชัย

ขอบคุณผู้สนับสนุนบทความทุกท่าน ที่ส่งบทความมาตีพิมพ์ ขอขอบคุณกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้สละเวลากลับกรองบทความ ชี้แนะ แก้ไข ทำให้บทความมีความสมบูรณ์ ขอขอบคุณกองบรรณาธิการทุกท่าน ที่ได้สละเวลาในการตรวจทานต้นฉบับ ส่งบทความให้ผู้สนับสนุนแก้ไข ส่งบทความให้ Peer Review อ่าน จัดรูปเล่ม ประสานงานกับโรงพิมพ์ จนวารสารฉบับปฐมฤกษ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

(พระมหาสมเด็จ มหาสมิทธิ, ผศ.ดร.)

บรรณาธิการบริหาร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กองบรรณาธิการ	ก-ค
บทบรรณาธิการ	ง
สารบัญ	จ-ฉ
บทความวิชาการ	
ศึกษาพัฒนาการของตำนานอูรังคราตุนิทาน	1-14
STUDY THE DEVELOPMENT OF THE LEGEND OF THE ORANG-ELEMENT FABLE	
พระครูศรีปริยัติการ	
การจัดระเบียบสังคมตามแนวมังคลัตถทีปนี	15-28
SOCIAL ORDER IN MANGALATTHADIPANI	
พระสมุทรจักรพันธ์ อธิธมโม (วรรณมา)	
หลักสาราณียธรรมกับการบริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้อง	29-42
SARANIYADHAMMA AND ADMINISTRATION OF NONGSONGHONG SUBDISTRICT MUNICIPALITY	
พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์	
การบูรณาการอิทธิบาท 4 เพื่อสร้างผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนออนไลน์	43-56
INTEGRATION OF 4 IDDHIPADHA FOR E-LEARNING ACHIEVEMENT	
พระมหาสุรเพชร วชิรญาโณ	
บทความวิจัย	
ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ใน โครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย	57-70
SATISFACTION WITH PRACTICE OF VIPASSANA MEDITATION IN 4 SATIPATTHANAS UNDER 2020 VIPASSANA MEDITATION PRACTICE PROJECT OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY STUDENTS, NONGKHAH CAMPUS	

พระมหาเอกชัย วิสุทฺโธ

อภิวัฒน์ชัย พุทธจร

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารศึกษิตาลัย

71-71

คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์บทความ

72-84

ศึกษาพัฒนาการของตำนานอูรังคราตุนิทาน*
STUDY THE DEVELOPMENT OF THE LEGEND OF
THE ORANG-ELEMENT FABLE

พระครูศรีปริยัติการ

Phrakhrusripariyattikarn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonphanom Buddhist College, Thailand.

E-mail: vivo250462@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากำเนิด เนื้อหา และพัฒนาการของตำนานอูรังคราตุนิทาน การศึกษาพบว่า ตำนานอูรังคราตุนิทานเป็นวรรณกรรมบอกเล่าเรื่องราวของบุคคลและสถานที่ โดยมีแกนหลักของเรื่องคือการเสด็จมาบำเพ็ญพุทธกิจของพระพุทธเจ้าในดินแดนล้านช้างและภาคอีสานของไทย บางส่วน พร้อมกับบอกเล่าเรื่องราวของผู้เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการพรรณนาถึงการกลับชาติมาเกิดของผู้มีบุญญาธิการ เพื่อให้บุคคลที่อยู่ในเรื่องมีความศรัทธา ตำนานอูรังคราตุนิทานมีลักษณะเป็นนิทานปรัมปรา โดยกล่าวถึงเรื่องเล่าที่น่าจะเกิดจากอิทธิพลของพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ ที่กำลังรุ่งเรืองในอาณาจักรล้านนา แล้วขยายตัวเข้ามาสู่ล้านช้าง และมีเนื้อหากล่าวถึงกำเนิดพุทธศาสนาสาสนา ชื่อบ้าน นามเมือง และสถานที่ต่าง ๆ ตามเส้นทางที่เสด็จ เช่น หนองคันแทเสื่อน้ำ (เวียงจันทน์) พระพุทธบาทโพนฉั่น (โพนพิสัย) พระบาทเวินปลา เมืองโคตบอง (ท่าอุเทน) กปณคิริ (ภูคำพั่ว) พระธาตุอิงฮัง (แขวงสุวรรณเขต) เมืองศรีโคตรบูร (แขวงสะหวันเขต) เมืองมรุกขนคร (นครพนม) เมืองหนองหานหลวง (สกลนคร) ดอยแท่น (ภูเพ็ก) ภูเวียง (ภูพระบาท) ดอยนันทกั้งฮี้ (หลวงพระบาง) และชื่อบุคคลผู้เป็นเจ้าของผู้ปกครองต่าง ๆ เช่น พระยาศรีโคตรบูร เมืองศรีโคตรบูร พระยาสุเมตตธรรมวงศา เมืองมรุกขนคร พระยาสุวรรณภิงคาร เมืองหนองหานหลวง เป็นต้น ตำนานอูรังคราตุนิทานมีลักษณะวิวัฒนาการในสองด้านคือ ด้านเนื้อหาและด้านสถานที่ จึงเกิดมีสถานที่ต่าง ๆ ตามเนื้อหาอูรังคราตุนิทานกล่าวถึง และมีอิทธิพลต่อความเชื่อของชาวพุทธว่าเป็นเรื่องจริง เพราะมีสถานที่เป็นหลักฐานยืนยันชัดเจน

คำสำคัญ: พัฒนาการ, ตำนาน, อูรังคราตุนิทาน

*Received: 29 April 2021; Revised: 7 June 2021; Accepted: 21 August 2021

Abstract

The objective of this article was to study the origin, content and evolution in Relics of Lord Buddha legend's tales. The Relics of Lord Buddha legend was the literature story of people and places that the core of story was the Buddha's visiting to Lan Xang and some part of the Northeastern of Thailand. It was together with the story telling of those involved by using the narrative method to describe the rebirth of the benefactor so that the person in the holy matter. The Relics of Lord Buddha legend was characterized by mythical tales by mentioning stories that were likely to arise from the influence of Lanka Nikaya's Buddhism that was flourishing in the Lan Na. Then it expanded into Lan Xang and contained content about the origins of Buddhism, the city's name, and various places along His path such as; Nong Khan Thae Suea Nam (Vientiane), Phra Bhuddhabat Phon Chan (Phon Phisai), Phrabat Wen Pla in Cotabong City (Tha Uthen), Kapana Khiri (Pukampha), Phra That Ing Hang (Suwan Khet), Si Khotbun (Savannakhet), Marukhanakhon (Nakhon Phanom), Nong Harn Luang (Sakon Nakhon), Doi Thaen (Phu Pek), Phu Kuvian (Phu Phrabat), and Doi Nantha Kang Hee (Luang Prabang). It included the name of the person who owns various rulers such as; Phraya Sikotraboon of Sikotraboon City, Phraya Sumiddhammawongsa of Maruka Nakhon City, Phraya Suwanphingkarn of Nong Han Luang, etc. The legend of the Relics of Lord Buddha's Tales has evolved in two aspects; content and location. Therefore, there were different places according to the content of the story and influenced the Buddhist belief as true because there was a place as evidence to confirm clearly.

Keywords: The Development, Legend, Orangka Elemental Tales

บทนำ

ในบรรดาตำนานที่เล่าขานสืบต่อกันมา ที่ทรงอิทธิพลต่อประเพณีและความเชื่อยึดถือปฏิบัติสืบของกลุ่มชนในภาคอีสานมาจนถึงปัจจุบันนี้ ตำนานอุรังคราตุนิทานก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งได้รับการกล่าวอ้างถึงอยู่เสมอ และเป็นเสมือนหลักฐานการบันทึกที่ชัดเจนในเชิงเนื้อหาและสถานที่ยืนยันความมีอยู่ของเรื่องราวเหล่านั้น โดยเฉพาะอุรังคราตุนิทาน ได้มีเนื้อหาหลักคือการเสด็จมาของพระพุทธเจ้าในดินแดน

บริเวณแถบนี้ และได้บำเพ็ญพุทธกิจในสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งได้พบปะกับบุคคลที่เป็นเจ้าผู้ปกครองรัฐต่าง ๆ ในสมัยนั้น นอกจากนี้ ยังได้ทำนายหรือพยากรณ์ถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย ที่สำคัญการเสด็จมาครั้งนั้น ในตำนานอุรังคธาตุนิทานได้กล่าวถึงพระเถระที่ระบุชื่อคือ อานนท์และพระมหากัสสปะ ซึ่งทำหน้าที่ติดตามและรับซึ่งพุทธดำรัสต่าง ๆ ด้วย จนนำไปสู่การสร้างพระธาตุพนมอันเป็นสัญลักษณ์แห่งพระพุทธศาสนา และเป็นที่สักการบูชาของผู้คนในลุ่มแม่น้ำโขงดังเช่นปัจจุบันในที่สุด

อุรังคธาตุนิทาน ถือว่าเป็นวรรณกรรมสองฝั่งโขงก็ได้ เพราะเป็นวรรณกรรมเก่าแก่ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวรรณกรรมทั้งประเทศลาวและภาคอีสานของประเทศไทย อุรังคธาตุนิทาน เดิมจารึกด้วยอักษรธรรมอีสาน พิมพ์ครั้งแรก ใช้ชื่อว่า “อุรังคธาตุ” ฉบับความสังเขปต่อมากรมศิลปากรได้ชำระและเรียบเรียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2483 โดยใช้ชื่อว่า “อุรังคธาตุ (ตำนานพระธาตุพนม)” ในปี พ.ศ. 2504 สำนักพิมพ์ ส.ธรรมภักดี ได้นำ “อุรังคธาตุ (ตำนานพระธาตุพนม) มาตีพิมพ์ลงในใบลานอีกครั้งด้วยอักษรไทยปัจจุบัน โดยชำระความออกเป็นสำนวนภาคอีสาน ใช้ชื่อว่า “อุรังคธาตุเทศนา” จุดมุ่งหมายของการพิมพ์ครั้งนี้ เพื่อให้พระภิกษุนำไปเทศนาให้ญาติโยมฟังในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ต่อมาพระธรรมราชานุวัตร (แก้ว อุทุมมาลา) เจ้าอาวาสวัดพระธาตุพนมและเจ้าคณะจังหวัดนครพนมในขณะนั้น ได้รวบรวมและชำระใหม่ โดยใช้ชื่อว่า “อุรังคนิทาน” มีการจัดพิมพ์มาแล้ว 6 จากนั้นไม่ได้จัดพิมพ์เผยแพร่อีกเป็นเวลา 10 กว่าปี ต่อมาได้มีการจัดพิมพ์อีกครั้งเนื่องในงานฉลองอายุครบ 80 ปีของท่าน แต่การพิมพ์ครั้งนี้ได้มีการเพิ่มเติมเรื่องราวเกี่ยวกับองค์พระธาตุพนมพงลงมาเข้าไปด้วย โดยใช้ชื่อว่า “อุรังคนิทาน ตำนานพระธาตุพนม (พิสดาร)” ในส่วนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก็มีการจัดพิมพ์หนังสืออุรังคธาตุเช่นกัน โดยปริวรรตจากอักษรธรรมเป็นอักษรลาวปัจจุบัน โดยใช้ชื่อว่า “นิทานอุรังคธาตุ ฉบับหลวงพระบาง” (สุรชัย ชินบุตร, 2559)

ลักษณะของตำนานอุรังคธาตุนิทาน

อุรังคธาตุนิทาน เป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหาบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการสร้างพระธาตุพนมและพุทธสถานอื่น ๆ และเป็นตำนานการสร้างเมืองต่าง ๆ เช่น การสร้างเมืองเวียงจันทน์ โดยอาศัยเรื่องราวเกี่ยวกับการเสด็จมาของพระพุทธเจ้าในดินแดนแถบนี้เป็นแกนหลักของเรื่อง ซึ่งในตอนต้นเรื่องจะมีลักษณะเป็นตำนานหรือนิทาน มีเนื้อหากล่าวถึงการเสด็จมาของพระพุทธเจ้าจากวัดพระเชตุวัน และเสด็จลง ณ ริมหนองคันแทนเสื่อน้ำ (เมืองเวียงจันทน์) ประเทศลาว โดยพระองค์เสด็จมาพร้อมกับพุทธอุปัฏฐากนามว่าพระอานนท์ จากนั้นพระพุทธองค์ได้ทรงทำนายบุคคลและสถานที่ต่าง ๆ ที่ปรากฏใน

เนื้อหาของตำนานอุรังคธาตุ เช่น ทรงพยากรณ์ว่า พระยาศรีโคตรบูรณ์จะได้ไปเกิดเป็นพระยาที่เมืองร้อยเอ็ดประตู หลังจากสวรรคตแล้วจะได้มาเกิดเป็นพระยานามว่า สมิตตธรรมวงศา ผู้ซึ่งครองเมืองมรุกขนคร จะได้เป็นผู้สถาปนาพระอุรังคธาตุของพระองค์ ณ ภูเก้าพริก จากนั้นพระพุทธเจ้าก็ทรงเสด็จผ่านชุมชนเมืองต่าง ๆ ซึ่งแต่ละแห่งที่พระองค์เสด็จไปก็จะบำเพ็ญพุทธกิจต่าง ๆ และได้ประทับรอยพระพุทธบาทไว้ด้วย และในวาระสุดท้ายของการบำเพ็ญพุทธกิจตามตำนานอุรังคธาตุนิทาน พระองค์ได้ทรงเอาชนะพวกนาคก่อนแล้วจึงเสด็จกลับพระเชตวัน (สุรชัย ชินบุตร, 2559)

ความหมายของตำนานอุรังคธาตุนิทาน

เพื่อเป็นการปูทางไปสู่การสร้างความเข้าใจอย่างรอบด้าน ในการศึกษาเรื่องบทบาทของพระอานนท์และพระมหากัสสปะที่ปรากฏในตำนานอุรังคธาตุนิทาน จึงได้ทำการศึกษาความหมายของคำว่า ตำนานอุรังคธาตุนิทาน ซึ่งมี 2 คำอยู่รวมกัน คือคำว่า ตำนาน กับคำว่า อุรังคธาตุนิทาน โดยคำว่า ตำนาน หมายถึง “เรื่องเล่าขานที่มีมาแต่อดีต เปรียบได้เหมือนเครื่องมือที่ช่วยถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ รวมถึงประเพณีต่าง ๆ ของคนในยุคอดีต อาจเป็นเรื่องจริงหรือไม่ก็ได้ อาจมีหลักฐานหรือไม่ก็ได้” (กรมศิลปากร, 2537) และ ยังหมายถึง “เรื่องแสดงกิจการอันมีมาแล้วแต่ปางหลัง เรื่องราวมานานที่เล่ากันสืบ ๆ มา เช่น ตำนานพุทธเจดีย์สยาม” ทั้งนี้ ตำนานยังเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทหนึ่ง เดิมเป็นเพียงการจดจำบอกเล่าเรื่องราวที่เล่าขานสืบต่อกันมาในรูปแบบของ “ประวัติศาสตร์บอกเล่า” ต่อมาภายหลังจึงได้มีการจดบันทึกเรื่องราวของตำนานต่าง ๆ ขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร ก่อให้เกิดประโยชน์ในการรับรู้เรื่องราวประวัติความเป็นมาของสังคมแต่ละท้องถิ่นหรือภูมิภาค อันนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจและเป็นประโยชน์ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างกว้างขวางลึกซึ้งมากขึ้นโดยลำดับ ส่วนคำว่า อุรังคธาตุนิทานนั้น แยกออกเป็น 2 คำว่า นิทาน กับคำว่า อุรังคธาตุ มีความหมายดังนี้ คำว่า นิทาน หมายถึง เรื่องเล่าที่เล่าสืบต่อกันมา มุ่งให้เห็นความบันเทิงแทรกแนวคิด คติสอนใจ จนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนไทยอย่างหนึ่ง อาจเรียกวานิทานพื้นบ้าน นิทานพื้นเมือง นิทานชาวบ้าน เป็นต้น และคำว่า อุรังคธาตุ หมายถึง พระบรมสารีริกธาตุส่วนพระอุระหรือกระดูกส่วนหน้าอกของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังนั้น ตำนานอุรังคธาตุนิทาน จึงหมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันถึงความเป็นมาซึ่งเกี่ยวกับพระอุรังคธาตุหรือกระดูกส่วนหัวอกของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นนิทานกล่าวถึงพระพุทธเจ้าเสด็จมายังดินแดนสุวรรณภูมิ เสด็จประทับแรมและประทับรอยพระพุทธบาท ตลอดถึงพยากรณ์ตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ ตามลุ่มแม่น้ำโขงทั้งสองฝั่งเป็นลำดับจนถึงคราวเสด็จกลับไปยังพระเชตวัน

ตามรอยอรัญคันทาน ตำนานพุทธสถาน

ตำนานอรัญคันทาน ได้กล่าวถึงการเสด็จจากพระเชตะวัน ประเทศอินเดีย มายังดินแดนสุวรรณภูมิของพระพุทธเจ้า ซึ่งในการเสด็จนั้น ทำให้เกิดพุทธสถาน ตำนานท้องถิ่นและชื่อเมือง ตลอดเส้นทาง สรุปได้ดังนี้

1) พุทธประเพณีอรัญคธาตุ

เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่ประเทศเชตะวัน เมื่อสาวตถิ หลังจากทรงทำสรีริกในตอนเช้าเรียบร้อยแล้ว ได้เสด็จเห็นพุทธประเพณีของพระพุทธเจ้าในอดีต 3 พระองค์คือ พระกุกสันธะ พระโกนาคมะ และพระกัสสปะ เคยเสด็จประทับที่ดินแดนสุวรรณภูมิ และมีรับสั่งว่าหลังปรินิพพานแล้ว ให้นำอรัญคธาตุไปประดิษฐาน ณ ดอยปณกสิริ ซึ่งอยู่ใกล้เมืองศรีโคตรบุรี จากนั้นพระองค์พร้อมกับพระอานนท์ได้เสด็จไปยังสุวรรณภูมิทางอากาศ

2) หนองคันแทเสื่อน้ำ

พระองค์ได้เสด็จลงที่ดอนก่อนเนา แล้วเสด็จไปยังหนองคันแทเสื่อน้ำ (สันนิษฐานว่า คือนครเวียงจันทน์) ณ ที่นั้น พระองค์ได้มีมติเห็นแล่นคำตัวหนึ่งที่โพนจิกเวียงจั่วได้ปากห้วยกู่คำ (โพนจิกเวียงจั่วอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลปะโค อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ส่วนห้วยกู่คำ สันนิษฐานว่า คือห้วยเวียงคุก) ทรงทำการแย้มพระโอษฐ์ พระอานนท์ถาม จึงทรงทำนายชะตาเมืองล้านช้างในอนาคต

3) พระพุทธบาทโพนฉั่น โพนแพง

หลังจากพระองค์เสด็จจากหนองคันแทเสื่อน้ำ แล้วไปประทับที่โพนจิกเวียงจั่ว ณ ที่นั้นพระยาปัทมการนาคเนรมิตเป็นตาผ้าขาวออกมารับบาตร แล้วอาราธนาพระองค์ไปยังภูหลวง (บริเวณประดิษฐานพระธาตุบังพวนในปัจจุบัน) แล้วถวายภัตตาหาร หลังทำภัตตกิจเช้าแล้ว เสด็จไปฉันภัตตาหารเพลที่ใกล้เวินหลอด ริมแม่น้ำโขง ต่อมาคนเรียกสถานที่นั้นว่า “เวินเพล” กลายมาเป็นโพนแพงในปัจจุบัน (อยู่ในเขตอำเภอโพนพิสัย) พร้อมเสด็จย่ำรอยพระบาทบนแผ่นศิลา ประทานแก่สุขหัตถินาค ได้แก่ “พระบาทโพนฉั่น” อยู่ฝั่งประเทศลาว มีงานนมัสการกลางเดือนยี่ทุกปี

4) พระบาทเวินปลา

จากนั้นทรงเสด็จไปยังเมืองโคตรบอง (อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม) ได้ประทับรอยพระบาทประทานแก่พญาปลาตัวหนึ่ง ซึ่งในอดีตชาติเคยเป็นภิกษุในสมัยของพระพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสปะ เคยเดินทางมาที่ลำนํ้านี้ และได้เด็ดใบไม้เพื่อมารองน้ำดื่ม แต่การเด็ดใบไม้นั้นเป็นอาบัติ และภิกษุนั้นผลอไม่ได้ปลงอาบัติกับภิกษุอื่น เมื่อใกล้มรณภาพได้ระลึกถึงภาพของการทำผิดพระวินัยนั้น จึงได้มา

เกิดเป็นปลาอาศัยอยู่ในลำน้ำนี้ เมื่อพบพระพุทธเจ้าจึงปรารถนาให้พระพุทธองค์ทรงประทับพระบาทไว้ ณ ที่แห่งนี้ เพื่อตนจักได้สักการบูชา พระองค์ทราบความปรารถนาของปลานั้น จึงได้ประทับรอยพระบาทไว้ที่แท่นหิน ณ ที่นั้น สถานที่นั้นจึงเรียกว่า “พระบาทเวินปลา”

5) กปณคิริ (ภูกำพร้าว)

วันต่อมา พระองค์ได้เสด็จไปประทับ ณ ดอยกปณคิริ (ภูกำพร้าว) ปัจจุบันคือบริเวณวัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

6) พระธาตุอิงฮัง

รุ่งเช้าได้ไปยังแม่น้ำเพื่อชำระล้างพระบาท จากนั้นได้ทรงบาตรมุ่งหน้าไปยังต้นฮังต้นหนึ่ง ประทับอิงอยู่ใต้ต้นฮังนั้น (ต้นสาละ) อยู่ใต้ปากเซ (น้ำเซบั้งไฟ อยู่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ตรงข้ามพระธาตุพนม) ทรงทอดพระเนตรเมืองศรีโคตบูร เพื่อจะเสด็จเข้าไปบิณฑบาต เจ้าเมืองศรีโคตบูรทราบข่าว จึงได้อาราธนาเข้าไปรับบาตรในพระราชฐาน จากนั้นเสด็จกลับพักใต้ต้นฮังอีก เจ้าเมืองศรีโคตบูรอุ้มบาตรตามถวาย ครั้นพระพุทธองค์ทรงลาพญาเมืองแล้ว เสด็จมาสู่ภูกำพร้าวทางอากาศ ที่ต้นฮังนั้น ต่อมาพญาสุมิตรธรรมวงศา เมืองมรุกขนคร ได้สร้างพระเจดีย์ครอบเรียกว่า “ธาตุอิงฮัง” สืบมาจนบัดนี้ อยู่ห่างเมืองสุวรรณเขตประเทศลาว 14 กิโลเมตร มีงานนมัสการพระธาตุอิงฮังในเดือนอ้ายเพ็ญทุกปี

7) เมืองศรีโคตบูร

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จกลับภูกำพร้าวแล้ว ได้ตรัสกับพระอินทร์ว่า สาเหตุที่พระองค์เสด็จมาที่ภูกำพร้าวนี้ เนื่องจากพระพุทธเจ้า 3 พระองค์ที่เสด็จปรินิพพานไปแล้วนั้นเคยเสด็จมาที่นี่ และพระอรหันต์ได้นำพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้าทั้ง 3 พระองค์มาประดิษฐานไว้ ณ ภูกำพร้าวนี้ เพื่อให้เทพยดาและชาวเมืองทั้งหลายได้สักการบูชา ซึ่งเป็นพุทธประเพณีของพระพุทธเจ้าที่ทำสืบ ๆ กันมาได้ขาด จากนั้นพระอินทร์ได้ทูลขอตั้งชื่อเมือง ตามพระนามของพระพุทธเจ้าว่า “โคตโม” เพื่อเป็นศรีสวัสดิ์แก่พระยาศรีโคตรบูรว่า “ศรีโคตโม” เมืองศรีโคตรบูรปัจจุบันอยู่บริเวณบ้านหนองเรือทอง เมืองไชบุรี แขวงสุวรรณเขต ประเทศลาว

8) เมืองมรุกขนคร

พระพุทธเจ้าได้ตรัสพยากรณ์แก่พระอานนท์ว่า พระเจ้าศรีโคตรบูรนี้ ในอนาคตจักไปเกิดในเมืองสาเกตนคร (จังหวัดร้อยเอ็ด) จักมีนามว่า “สุริยกุมาร” ส่วนเมืองศรีโคตรบูรจะย้ายไปตั้งเมืองใหม่ที่ป่าไม้รวก มีนามว่า “เมืองมรุกขนคร” เมื่อตถาคตปรินิพพานไปแล้ว สุริยกุมารจักเป็นกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่แห่งสาเกตนคร และพระพุทธศาสนาจักเจริญรุ่งเรือง เมื่อสุริยกุมารจุติไป จักได้เกิดเป็นพระยาสุมิตรธรรมวงศา และได้กลับมาครองมรุกขนครอีกครั้ง พระยาสุมิตรธรรมวงศานี้ จักเป็นผู้สถาปนาอุรังคธาตุของตถาคตไว้ ณ ภูกำพร้าวนี้ (เมืองมรุกขนคร อยู่เหนืออำเภอธาตุพนมขึ้นไปประมาณ 9 กิโลเมตร มี

ศูนย์กลางอยู่บริเวณบ้านดอนนางหงส์ท่า อำเภอรอดุพนม จังหวัดนครพนม ปัจจุบันยังมีซากปรักหักพังของเมืองและวัดให้ปรากฏเห็นอยู่)

9) เมืองหนองหานหลวง

หลังจากตรัสพยากรณ์แล้ว ได้เสด็จไปยังเมืองหนองหานหลวง (จังหวัดสกลนคร) ระหว่างทางได้ผ่านแม่น้ำสายหนึ่ง มีนาควัวหนึ่งอาศัยอยู่ ชื่อว่า “โธทนาค” ได้ทรงแสดงธรรมแก่นาคนั้นให้ตั้งอยู่ในไตรสรณคมน์ แม่น้ำที่นาควัวอาศัยอยู่นั้น ต่อมาเรียกกันว่า “แม่น้ำพุง”

เมื่อเสด็จถึงเมืองหนองหานหลวง พระยาสุวรรณภิงคารได้ทูลอาราธนาเข้าไปฉันทิหอปราสาท หลังจากเสร็จกิจแล้ว พระพุทธเจ้าได้ทรงประทับรอยพระบาท ณ ที่แห่งนั้น พร้อมทั้งแสดงพระธรรมเทศนาโปรด หลังจากทีพระยาสุวรรณภิงคารได้ฟังพระธรรมเทศนาแล้ว เกิดความศรัทธาเลื่อมใสอย่างแรงกล้า จึงได้ถอดมงกุฎออกบูชารอยพระบาท ต่อมาได้ทรงสร้างอุโมงค์หินปิดรอยพระบาทพร้อมมงกุฎไว้ กาลต่อมาจึงได้ชื่อว่า “พระธาตุเชิงชุม” (ที่ได้ชื่อว่าพระธาตุเชิงชุม เพราะเป็นที่ประชุมรอยพระบาทของพระพุทธเจ้า 4 พระองค์ คือ พระกกุสันธะ พระโกนาคมะ พระกัสสปะ และพระโคตมมะ)

10) ดอยแท่น

หลังจากทรงแสดงพระธรรมเทศนาแก่พระยาสุวรรณภิงคารแล้ว พระองค์ได้เสด็จขึ้นดอยลูกหนึ่ง (ภูเทือก อำเภอมอนบิบาล จังหวัดสกลนคร) เมื่อขึ้นไปยอดดอยนั้นแล้วสามารถมองเห็นหนองหานหลวง หนองหานน้อย เมืองศรีโคตบูร และภูเก้าพร้าวได้ พระยาสุวรรณภิงคารได้มอบทองคำหนัก 300,000 ชั่งทอง แก่ผู้สามารถสร้างท่อนมุกให้เสร็จโดยพลันได้ เสร็จแล้วให้พระพุทธเจ้าเสด็จขึ้นสู่แท่น พระองค์ทรงระลึกถึงพระมหากัสสปะเพื่อให้เข้ามาเฝ้า เมื่อพระมหากัสสปะทราบด้วยอำนาจจิต จึงได้เดินทางเข้ามาเฝ้า พระองค์ได้ตรัสแก่พระมหากัสสปะว่า เมื่อตถาคตปรินิพพานแล้ว ขอจงนำอัฐิธาตุของตถาคตไปประดิษฐานไว้ที่กปนคิรีนั้น

11) ภูฏเวียน

จากนั้นพระองค์ได้เสด็จประทับที่ภูฏเวียน (ภูพระบาท ตำบลเมืองพาน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี เพราะบนภูพระบาทมีพระธาตุพุทธบาทบัวบกประดิษฐานอยู่) พระองค์ได้ปราบทมิฬของนาคทั้งหลาย มีสุวรรณนาค เป็นต้น ให้ตั้งอยู่ในพระรัตนตรัย

12) เสด็จประทับดอยนันทกังอี

ทรงเสด็จไปยังดอยนันทกังอี ซึ่งเป็นที่อยู่ของนางนันทกัมมมาก่อน พระยาครีสัตตนาคน ซึ่งมีหัว 7 หัว ได้ทูลขอให้พระองค์ประทับรอยพระบาทไว้ที่ดอยนันทกังอี (เมืองหลวงพระบาง) และพยากรณ์ว่า เมืองที่หนองคันแทเสื่อน้ำ (เวียงจันทน์) ในภายหลังจะเสื่อมสูญไป และมีพญาตนหนึ่ง (ฟ้าจุ่ม-กษัตริย์ลาวล้านช้าง) มาทำนุบำรุงพุทธศาสนาในที่เมืองหลวงพระบาง เมื่อภายหลังเมืองนี้เสื่อมลง พุทธศาสนาจะ

กลับไปรุ่งเรืองที่เมืองเวียงจันทน์สืบต่อไป จากนั้น ได้ประทับรอยพระบาทไว้ที่แผ่นดิน ซึ่งจมอยู่กลางแม่น้ำโขงซ้ายของดอนนันทันนั้น คนทั้งหลายไม่สามารถมองเห็นได้ จากนั้นพระองค์ได้เสด็จกลับพระเชตะวัน (พระพนมเจติยานุรักษ์, 2496)

จะเห็นว่า ตำนานอุรังคธาตุแสดงให้เห็นพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของกลุ่มน้ำโขงหลายประการ เช่น ตำแหน่งที่ตั้งและอาณาบริเวณของเมืองหรือรัฐโบราณ รวมทั้งกล่าวถึงลักษณะภูมิสัณฐานของพื้นที่ทางกายภาพในแถบกลุ่มน้ำโขง ที่สอดคล้องกับ “ชื่อบ้านนามเมือง” (สพสันต์ เพชรคำ, 2554) ตามที่กล่าวมา

คุณค่าและคุณลักษณะของตำนานอุรังคธาตุนิทาน (ตำนานพระธาตุพนม)

ตำนานอุรังคธาตุนิทาน เป็นตำนานหรือวรรณกรรมที่สะท้อนภาพที่บอกเล่าประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าด้านมรดกความทรงจำร่วมของคนในอดีต ความสัมพันธ์ของผู้คน บ้านเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมทั้งด้านประวัติศาสตร์ ยังเป็นผลดีต่อผู้ศึกษาและผู้มีความสนใจด้วย เพราะทำให้ทราบถึงเรื่องราวตามตำนานที่พระพุทธเจ้าและพระสาวกสงฆ์และเจ้าผู้ครองนครได้ดำเนินหน้าที่ในสมัยนั้น

ตำนานอุรังคธาตุนิทาน เป็นตำนานที่เกิดขึ้นและมีพัฒนาการที่ยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน คุณค่าของตำนานทำให้สามารถรักษาพระพุทธศาสนา และสืบทอดแนวคิดความเชื่อ รวมทั้งแนวทางการปฏิบัติต่อพระธาตุของบุคคลในแถบกลุ่มแม่น้ำโขง โดยเฉพาะเรื่องข้าโอกาสพระธาตุพนม อันเป็นการทำหน้าที่ชาวพุทธได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ คุณค่าของตำนานยังให้ความอบอุ่นใจที่ดีต่อชาวพุทธ เมื่อได้ทราบและน้อมรำลึกถึงสภาพและเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยการจินตนาการตามตำนาน ทำให้เกิดความสุขใจเหมือนกับได้อยู่ใกล้พระพุทธ พระธรรม และพระอริยสงฆ์ในยามนั้น

ในด้านคุณลักษณะของตำนานอุรังคธาตุนิทาน จัดเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนาที่ปรับเปลี่ยนมาจากเรื่องเล่าสืบมาหลายชั่วอายุคน มาเป็นลายลักษณ์อักษรและมีการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มในที่สุด โดยใช้ชื่อว่า อุรังคธาตุนิทาน และชื่ออื่น ๆ ดังกล่าวแล้ว เมื่อกล่าวถึงคุณลักษณะของตำนานโดยแยกเนื้อหาออกไป ทำให้เห็นถึงพัฒนาการของตำนาน ที่เริ่มต้นจากเรื่องราวที่มีการบอกเล่าแบบมุขปาฐะตามความเชื่อและความเข้าใจของแต่ละสำนักในสมัยนั้น จนพัฒนามาเป็นการจารหรือจารึกลงในใบลานแบบคัดลอกเนื้อหาทั้งฉบับ ซึ่งการคัดลอกเนื้อหาดังกล่าว มีอิทธิพลต่อการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มโดยกระทรวงศึกษาธิการในยุคต่อมา

ในส่วนคุณลักษณะเชิงเนื้อหา ตำนานอุรังคธาตุนิทานมีเนื้อหาบอกเล่าเรื่องราวของการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำในท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการสร้างบ้านแปงเมืองในสมัยนั้น เช่น การปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำฝ่ายศาสนาคือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำรัฐต่าง ๆ ที่

ดูแลและอุปถัมภ์พระพุทธเจ้า อันเป็นการทำหน้าที่ตัวอย่างของชาวพุทธ จนทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและปฏิบัติตามโดยการเป็นประชากรที่ดีในที่สุด และแม้กระทั่งในยุคหลังของพุทธปรินิพพาน เนื้อหาในตำนานอรัญคธาตุนิทาน ยังได้กล่าวถึงสถานที่ประดิษฐานพระอรัญคธาตุคือภูกำพร้าว และการสร้างพระธาตุพนมในยุคแรก ตามพระพุทธบัญชาที่ตรัสสั่งพระมหากัสสปะก่อนที่จะปรินิพพานด้วย โดยเนื้อหาตำนานกล่าวถึงการทำหน้าที่ตามบทบาทของผู้นำแต่ละฝ่าย ทั้งผู้นำในรัฐหรือฝ่ายบ้านเมืองที่มีส่วนอุปถัมภ์บำรุง และผู้นำฝ่ายศาสนาหรือพระสงฆ์ซึ่งเป็นแกนหลักของเรื่อง จนภาระงานการทำหน้าที่ต่าง ๆ ที่ตนเองมีส่วนรับผิดชอบสำเร็จเสร็จลงด้วยดีทุกประการ นอกจากนี้ เนื้อหาในตำนานยังได้กล่าวถึงผู้มีส่วนร่วมในการสร้างและอุปฐากรักษาศรัยของพระธาตุพนมที่ไม่ใช่มนุษย์ด้วย เช่น พระอินทร์ เทวดา นาค เทพารักษ์ และยักษ์ เป็นต้น ซึ่งเหล่านี้ที่กล่าวมาทั้งหมด ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อการบูรณปฏิสังขรณ์องค์พระธาตุพนมในสมัยต่อมาด้วย

ต้นกำเนิดของตำนานอรัญคธาตุนิทาน

เพื่อความเข้าใจในเชิงพัฒนาการของตำนานอรัญคธาตุ ที่นอกเหนือไปจากที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วนที่ว่าด้วยคุณค่าและคุณลักษณะของตำนานอรัญคธาตุนิทาน (ตำนานพระธาตุพนม) ซึ่งตำนานมีลักษณะเป็นงานเขียนที่มีเนื้อหาบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ย้อนหลังไปในอดีตที่ไกลมากแล้ว ในระยะต่อมา มีการนำเอาเรื่องราวทางพระพุทธศาสนามาเป็นแกนกลางสำคัญในการเขียนหรือเล่าเรื่อง โดยสอดแทรกเรื่องราวพุทธประวัติ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตลอดจนคำสอนต่าง ๆ ไว้ในเนื้อเรื่องคล้าย ๆ กับวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในศรีลังกา โดยตำนานประเภทนี้พบมากในงานเขียนของล้านนา ซึ่งอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 - 21 เป็นระยะที่พุทธศาสนาลังกาวงศ์ในล้านนามีความเจริญรุ่งเรืองมาก ล้านนานั้นเอง ซึ่งงานเขียนจำนวนมากเขียนขึ้นโดยพระสงฆ์ที่เดินทางไปศึกษาพุทธศาสนาที่ลังกา ดังนั้น เรื่องราวของตำนานต่าง ๆ จึงมักปรากฏอิทธิพลจากการเผยแพร่แนวคิดเรื่องพุทธศาสนาหลักลังกาวงศ์เป็นสำคัญ เช่น ชินกาลมาลีปกรณ์ ที่แต่งโดยพระรัตนปัญญา และจามเทวีวงศ์ ซึ่งเป็นผลงานของพระโพธิรังสี เป็นต้น นอกจากนี้ ในส่วนของดินแดนอื่นที่ได้รับอิทธิพลจากการเผยแพร่พุทธศาสนาลังกาวงศ์ เช่น สุโขทัย อโยธยา ก็ปรากฏงานเขียนที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับตำนาน แต่ไม่ได้ตั้งชื่อว่า “ตำนาน” แต่เรียกอย่างอื่นแทน เช่น พงศาวดารเหนือ เป็นต้น

ในส่วนของตำนานอรัญคธาตุนิทานนั้น จากเดิมที่เค้าโครงเกิดจากเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะ โดยนักปราชญ์ในท้องถิ่นโดยเฉพาะในแถบภาคอีสาน และต่อมาถูกบันทึกด้วยอักษรธรรมและพบอยู่ในวัดต่าง ๆ ในแถบภาคอีสานของประเทศไทย และบางส่วนของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย

ประชาชนลาว โดยเฉพาะบริเวณแถบลุ่มแม่น้ำโขง แม่น้ำมูล และลุ่มแม่น้ำต่าง ๆ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ธวัช ปุณโณทก, 2542) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการคมนาคมติดต่อของผู้คนในสมัยก่อนนั้น ใช้ลำแม่น้ำโขงและลุ่มน้ำต่าง ๆ เป็นหลัก

ในหนังสืออรรถาธิบายนิทานแม้จะไม่ได้กล่าวถึงชื่อผู้แต่งไว้ แต่จะมีการกล่าวถึงผู้เรียบเรียงและสันนิษฐานว่า น่าจะมีการเรียบเรียงขึ้นในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช กษัตริย์พระองค์หนึ่งแห่งอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งพระพุทธรูปปางลีลาเจดีย์รุ่งเรือง โดยเริ่มต้นในสมัยพระเจ้าวิสุทธราชเรื่อยมาจนถึงสมัยพระเจ้าโพธิสาลราชและสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ซึ่งมีหลักฐานในตำนานอรรถาธิบายนิทานตอนหนึ่งว่า พระเจ้าโพธิสาลราชได้มานมัสการและบูรณปฏิสังขรณ์องค์พระธาตุพนมด้วย และเมื่อแล้วเสร็จก่อนเสด็จกลับ พระองค์ได้ทรงถวายข้าโอกาสไว้เพื่อดูแลพระธาตุพนมจำนวน 3,000 คน และน่าจะเรียบเรียงขึ้นในสมัยพระเจ้าสุริยวงศา โดย พิเศษ เจียจันทร์พงษ์ ให้เหตุผลว่า เนื่องจากนิทานอรรถาธิบายได้ปรากฏชื่อของพระเจ้าสุริยวงศาเกือบทุกตอน โดยมีการกล่าวถึงการกลับชาติไปเกิดของพระเจ้าสุริยวงศาหลายชาติ เพื่อจะได้ทำนุบำรุงองค์พระธาตุพนม และอีกเหตุผลหนึ่ง คือในปีที่พระเจ้าสุริยวงศาครองราชย์ในปี พ.ศ. 2176 ได้ครองราชย์ควบรวมกับปี พ.ศ. 2181 ซึ่งตรงกับปีจุลศักราช 1,000 ซึ่งตามความเชื่อของชาวพุทธเชื่อว่า ปีจุลศักราช 1,000 เป็นปีที่บ้านเมืองจะเกิดภัยพิบัติ เกิดเหตุข้าวยากหมากแพง บ้านเมืองจะลุกเป็นไฟ จึงเปลี่ยนใหม่เป็นภาษาบาลีว่า “ปุณณสหัสสวตฺติมงคล สังกราช” แปลว่า ศักราชล้วนพันอันเป็นอุดมมงคลศักราช (พจนีย์ เพ็งเปลี่ยน, 2553) ซึ่งศักราชดังกล่าว ตรงกับสมัยพระเจ้าปราสาททองแห่งกรุงศรีอยุธยา จนต้องทำพิธีลบศักราชเพื่อความเป็นสิริมงคลให้กับรัชสมัยของพระองค์ เช่นเดียวกันกับสมัยพระเจ้าสุริยวงศา เมื่อทำพิธีเปลี่ยนศักราชใหม่แล้วได้ทำพิธีราชาภิเษก และนอกจากนี้ ยังให้ข้าราชการบริพารแต่งหนังสือเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองด้วยเช่นกัน ในส่วนของผู้เรียบเรียงนิทานอรรถาธิบาย ได้กล่าวถึงพระยาศรีไชยชมพู่ เป็นผู้รวบรวมนิทานอรรถาธิบาย เพื่อให้เรื่องราวและลำดับเหตุการณ์ของเรื่องให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังได้ปรากฏชื่อของอาญาเจ้าอุปราชาเป็นผู้คัดลอกนิทานอรรถาธิบายอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเชื่อว่าภายหลังของพระยาศรีไชยชมพู่ ต้นฉบับได้เกิดการชำรุดจึงมีการคัดลอกใหม่อีกครั้ง โดยปรากฏชื่อของอาญาเจ้าอุปราชาข้างต้นในตอนท้ายของเนื้อเรื่องนิทานอรรถาธิบายด้วย (สุรัชย์ ชินบุตรและคณะ, 2559) ทำให้เชื่อได้ว่า อรรถาธิบายนิทานเรียบเรียงขึ้นในปี พ.ศ. 2176-2181 โดยพระยาศรีไชยชมพู่ ข้าราชการสำนักพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช เพื่อเฉลิมฉลองการขึ้นครองราชย์ในปี จ.ศ. 1,000 ซึ่งในทางพุทธศาสนาเชื่อว่า เป็นปีที่จะเกิดความวุ่นวายหรือเกิดภัยพิบัติ เมื่อเรื่องราวของนิทานได้แพร่กระจายออกไป และได้รับความนิยมจากชาวบ้านตามแถบลุ่มแม่น้ำโขง ภายหลังต้นฉบับได้ชำรุดจึงมีการคัดลอกใหม่ในปี พ.ศ. 2404 โดยอาญาเจ้าอุปราชา ซึ่งผู้รู้ได้สันนิษฐานว่า

น่าจะเป็นผู้คัดลอกด้วยตนเองหรือเป็นผู้ออกทุนทรัพย์ในการคัดลอกหรือให้อาลักษณ์คัดลอก (อุดร จันทวัน, 2547)

นอกจากนี้ ในประเพณีของล้านนาและล้านช้างมักจะมีการคัดลอกนิทานต่าง ๆ ถวายให้กับวัด โดยเฉพาะหนังสือผูกซึ่งเชื่อว่าผู้ถวายจะได้านิสงส์ ส่วนใหญ่แล้วหนังสือที่คัดลอกถวายวัดจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับทางพุทธศาสนา ซึ่งในสิบสองปันน่ายังมีอยู่แต่เรียกชื่อว่า “พิธิตาธรรม” ส่วนในล้านช้างอาญาเจ้าอู่ปราสาทจะให้อาลักษณ์คัดลอกนิทานอุรังคธาตุ จากนั้นก็นำไปถวายกับวัดต่าง ๆ เพื่อให้พระได้เทศนาให้กับญาติโยมฟังในโอกาสวันสำคัญทางพุทธศาสนา โดยวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการแตงนิทานอุรังคธาตุ คือเพื่อเป็นการยอพระเกียรติพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช และเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองเนื่องในพระราชวโรกาสที่เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรลาวล้านช้างด้วย (ธวัช ปุณโณทก, 2542) โดยสันนิษฐานว่า แต่งขึ้นในสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช (พ.ศ. 2176-2181) โดยพระยาศรีไชยชมพูเป็นผู้เรียบเรียง และต่อมาอาญาเจ้าอู่ปราสาทได้รวบรวมขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยเป็นเรื่องเก่าที่ได้มาจากเมืองอินทปัตถของขอม อุรังคธาตุนิทานเป็นตำนานหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชนที่อยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำโขง โดยเนื้อหาแบ่งออกได้ เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทนิทานปรัมปรา โดยมีส่วนประกอบที่สำคัญคือ (1) ส่วนที่เป็นอุรังคธาตุนิทาน อันเป็นตำนานเดิมของพระธาตุพนม (2) บาทลักษณะนิทาน เป็นนิทานปรัมปราที่เกี่ยวข้องกับสถานที่สำคัญ ๆ ทางพุทธศาสนา และ (3) ศาสนนิทาน อันเป็นตำนานของการสร้างเมืองเวียงจันทน์ และเมืองสาเกตุนคร ได้แก่ จังหวัดร้อยเอ็ดในปัจจุบัน และนอกจากนี้ อุรังคธาตุนิทานยังเป็นประเภทประวัติความเป็นมาของบุคคลสำคัญของลาวล้านช้างอีกด้วย

วิวัฒนาการของตำนานอุรังคธาตุ

วิวัฒนาการของตำนานอุรังคธาตุนิทาน ที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาจากเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งเนื้อหาด้านวิวัฒนาการของตำนานอุรังคธาตุออกเป็น 2 ประเภท คือ วิวัฒนาการเชิงเนื้อหาของตำนานพระธาตุพนม และวิวัฒนาการเชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

ก. วิวัฒนาการเชิงเนื้อหา ตามตำนานพระธาตุพนมในช่วงแรก จะเริ่มมาจากสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระอานนท์เสด็จมายังภูมิภาคลุ่มน้ำโขง และได้ทำนายถึงการเกิดเมืองซึ่งจะเป็นชุมชนที่ค้ำชูพระพุทธศาสนา และได้พยากรณ์ถึงการกลับชาติมาเกิดของพญาศรีโคตรบูร ซึ่งเป็นผู้อัญเชิญพระพุทธเจ้าไปรับบิณฑบาตในเมืองของตน เสร็จแล้วเดินถือบาตรมาส่งพระพุทธเจ้าถึงบริเวณภู

กำพำร้ำ ด้วยผลบุญอันนี้ เมื่อพญาศรีโคตรบูรกลับชาติมาเกิดเป็นพญาสุมิตตธรรมวงศา เจ้าเมืองมรุกขนคร ก็มีโอกาศเป็นผู้สถาปนาพระอรรังคะธาตุ ณ ภูกำพำร้ำ (Charoen supakul, Anuwit, 1998)

ในกาลต่อมาหลังจากพระพุทเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้ว ประมาณในปี พ.ศ. 8 พระมหากัสสปะพร้อมทั้งพระอรหันต์ 500 องค์ ได้อัญเชิญพระอรรังคะธาตุมาจากอินเดีย มายังบริเวณภูกำพำร้ำตามคำสั่งที่พระพุทเจ้าทรงตรัสสั่งพระมหากัสสปะไว้ และเมื่อมาถึงได้มีท้าวพญาทั้ง 5 แคว้นในภูมิภาคนั้น มาร่วมสร้างอุปมุงเพื่อประดิษฐานพระอรรังคะธาตุ โดยก่อกำแพงองค์ละด้านในทิศที่แคว้นของตนอยู่ ดังนี้

- (1) พญาจุลณีพรหมทัต ผู้ครองแคว้นหลวงพระบางสิบสองจุไทย ก่อทางทิศตะวันออก
- (2) พญาคำแดง ผู้ครองแคว้นหนองหานน้อย ก่อด้านทิศตะวันตก
- (3) พระยานันทเสน ผู้ครองแคว้นศรีโคตรบูร ก่อด้านทิศเหนือ
- (4) พญาอินทปัฐนคร ผู้ครองแคว้นเขมรโบราณ ก่อทางด้านทิศใต้

การก่อสร้างได้ใช้อิฐดิบก่อเป็นผนังทั้ง 4 ด้าน กว้างด้านละ 2 วา สูง 1 วา และก่อยอดรูปฝ่าชีสูง 1 วา ส่วนผนังของอุปมุงนั้น เปิดประตูไว้ทุกด้านแล้ว จึงนำเอาไม้พีน คือ ไม้คันธรส ชมพู นิโครธ และไม้รังมาใส่ทุกประตูแล้วเผานานเป็นเวลา 3 วัน 3 คืนจึงแล้วเสร็จ ต่อจากนั้นพญาทั้ง 5 ก็บริจาคของมีค่าจำนวนมากบรรจุไว้ในอุปมุงเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และได้นำหลักหินที่นำมาจากอินเดียและลังกามาปักไว้ที่มุมทั้ง 4 มุมทิศ ทั้งยังสร้างรูปอัจมุขี (สัตว์ประหลาด) มาปักไว้ที่มุมทิศตะวันออกด้านทิศเหนือและทิศใต้อีกด้วย และได้สร้างรูปม้าพลาหกไว้โดยหันหน้าไปทางทิศเหนือ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ให้รู้ว่าพระอรรังคะธาตุได้เสด็จมาทางนั้น และพระพุทศาสนาจะเจริญจากเหนือลงใต้ และเนื้อความในตำนานอรรังคะธาตุได้เริ่มต้นอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ.500 ในลักษณะของการสร้างประวัติศาสตร์ท้องถิ่นขึ้นมาอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นระยะเวลาที่มีการสร้างพระธาตุเจดีย์โดยคนท้องถิ่นขึ้นมาเองบ้างแล้ว อย่างไรก็ตามประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งก็สืบเนื่องกันมาตามพุทธพยากรณ์ ในขณะเดียวกันอีกส่วนหนึ่งก็เป็นผลสืบเนื่องจากการเข้าสืบศาสนาของพระมหากัสสปะ ในช่วงนี้เมืองคันทะเสือน้ำ (เมืองเวียงจันทน์ในปัจจุบัน) และมรุกขนครก็เกิดขึ้นตามพุทธทำนายแล้ว ซึ่งเป็นชุมชนที่รองรับเงื่อนไขการสถาปนาพระธาตุพนมต่อไป

ข. วิวัฒนาการเชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในช่วงที่สองนี้ถือเป็นประวัติศาสตร์ขององค์พระธาตุพนมที่เกี่ยวข้องกับการบูรณะองค์พระธาตุพนมและวัดพระธาตุพนม โดยได้เริ่มในสมัยล้านช้างตั้งแต่สมัยพระเจ้าโพธิสาราช แห่งเมืองหลวงพระบาง (พ.ศ. 2073-2103) ได้เสด็จมาและสร้างหอพระแก้วในบริเวณวัด ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างวัดพระธาตุพนมขึ้นเป็นครั้งแรกด้วย ต่อมาสมเด็จพระไชยเชษฐาธิราช (พ.ศ.2101-2114) แห่งเวียงจันทน์ได้เสด็จมานมัสการพระธาตุ และได้วางระเบียบปฏิบัติให้กับข้าโอกาสวัดในชุมชนธาตุพนมด้วย (พระเทพรัตนโมลี, 2537) ในปี พ.ศ.2157 เจ้าเมืองศรีโคตรบูร ได้มาปฏิสังขรณ์และได้มาสร้างถาวรวัตถุในบริเวณลานประทักษิณ เช่น กำแพงแก้ว ชุ่มประตูต่าง ๆ หอบูชา

ข้าวพระและพระวิหาร ต่อมาในปี พ.ศ. 2236-2245 เจ้าราชครูโพนสะเม็ก ได้นำคนจากนครหลวงเวียงจันทร์ จำนวน 3,000 คนมาปฏิสังขรณ์องค์พระธาตุพนม โดยการเปลี่ยนยอดเป็นทรงลุ่มแบบเจดีย์ลาวทั่วไป พร้อมบรรจุของมีค่าไว้บริเวณฐานยอดเพิ่มเติมด้วย

ระหว่างปี พ.ศ. 2355-2356 ซึ่งตรงกับรัชสมัย ร.1 เจ้าอนุวงศ์ผู้ครองนครเวียงจันทร์ได้ร่วมมือกับเจ้าเมืองนครพนมและมุกดาหาร ได้ทำการปฏิสังขรณ์ทั้งบริเวณวัด จนถึง พ.ศ. 2369-2371 เกิดสงครามระหว่างล้านช้างกับกรุงเทพฯ ทำให้ชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงระส่ำระสาย ชุมชนวัดพระธาตุพนมก็ได้นิหยาบไปเป็นจำนวนมาก ทำให้วัดพระธาตุพนมทรุดโทรมลงและหอพระแก้วก็ได้พังทลายลงในปี พ.ศ. 2403

ในปลายรัชสมัย ร.5 (พ.ศ. 2411-2453) พระครูวิโรจน์รัตโนบลได้เดินทางจากจังหวัดอุบล เพื่อทำการบูรณะองค์พระธาตุพนมในครั้งแรก และครั้งที่สองเมื่อปี พ.ศ. 2449 ได้กลับมาสร้างซุ้มประตูหน้าวัดเพิ่มเติม ในปลายปีนั้นเองสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้เสด็จมาพักแรมบริเวณวัด ในระหว่างการตรวจราชการภาคอีสาน ได้สร้างองค์ระฆังถวายพระธาตุพนม 2 ลูก ทั้งยังให้ย้ายที่ว่าการอำเภอจากเมืองเรณู มาตั้งไว้ที่วัดพระธาตุพนมใน ร.ศ. 126 หรือ พ.ศ. 2451

ในปี พ.ศ. 2483-2484 กรมศิลปากรได้ทำการบูรณะองค์พระธาตุพนม โดยการต่อยอดครอบยอดเดิมขึ้นไปอีก 10 เมตร เพื่อให้มองเห็นได้ชัดเจนจากฝั่งลาว และในปี พ.ศ. 2497 ได้ยกยอดฉัตรทองคำสูง 5.50 เมตรให้แก่องค์พระธาตุพนม โดยในปี พ.ศ. 2493 ทางกรมศิลปากรได้ยกฐานะวัดพระธาตุพนมขึ้นเป็นวัดพระอารามหลวงชั้นเอกชนิด วรมหาวิหาร จนในปี พ.ศ. 2518 องค์พระธาตุพนมได้พังทลายลง และได้ก่อสร้างขึ้นใหม่จนเสร็จสิ้นในปี พ.ศ. 2522 โดยคงรูปแบบเดิมไว้มากที่สุดจนถึงปัจจุบัน (พระมหาสม สุนโน, 2522)

สรุป

จากตำนานอุรังคธาตุนิทาน ตำนานพระธาตุพนมจนถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความสำคัญและประวัติศาสตร์อันยาวนานขององค์พระธาตุพนม ซึ่งในที่นี่ได้กล่าวเพียงโดยย่อเท่านั้น ซึ่งในตำนานอุรังคธาตุนอกจากจะบอกถึงเรื่องเล่าตามความเชื่อแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงสภาพบ้านเรือนในอดีตตั้งแต่การตั้งรากฐาน รูปแบบทางสังคมวัฒนธรรมของชนชาติแถบภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง แม้บางส่วนจะเป็นเรื่องเล่านิทาน แต่ก็บ่งบอกถึงสภาพการณ์ด้านต่าง ๆ ในช่วงเวลานั้นเป็นอย่างดี และเป็นแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ดำเนินกันมาหลายยุคสมัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2537). *อรัญคธาตุ (ตำนานพระธาตุพนม)*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์.
- ธวัช ปุณโณทก. (2542). *ตำนานอรัญคธาตุ*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน ธนาคารไทยพาณิชย์.
- พจนีย์ เพ็งเปลี่ยน. (2553). *นิทานอรัญคธาตุ ฉบับหลวงพระบาง*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทหารผ่านศึก.
- พระเทพรัตนโมลี. (2537). *ประวัติย่อพระธาตุพนม*. พิมพ์ครั้งที่ 12. นครพนม : วัดพระธาตุพนม.
- พระพนมเจดียนุรักษ์. (2496). *อรัญคธาตุ (ตำนานพระธาตุพนม พิศดาร)*. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร: พ.พิทยาคาร.
- พระมหาสม สุนโน. (2522). *ประมวลเหตุการณ์พระธาตุพนมหักพังและการสร้างพระธาตุพนมองค์ใหม่*. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- สุรัชย์ ชินบุตร. (2559). อรัญคธาตุนิทานพุทธตำนานพระเจ้าเลียบโลกฉบับอีสานล้านช้าง : การสืบทอดและการสร้างสรรค์. *วารสารไทยศึกษา*, 12(1), 1-34.
- สุรัชย์ ชินบุตรและคณะ. (2559). *อัตลักษณ์และการสืบทอดอำนาจของข้าโอกาสวัดพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม. ใน พิธีถวายข้าวพืชมงคลและพิธีเสียค่าหัว*. นครพนม : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อุดร จันทวัน. (2547). *ศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมทาง พระพุทธศาสนาเรื่องอรัญคธาตุนิทาน : ภาษาทางศาสนา และอิทธิพลต่อสังคม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- Charoen supakul, Anuwit. (1998). *Phra Thatpanom (In Thai) (Phra Thatpanom)*. 2nd ed. Bangkok : Kurusapa Press.

การจัดระเบียบสังคมตามแนวมั่งคลัตถทีปนี*

SOCIAL ORDER IN MANGALATTHADIPANI

พระสมุห์จักรพันธ์ อธิธมฺโม (วรรณมา)

Phrasamu Chackaphant Theeradhammo (Wannama)

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย

Morality Teaching Monk in School of Nongkhai Province, Thailand.

E-mail: Jakkaphan.van@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์วิเคราะห์การจัดระเบียบสังคมตามแนวมั่งคลัตถทีปนี ผลการศึกษาพบว่า มั่งคลัตถทีปนี เป็นผลงานการนิพนธ์ของพระสิริมังคลาจารย์ พระเถรจารย์ชาวเชียงใหม่ เนื้อหาของมั่งคลัตถทีปนี กล่าวถึงหลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิต 38 ประการ ซึ่งผู้แต่งได้นำเนื้อหาจากมงคลสูตร ในสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย สุตตันตปิฎกเล่มที่ 25 มาอธิบายเพิ่มเติม หัวข้อธรรมในมั่งคลัตถทีปนีจำแนกออกเป็น 10 หมวด สามารถจำแนกเป็นกระบวนการจัดระเบียบสังคมได้ 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 การจัดระเบียบสังคมในระดับศีล คือ การขัดเกลาตนเองและคำนึงถึงผู้อื่นหรือสังคม ประกอบด้วยหมวดที่ 1 การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต การบูชาคนที่ควรบูชา หมวดที่ 2 การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม การมีบุญวาสนามาก่อน การตั้งตนไว้ชอบ หมวดที่ 3 ความเป็นพหูสูต ความมีศีลปะ ความมีวินัย ความมีวาจาสุภาพ หมวดที่ 4 การบำรุงมารดาบิดา การเลี้ยงดูบุตร การสงเคราะห์ภรรยา(สามี) การทำงานไม่คั่งค้าง หมวดที่ 5 บำเพ็ญทาน ประพฤติธรรม สงเคราะห์ญาติ ทำงานไม่มีโทษ หมวดที่ 6 งดเว้นจากบาป สรรวมจากการดื่มน้ำเมา ไม่ประมาทในธรรม ระดับที่ 2 การสร้างจิตสำนึกระดับสมาธิ ประกอบด้วย หมวดที่ 7 มีความเคารพ มีความถ่อมตน มีความสันโดษ มีความกตัญญู พังธรรมตามกาล หมวดที่ 8 มีความอดทน เป็นผู้ว่าง่าย เห็นสมณะ สนทนาศรรคมตามกาล ระดับที่ 3 การสร้างจิตสำนึกระดับสร้างองค์ความรู้หรือการพัฒนาปัญญา ประกอบด้วยหมวดที่ 9 บำเพ็ญตบะ ประพฤติพรหมจรรย์ เห็นอริยสัจ ทำพระนิพพานให้แจ้ง หมวดที่ 10 จิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม จิตไม่โศก จิตปราศจากธุลี จิตเกษม

คำสำคัญ : การจัดระเบียบสังคม, มั่งคลัตถทีปนี

*Received: 12 May 2021; Revised: 18 July 2021; Accepted: 10 August 2021

Abstract

This article aims to analyze the social order in Mangalatthadipani. The results showed that Mangalatthadipani is the thesis work of Phrasirimangkalajarn, the most venerable from Chiang Mai, Contents of Mangalatthadipani Discussing 38 principles for living life, which the author has taken the text from the Mongkolasutta in the Suttanibata Khuddaka Nikaya Suttanta pitaka Volume 25 to explain further. The topics of dharma in Mangalatthadipani can be classified into 10 categories, which can be classified into 3 levels of social ordering process: Level 1, social order at the moral level, which is self-determination and consideration for others or society, consisting of section 1; not associating with bullies, associating with graduates, worshiping those who should be worshiped. Section 2; living in a suitable place, having merit before, self-righteousness. Section 3; learned man, art, discipline, eloquence. Section 4; nurturing of parents, taking care of child, helping the wife (husband), not working unreservedly. Section 5; repentance, preserve alms, dhamma conduct, assistance to relatives, work without penalty. Section 6; abstaining from sin, restraint from drinking intoxicants heedlessness, careless in virtue. Level 2, concentration building consciousness, consists of section 7; respect, humility, solitude, gratitude, listening to the dhamma in time. Section 8; patience, easy to preach, seeing monks, conversing dhamma in time. Level 3, knowledge creation or intellectual development building consciousness, consist of section 9; asceticism, conducting the holy life, seeing the noble truths, leading to nirvana. Section 10; the mind is not shaken in the worldliness, the mind is not sorrowful, the mind is free of dust, the mind is joyful.

Keywords: Social Order, Mangalatthadipani

บทนำ

ปัจจุบันในประเทศไทยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้โครงสร้างสังคมมีความเหลื่อมล้ำมากขึ้น เป็นเหตุให้คนไทยบางส่วนไม่สนใจในเรื่องของบ้านเมือง แต่มุ่งสนใจประโยชน์ส่วนตนหรือพรรคพวกตนเพียงอย่างเดียว ยิ่งไปกว่านั้นยังเพิกเฉยต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ในภาพรวมด้วย นอกจากนี้บางกลุ่มยังเน้นปกป้องผลประโยชน์ของพวกพ้องเป็นการเฉพาะ การติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคมยังเป็นแบบระแวงกันมากเกินไป จึงทำให้สังคมตั้งข้อสงสัยกับประเด็นใหม่ ๆ แทบทุกประเด็นที่เกิดขึ้น ประหนึ่งคล้ายกับจะเป็นการระมัดระวัง แต่การระมัดระวังมากเกินไปอาจทำให้สังคมก้าวหน้าช้ากว่าที่ควรจะเป็น (พิสิษฐ์ เหล่าศิริรัตน์, 2558) แม้ว่าความระมัดระวังดังกล่าวอาจจะช่วยขจัดข้อขัดแย้งบางอย่างได้ ทว่าหากปล่อยให้สมาชิกในสังคมทำตามอำเภอใจ โดยปราศจากการควบคุมแล้ว สังคมก็จะเกิดความวุ่นวายและขาดระเบียบแบบแผนได้

ด้วยเจตนาที่จะให้สังคมเป็นไปด้วยความปกติสุข สังคมไทยจึงต้องแสวงหามาตรการเพิ่มเติม เพราะกลไกทางสังคมที่ใช้อยู่ เช่น บรรทัดฐาน สถานภาพ บทบาท และการควบคุมทางสังคม อาจไม่เพียงพอต่อการบริหารกิจการบ้านเมือง หากมีกลวิธีอื่นใดที่จะช่วยสนับสนุนให้สังคมเกิดความเข้มแข็งมากขึ้น ก็จะเป็นการดี เพราะการจัดระเบียบทางสังคม จะช่วยควบคุมความประพฤติของบุคคลในสังคมให้อยู่ในระเบียบกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด เพื่อให้สังคมมีระเบียบและดำรงอยู่ได้ การจัดระเบียบทางสังคมจะเปิดโอกาสให้สมาชิกของสังคมยึดถือเป็นแนวปฏิบัติต่อระเบียบกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างสมาชิก และปลูกฝังระเบียบวินัยให้สมาชิกแสดงพฤติกรรมตามสถานภาพของมนุษย์ชน จะเห็นได้ว่า การนำความรู้ของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดระเบียบสังคม เป็นเพียงใบไม้ใบหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณเท่าใบไม้ในป่าทั้งหมด แต่ยังมีหลักธรรมจำนวนมากที่ได้นำมาสั่งสอนให้เกิดประโยชน์ต่อโลก ซึ่งขึ้นอยู่กับสติปัญญาของชาวโลกที่จะนำไปใช้เท่านั้น (สมพนธ์ บุญญะบุต, 2548) การเรียนรู้หลักพุทธธรรมในฐานะพุทธศาสนิกชน ถือเป็นภาระหน้าที่อันยิ่งใหญ่ ทุกภาคส่วนต้องร่วมด้วยช่วยกันโดยเสมอภาค ความสำคัญของการเผยแผ่แนวคิดทางการเมืองการปกครอง ที่สอดแทรกอยู่ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดอรรถประโยชน์มากมาย ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม ครอบครัว และสังคม ให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้น เมื่อสังคมเจริญขึ้น สิ่งต่าง ๆ ก็เจริญขึ้นตาม เช่น ประชาชน เมื่อประชาชนเจริญขึ้นย่อมส่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดในพระพุทธศาสนา พุทธศาสนาก็จะเจริญรุ่งเรืองตามมาเช่นกัน

วิเคราะห์คัมภีร์มังคลัตถปิณีกับการจัดระเบียบสังคม

คัมภีร์มังคลัตถปิณี (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2540) แต่งโดยพระสิริมังคลาจารย์ มีสาระต่องานเกี่ยวกับเนื้อหาในพระไตรปิฎก ท่านเป็นศิษย์ของพระพุทธวโรหิต ผู้แตกฉานในพระไตรปิฎก มีความอุตสาหะรณามังคลัตถปิณีซึ่งมีเนื้อหาอันเป็นมงคลยิ่งนัก ท่านยินดีในความสัจ ในขณะที่ท่านกำลังแต่งมังคลัตถปิณีนี้ ได้อาศัยอยู่ ณ สุญญาคร ซึ่งตั้งอยู่ทางนครเข็ญใหม่ออกไปทางทิศใต้ประมาณ 1

คาวุต (4 กิโลเมตร) เป็นสถานที่ที่เสียบสบชวนให้เกิดความเลื่อมใสแก่คนที่มาถึง ท่านเชียวชาญในพระไตรปิฎก มีความรู้ ความเพียร ความปรารถนา ความฉลาดรอบรู้ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น จึงได้แต่งคัมภีร์มั่งคัลลตทปิณีเมื่อปีวอก พุทธศักราช 2067 ในรัชสมัยของพระเจ้าพิลกปนัดดาธิราช ซึ่งเลื่อมใสในพระพุทธานุภาพอีกทั้งปรารถนาเพื่อจะบรรลुพระสัพพัญญุตญาณในอนาคตด้วย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, 2542)

มั่งคัลลตทปิณีเป็นคัมภีร์ชั้นอรรถกถา ซึ่งแต่งอธิบายมงคลสูตรที่มาจากขุททกนิกาย ขุททกปาฐะและขุททกนิกาย สุตตันตปิฎก เล่มที่ 25 (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) มงคลสูตรนั้นเป็นสูตรที่มีหัวข้อธรรมตั้งแต่ระดับพื้นฐานมี อเสวนา จ พาลานํ การไม่คบคนพาล เป็นเบื้องต้น จนถึงระดับสูงสุด มี จิตตํ ยสฺส น กมฺปติ อโลกํ วิรชํ เขมํ จิตฺตํ ฆนํ ไทว จิตฺตํ เสร้าโศก จิตฺตํ ปราศจาก กิเลส จิตฺตํ เป็นที่สุด ซึ่งสามารถเลือกปฏิบัติได้ตามแต่จะสะดวกหรือเหมาะสมแก่ตน มั่งคัลลตทปิณีเป็นวรรณกรรมพุทธศาสนาที่ขยายความแห่งมงคลสูตรได้อย่างลึกซึ้งกินใจ ตามแนวทางแห่งพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และปกรณ์วิเศษ ซึ่งเมื่อรวมตำราที่ท่านนำมาอ้างอิงแล้ว มีเป็นจำนวนมาก ซึ่งล้วนแต่เป็นภาษาบาลีอักษรพม่าและอักษรไทยเนื้อทั้งสิ้น แต่ละเล่มจารไว้ในใบลานบ้าง สมุดข่อยบ้าง

คัมภีร์มั่งคัลลตท ทิพนีรจนาขึ้นโดยนำเอาพุทธพจน์จากมงคลสูตรมาเป็นตัวแบบ เพื่อแต่งอธิบายขยายความ คล้ายสำนวนเทศนาโวหาร โดยได้อธิบายศัพท์หรือคาถาจากมงคลสูตรทีละบาท แล้วจึงยกอุทาหรณ์ขึ้นมาประกอบ พุทธพจน์ที่ยกมาแต่งอธิบายในมั่งคัลลตทปิณี มีทั้งหมด 11 คาถา แบ่งเป็น 2 ภาค คือ ภาค 1 มี 4 คาถา คือ คาถาที่ 1 – 4 (ถ้ารวมกับคาถาที่เทวดากล่าวเป็น 5 คาถา) และภาค 2 มี 7 คาถา คือคาถาที่ 5 – 11 คาถาทั้ง 10 คาถานั้น รวมกันแล้วมีมงคลทั้งสิ้น 38 ประการ ส่วนคาถาที่ 11 นั้นเป็นการกล่าวสรุปชมเชยมงคลทั้งหมด (พระมหาภักขุวรัช เชมทสสี พระมหาอำนาจ พลบุญ และสิริภพ สอนดง, 2559) มงคลทั้ง 10 หมวดหรือ 10 คาถา มีนัยยะในการจัดระเบียบสังคม เพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ดังนี้

หมวดที่ 1

ข้อ 1 การไม่คบคนพาล (อเสวนา จ พาลานํ) คือ การไม่สร้างความสัมพันธ์กับผู้ที่มิใช่ไฟเอกุศล ไม่ตั้งตนอยู่ในกุศล เพราะคนพาลมักมีพฤติกรรมไปในทางต่ำทราม โง่เขลาเบาปัญญา และมักโน้มน้าวใจให้หลงผิด หากประชาชนไม่คลุกคลีกับคนพาลอยู่เนืองนิตย์ ชุมชนก็จะมีระเบียบ อบายมุขก็จะไม่แผ่ขยาย อาชญากรรมก็จะสามารถควบคุมได้ แล้วสังคมก็จะสงบสุขมากขึ้น

ข้อ 2 การคบบัณฑิต (ปณฺฑิตานญฺ จ เสวนา) เป็นการสร้างความเป็นมิตรกับผู้ที่มีปัญญาหรือนักปราชญ์ เพราะเป็นผู้มีคุณธรรม มีความแตกฉานในภูมิธรรม มีความคิดสร้างสรรค์ เมื่อใดก็ตามที่

ประชาชนมุ่งแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา เมื่อนั้นสังคมก็จะตื่นตัว สามารถเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาตนเองมากขึ้น เมื่อสังคมจัดระเบียบได้ง่าย ความสงบเรียบร้อยก็จะตามมาในที่สุด

ข้อ 3 การบูชาบุคคลที่ควรบูชา (บูชา จ ปุชนียาน) คือ การแสดงความเคารพน้อมน้อมและแสดงมุทิตาจิตต่อคนที่เหมาะสม เช่น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระมหากษัตริย์ผู้ตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม บิฑามารดาผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือครูอาจารย์ผู้ถ่ายทอดวิทยาการความรู้ เป็นต้น เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีจิตใจเมตตาตามหาศาล เป็นผู้ให้ที่บริสุทธิ์และไม่หวังผลตอบแทน การปฏิบัติตามมงคลข้อนี้จะช่วยลดทอนกิเลส ช่วยป้องกันมิฉ้อฉล ทำให้เกิดได้แบบอย่างที่ดีจากบุคคลที่ตนบูชา พฤติกรรมของปัจเจกบุคคลมีความงดงาม คนที่พบเห็นก็อยากปฏิบัติตาม ทำให้ภาพรวมของสังคมน่าอยู่ยิ่งขึ้น

หมวดที่ 2

ข้อ 4 การอยู่ในถิ่นอันสมควร (ปฏิรูปเทสวาโส จ) บ้านเมืองเป็นที่สบาย อยู่แล้วสบาย เช่น สะอาด เดินทางไปมาสะดวก อากาศดี เป็นแหล่งชุมชนที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีอบายมุข อาหารการกินอุดมสมบูรณ์ ผู้คนมีจิตใจโอบอ้อมอารี ถ้อยทีถ้อยอาศัย มีศีลธรรม มีที่พึ่งด้านธรรมะ มีที่พึ่งธรรม มีแหล่งศึกษาหาความรู้ บ้านเมืองจะมีแต่ความสะอาดความเรียบร้อย ปราศจากมลภาวะและมลทินอันเป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม

ข้อ 5 เคยทำบุญมาก่อน (บุพเพ จ กตปุญญตา) บุญ แปลว่า ความดีหรือความสุขที่ได้จากการให้ด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ เช่น การทำทานด้วยการอนุเคราะห์ให้สิ่งของ การทำจิตให้บริสุทธิ์ด้วยการรักษาศีลรักษากาย วาจาในสุจริต ไม่คดโกง การเจริญภาวนา รักษาใจให้พ้นจากอำนาจกิเลสเงินตรา เป็นต้น การสะสมบุญเป็นสิ่งที่ต้องความอดทนและใช้เวลายาวนาน แต่จะนำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยต่อสังคมบ้านเมือง

ข้อ 6 การตั้งตนชอบ (อตตสมมาปณิ จ) คือ การดำเนินชีวิตด้วยความถูกต้องและสุจริต มีสัมมาอาชีพ มีแผนการที่จะไปให้ถึงจุดหมายด้วยความไม่ประมาท มีการเตรียมพร้อม และมีความอดทน ไม่ละทิ้งเป้าหมายกลางคัน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้บ้านเมืองเจริญยิ่งขึ้น

หมวดที่ 3

ข้อ 7 ความเป็นพหูสูต (พาหุสจฺญ จ) พหูสูต แปลว่า ความเป็นผู้รู้ที่ได้จากการสดับรับฟังมาก เมื่อเป็นผู้ที่ฟังมาก เล่าเรียนมาก ทำให้ผู้ฟังมีวุฒิปัญญาเพิ่มขึ้น มีปฏิภาณไหวพริบดีขึ้น รอบรู้ในสิ่งนั้นๆ อย่างหมดจดและมีเหตุมีผล รู้จักสังเกตในสรรพสิ่งรอบตัว รู้ในสิ่งใกล้เคียงกับเรื่องนั้นๆ เมื่อได้รับความรู้จากการฟังแล้วก็จะสามารถถ่ายทอดสู่สังคมได้อย่างถูกต้อง มีการคาดการณ์ความเป็นไปได้ในอนาคต รู้จักวางแผนพัฒนาเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยในอนาคตไปพร้อมกับการลงมือทำในปัจจุบัน

ข้อ 8 การรอบรู้ในศิลปะ (ลีปปัญ จ) ลีปะ หรือ ศิลปะ หมายถึง วิชาชีพที่ใช้มือ ศิลปะเป็นสิ่งมงคล ผู้มีศิลปะย่อมเจริญก้าวหน้า อยากเป็นคนมีศิลปะ ควรต้องฝึกฝนตนอย่างมีศรัทธาในความงามของธรรมชาติ หมั่นสังเกตและพิจารณาอยู่ตลอดเวลา มีความประณีต มีอารมณ์ละเอียดอ่อน มีสุนทรียภาพในใจ เป็นคนสุขุม มีความคิดสร้างสรรค์ เมื่อใดก็ตามที่ประชาชนมุ่งแสวงหาความรู้รอบรู้อยู่ตลอดเวลา เมื่อนั้นสังคมก็จะตื่นตัว สามารถเพิ่มศักยภาพด้านการพัฒนามากขึ้น และสังคมก็จะจัดระเบียบได้ง่าย แล้วความสงบเรียบร้อยก็จะเกิดขึ้นในบ้านเมือง

ข้อ 9 มีวินัยที่ดี (วินโย จ สุสิกขิต) วินัย คือ ข้อกำหนด ข้อบังคับ กฎเกณฑ์เพื่อควบคุมให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น เว้นจากกายทุจริต วาจาทุจริต ใจทุจริต กล่าวคือไม่ละเมิดศีลธรรมอันดี สิ่งเหล่านี้คือสิ่งอันไม่ดี ควรหลีกเลี่ยงให้ไกลเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม เมื่อวินัยช่วยกำหนดความสามัคคีแล้ว สังคมก็ดำรงอยู่อย่างมีระเบียบและเข้มแข็ง

ข้อ 10 กล่าววาจาอันเป็นสุภาสิต (สุภาสิตา จ ยา วาจา) วาจาสุภาสิต คือ คำพูดที่ดี เป็นมงคล มีประโยชน์ต่อผู้ฟัง ต้องเป็นคำจริง มีข้อมูลที่ถูกต้อง มีหลักฐานอ้างอิงได้ ไม่ได้ปั้นแต่งขึ้นมาพูด พูดด้วยภาษาที่สุภาพ มีความไพเราะในถ้อยคำ ไม่มีคำหยาบโลนหรือคำ ถ้าหากนำแนวทางไปคิดหรือปฏิบัติในทางสร้างสรรค์ จะบันดาลให้กิจการงานทั้งปวงเป็นไปด้วยความราบรื่น สำเร็จลุล่วงด้วยดี มีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางโลกและทางธรรม เพียงเท่านี้ก็สามารถพัฒนาคุณภาพของสังคมได้เป็นอย่างดี

หมวดที่ 4

ข้อ 11 การบำรุงบิดามารดา (มาตาปิตุ อุปฏฐาน) บิดา แปลว่า ผู้ให้สัตว์โลกยินดี มารดา แปลว่า ผู้รักษาบุตรหรือผู้เลี้ยงดูบุตร การทดแทนพระคุณบิดามารดาผู้ให้อุปการะก่อน และหาโอกาสตอบแทนบุญคุณท่านอย่างเต็มความสามารถ การบำรุงบิดามารดาให้ท่านถึงพร้อมด้วยศรัทธาเป็นการสร้างกุศลอย่างมากในทางพระพุทธศาสนา การเลี้ยงดูบิดามารดาเป็นมงคลอันเลิศสำหรับบุตรธิดา ทำให้ได้รับการยกย่องสรรเสริญ บุตรธิดาจะเป็นผู้มีความเจริญก้าวหน้า และเป็นการสืบต่อสังคมโดยอัตโนมัติ

ข้อ 12 การสงเคราะห์บุตร (ปุตุตสงคโ) เป็นการกระทำที่เป็คุณแก่บุตรธิดา ผู้เป็นบิดามารดาของบุตรนั้นมีหน้าที่ที่ต้องให้สิ่งที่ดีแก่ทายาทของตน อาทิ ให้การศึกษาวิชาความรู้ แนะนำไม่ให้ทำความชั่ว ปลุกฝังให้เขาเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคม สนับสนุนให้ทำความดี ให้ได้คู่ครองที่ดี มอบทรัพย์ให้ในโอกาสอันควร แล้วสังคมชุมชนก็จะหลีกเลี่ยงจากอบายมุขทั้งหลาย สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานของความเป็นระเบียบในสังคม เพื่อให้ชีวิตของบุตรหลานก้าวหน้าในสังคมที่สร้างสรรค์และมั่นคง

ข้อ 13 การสงเคราะห์ภรรยา (ทารสงคโ) ทาระ แปลว่า เมีย ภรรยา แปลว่า ผู้ที่สามีต้องเลี้ยงดู สามีมิหน้าที่ต่อภรรยา คือ ยกย่องนับถือว่าเป็นภรรยา ไม่ดูหมิ่น ไม่ประพฤตินอกใจ มอบความ

เป็นใหญ่ให้ ให้เครื่องแต่งตัว ฝ่ายภรรยาก็มีหน้าที่ต้องตอบแทนสามี คือ จัดการงานดี งานบ้านการเรือน ต้องไม่บกพร่อง ดูแลด้านความสะอาด ทำนุบำรุงรักษา ด้านโภชนาการให้เรียบร้อยดี เอื้อเฟื้อและ สงเคราะห์ญาติฝ่ายสามีเท่าที่ตนมีกำลังพอจะทำได้ ซื่อสัตย์ต่อสามีคนเดียว รู้จักรักษาทรัพย์สินไว้ไม่ให้ หมดไปด้วยความสิ้นเปลือง ขยันทำงาน เมื่อภรรยาภาคในชีวิตคู่ดำเนินไปด้วยดี การจัดระเบียบภายใน ครอบครัวก็จะดีตามไปด้วย ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่แข็งแรงให้กับสังคมโดยรวม

ข้อ 14 การทำงานไม่ให้คั่งค้าง (อนากูลา จ กมมนตา) การทำงานไม่ให้คั่งค้าง คือ การแสดงความ รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และเร่งผลสัมฤทธิ์ของงานให้แล้วเสร็จทันกำหนดส่งมอบ หลักการทำงานให้เสร็จลุล่วงตามหลักธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ หลักอิทธิบาท 4 ที่ ประกอบด้วย มีความพอใจในงานที่ทำ มีความตั้งใจพากเพียรในงานที่ทำ มีความเอาใจใส่ในงานที่ทำ มี การคิดพิจารณาทบทวนงานนั้น ๆ จัดสรรงานวางแผนงานให้เป็นระบบตามหลักตามขั้นตอน เพื่อเพิ่ม ศักยภาพของการทำงานที่ทำความเรียบร้อยของสังคมในที่ทำงานก็จะตามมา

หมวดที่ 5

ข้อ 15 การให้ทาน (ทานญ จ) ทาน แปลว่า ให้ เป็นการให้ด้วยเจตนาบริสุทธิ์ จะช่วยลด ความตระหนี่ ให้ท่านถึงพร้อมด้วยความเมตตา การให้ทาน มี 2 แบบ คือ อามิสทาน ที่ให้ทานด้วย สิ่งของหรือเป็นปัจจัยสี่ และธรรมทานที่เป็นการให้ด้วยสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุ การให้คำแนะนำหรือให้อภัย เป็น ต้น การให้ทานเป็นมงคลสูงมาก เพราะเป็นการฝึกใจให้เป็นผู้เสียสละ ลดความเห็นแก่ตัว ส่งผลให้สังคม น่าอยู่มากขึ้น ประชาชนมีความสุขเพิ่มขึ้นด้วยอานิสงส์ของการรู้จักให้นั่นเอง

ข้อ 16 การประพาสธรรม (ธมมจริยา จ) ธรรมจริยา คือ การประพาสปฏิบัติตามคำสอน ของพระพุทธเจ้า เป็นกุศลกรรมที่ช่วยยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น เพราะเป็นการสอนโดยการประพาสิตน เป็นแบบอย่าง ที่เน้นการลงมือทำอย่างมีระเบียบวินัยและถูกต้องตามธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา ช่วย สร้างความก้าวหน้าให้แก่ตนและผู้อื่น เพื่อสร้างสรรค์สังคมให้น่าอยู่

ข้อ 17 การสงเคราะห์ญาติ (ญาติกานญ จ สงคโห) การสงเคราะห์ญาติ คือ การประกอบ กรรมดีแก่ญาติในยามที่เครือญาติขัดสน ควรแนะนำให้ญาติทำแต่ความดี รักษาศีล ทำสมาธิภาวนา สงเคราะห์ทรัพย์สินหรือเงินทองตามกำลังเพื่อให้ญาติพ้นจากทุกข์หรือความลำบาก การพูดเจรจาด้วย ถ้อยคำที่อ่อนโยนสุภาพ การประพาสิตนให้เป็นประโยชน์แก่ญาติ เช่น ช่วยเหลือด้วยแรงกาย กำลังใจ หรือด้วยความสามารถที่มี การวางตัวให้เหมาะสมอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ร่วมทุกข์ร่วมสุข ไม่ถือตัว ดังคำกลอนที่ว่า “เมื่อยามญาติอึดอัดเกิดขัดข้อง ควรหาช่องสงเคราะห์ไม่ว่าไหน เขาซาบซึ้งถึงคุณ อบอุ่นดี หากถึงที่เราจนญาติสนใจ” นับเป็นต้นแบบที่ดีเยี่ยมของสังคมที่สงบสุข

ข้อ 18 ทำงานที่ไม่มีโทษ (อนวชานี กมมานิ) งานที่ไม่มีโทษ คือ งานที่ไม่ผิดกฎหมาย เป็นประกอบสัมมาอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมายของบ้านเมือง ไม่ผิดจารีตประเพณี ไม่ผิดแบบแผนที่ปฏิบัติสืบกันมาแต่เดิม ควรดำเนินตามอย่างมีระบบ ไม่ผิดศีล 5 แต่มุ่งเน้นรักษากายวาจาให้เรียบร้อยดีงาม ไม่ผิดทำนองคลองธรรม ไม่ประมาทในการใช้ชีวิต ไม่ค้าอาวุธสงคราม ไม่ค้ามนุษย์ ไม่ค้ายาพิษ ไม่ค้ายาเสพติด ไม่ค้าสัตว์เพื่อนำไปฆ่า เป็นการจัดระเบียบสังคมให้บ้านเมืองมีบรรยากาศแห่งธรรมะมากขึ้น

หมวดที่ 6

ข้อ 19 ละเว้นจากบาปอันเป็นสิ่งที่ไม่ดี (ฮารตี วีรตี ปาปา) บาป คือ ความชั่วร้ายที่ติดตัวซึ่งไม่สมควรทำสิ่งเหล่านั้น เพราะจะทำให้กาย วาจา ใจ ไม่สงบเรียบร้อย ได้แก่ อกุศลกรรมบถ 10 คือ 1) ฆ่าสัตว์ 2) ลักทรัพย์ 3) ประพฤติผิดในกาม 4) พุดเท็จ 5) พุดส่อเสียด 6) พุดคำหยาบ 7) พุดเพ้อเจ้อ 8) โลภอยากได้ของเขา 9) คิดพยาบาทปองร้ายคนอื่น 10) เห็นผิดเป็นชอบ ให้ละเว้นจากสิ่งต่างที่กล่าวมานี้ เพื่อให้สังคมไม่เศร้าหมองจากความชั่วทั้งปวง

ข้อ 20 สรรวมจากการต็มน้ำเมา (มชชปนา จ สญญโม) การงดเว้นการต็มน้ำเมาหรือที่เรียกว่าสุราเมรัย เป็นข้อปฏิบัติหนึ่งในศีล 5 สาเหตุที่ต้องสรรวมในการต็มน้ำเมาก็เพื่อให้มนุษย์ระลึกตัวอยู่ตลอดเวลา ไม่เป็นต้นเหตุของการก่ออาชญากรรมทั้งหลาย ทำให้ไม่สูญเสียทรัพย์สิน ยังผลให้เกิดความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต เมื่อสมาชิกมีสติมากขึ้น บ้านเมืองก็จะมีแต่ความสุขสงบร่มเย็น

ข้อ 21 ไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย (อปุปมาโท จ ธมเมสุ) อันได้แก่ การดำเนินชีวิต โดยมีสติเป็นเครื่องกำกับความประพฤติปฏิบัติและการกระทำทุกอย่าง ไม่ประมาทในทุกสิ่งทุกอย่าง มีความรอบคอบระมัดระวัง ไม่ถลำลงไปทางเสื่อม ไม่ยอมพลานโอกาสในการสร้างสมความดี ตระหนักในสิ่งอันที่พึงทำพึงเว้น แน่วแน่มั่นคง มีความเป็นระบบระเบียบ ทำทุกอย่างด้วยความตั้งใจมีสติไม่ประมาท

หมวดที่ 7

ข้อ 22 มีความเคารพในสิ่งที่ควรเคารพ (คารโว จ) สิ่งที่ควรแก่การแสดงความเคารพนอบน้อมและแสดงมุทิตาจิตต่อบุคคลและต่อธรรม ถือเป็นส่วนหนึ่งของบุคคลที่พึงปฏิบัติ บุคคลและธรรมที่ควรเคารพประกอบด้วย พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรมคำสั่งสอน พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ พระมหากษัตริย์ผู้ตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม บิดามารดาผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือครูอาจารย์ผู้ถ่ายทอดวิทยาการความรู้ เป็นต้น เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีจิตใจเมตตาตามหาศาล เป็นผู้ให้ที่บริสุทธิ์และไม่หวังผลตอบแทน การปฏิบัติตามมงคลข้อนี้จะทำให้พฤติกรรมของปัจเจกบุคคลมีความงดงาม ช่วยให้สังคมน่าอยู่ยิ่งขึ้น

ข้อ 23 มีความอ่อนน้อมถ่อมตน (นิวาโต จ) ความอ่อนน้อมถ่อมตน คือ การไม่แสดงออกถึงความสามารถที่ตนมีอยู่เพื่อข่มเหงผู้อื่นหรือเพื่อโอ้อวดผู้อื่น เป็นกิริยาอาการที่สุภาพอ่อนโยน ไม่อวดดี ไม่เย่อหยิ่งจองหอง แต่มุ่งแสดงตนอย่างสงบ มีกิริยาที่นอบน้อม มีวาจาที่อ่อนหวาน มีจิตใจที่อ่อนโยน ทั้งกาย วาจา และใจ ส่งผลไปยังผู้ที่อยู่ใกล้ให้รู้สึกสงบบรมเย็นไปด้วย

ข้อ 24 มีความสันโดษ (สนตฺถุญฺญิ จ) ความสันโดษ คือ การแสดงความพึงพอใจในสิ่งที่มี สุขใจกับสิ่งที่ได้ มีแค่นี้ก็พอใจเท่านั้น เป็นอยู่อย่างไรก็พอใจอย่างนั้น ไม่คิดน้อยเนื้อต่ำใจในสิ่งที่ตัวเองเป็นอยู่ ยินดีตามกำลัง ตั้งแต่กำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังบารมี หรือกำลังความสามารถ ยินดีตามควร เช่น รูปลักษณ์ของตนเอง ฐานะความเป็นอยู่ เพียงเท่านี้สังคมก็สามารถดวงจรของอาชญากรรมอันเกิดจากความไม่รู้จักพอได้

ข้อ 25 มีความกตัญญู (กตญญูตา) ความกตัญญู คือ การตอบแทนคุณต่อผู้ที่เคยให้การอุปการะก่อนด้วยความเคารพยิ่ง ความกตัญญูต่อบุคคลประกอบด้วย บิดา มารดา อาจารย์ เป็นต้น กตัญญูต่อสัตว์ที่มีคุณต่อการช่วยทำงานด้วยการเลี้ยงดูให้ดี เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย หรือสุนัขที่ช่วยเฝ้าบ้าน เป็นต้น และกตัญญูต่อสิ่งของทุกอย่างที่มีคุณต่อเรา เช่น หนังสือที่ให้ความรู้แก่เรา อุปกรณ์เครื่องมือทำมาหากินต่าง ๆ เป็นต้น เมื่อจิตใจของมนุษย์ในสังคมเปี่ยมไปด้วยความกตัญญูทุกเวทีแล้ว สังคมบ้านเมืองก็จะมีแต่ความอบอุ่นร่มเย็น

ข้อ 26 การพึงธรรมตามกาล (กาเลน ธมมสฺสวณิ) การพึงธรรมตามกาล คือ การแสวงหาเวลาที่เหมาะสมในการพึงธรรมบ้าง น้อมใจรับฟังธรรมบ้าง เพื่อให้ชีวิตได้สดับรับฟังคุณูปการของหลักธรรมอย่างลึกซึ้งและถ่องแท้มากขึ้น สามารถนำมาปรับปรุงให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นได้ เถกเช่นธรรมบท พระพุทธองค์ที่ตรัสว่า บรรดามนุษย์ผู้จะถึงฝั่งแห่งพระนิพพาน คนเหล่านั้นต้องรับฟังธรรม การรับฟังธรรมแล้วนำไปปฏิบัติก็จักถึงซึ่งฝั่งแห่งพระนิพพาน ดังนี้ การพึงธรรมด้วยสัมมาทิฐิ การฟังที่ถูกต้องย่อมจะนำพามนุษย์หลุดพ้นออกจากอบายความชั่วทั้งปวง

หมวดที่ 8

ข้อ 27 มีความอดทน (ขนตี จ) ลักษณะของความอดทนนั้นประกอบไปด้วย ความอดทนต่อความลำบาก ความอดทนต่อทุกขเวทนา ความอดทนต่อความเจ็บใจ และความอดทนต่อกิเลสเครื่องยั่ววนจิตใจไม่ให้ไหลลงสู่ที่ต่ำ วิธีทำให้มีความอดทน คือ หิริโอตตปปะ หิริเป็นการมีความละอายต่อบาป การที่รู้ว่าบาปแล้วยังทำอีก ถือว่าไม่มีความละอาย โอตตปปะเป็นการมีความเกรงกลัวในผลของบาปนั้น ๆ เป็นอุดมคติแห่งความสงบเรียบร้อย มีการคำนึงถึงโทษภัยล่วงหน้า กลัวโทษทัณฑ์ที่จะเกิดขึ้น เป็นการลดความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในสังคมได้

ข้อ 28 เป็นผู้ว่าง่าย (โสจสสตา) บุคลิกลักษณะของผู้ว่าง่ายจะต้องไม่พูดกลบเกลื่อนเมื่อได้รับการว่ากล่าวตักเตือน เป็นผู้รับฟังที่ดี มีเหตุผล ไม่แสดงอารมณ์โกรธหรือรีบแก้ตัวเมื่อได้รับการสั่งสอน ไม่นิ่งเฉยเมื่อได้รับการเตือนการนำคำตักเตือนนั้นมาพิจารณาและแก้ไขข้อบกพร่องนั้นๆ ทำให้โลกสังคมเกิดความสมดุล ไม่เกิดความเลื่อมล้ำ

ข้อ 29 การได้เห็นสมณะ (สมณานญ จ ทสสนิ) คำว่า สมณะ แปลตรงตัวได้ว่า ผู้สงบ สงบ ภาว วาจา ใจ เป็นผู้ประกอบไปด้วยคุณธรรม การได้เห็นหรือสร้างความเป็นมิตรกับสมณะ ผู้มีความแตกฉานในภูมิธรรม บุคคลจะต้องเข้าไปบำรุงช่วยเหลือ ต้องเข้าไปฟัง หมั่นระลึกถึงท่าน รับฟังและน้อมนำมาปฏิบัติ เมื่อใดก็ตามที่ประชาชนมุ่งแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา เมื่อนั้นสังคมก็จะตื่นตัว สามารถเพิ่มศักยภาพด้านการพัฒนามากขึ้น แล้วสังคมก็จะอยู่เย็นเป็นสุขมากขึ้นเช่นกัน

ข้อ 30 การสนทนาธรรมตามกาล (กาเลน ธมมสากัจฉา) การได้สนทนาเรื่องธรรมช่วยขยายขอบเขตการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ทำให้ได้ความใหม่ๆ ที่คาดไม่ถึง หรือเป็นการเผื่อแผ่ความรู้ที่มีให้แก่ผู้อื่นได้ทราบด้วย แต่สิ่งที่ต้องคำนึงถึงขณะสนทนาธรรมก็คือ ต้องรู้เรื่องที่จะพูดเป็นอย่างดี ต้องพูดเรื่องจริงมีประโยชน์ ต้องใช้คำพูดที่ไพเราะ ต้องพูดด้วยความเมตตา ต้องไม่พูดจาโอ้อวด ยกตนข่มท่าน เมื่อใดที่ประชาชนมุ่งแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ไม่ถือมานะทิฐิ ไม่มีความถือตัวถือตน เมื่อนั้นสังคมก็จะตื่นตัวและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยได้ง่าย

หมวดที่ 9

ข้อ 31 การบำเพ็ญตบะ (ตโป จ) คำว่า ตบะ แปลว่า ทำให้ร้อน การบำเพ็ญตบะ หมายถึง การทำให้กิเลสความร้อนหมดไปหรือเบาบางลง การมีใจสำรวมในอินทรีย์ทั้ง 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ไม่ให้หลงติดอยู่กับสัมผัสภายนอกมากเกินไป ไม่ให้กิเลสครอบงำใจเวลาที่รับรู้อารมณ์ผ่านอินทรีย์ 6 การประพฤติรักษาพรหมจรรย์ เว้นจากการร่วมประเวณี หรือกามกิจทั้งปวง การปฏิบัติธรรมอย่างเข้าใจให้ถึงพร้อมด้วยสมาธิและปัญญา โดยมีจุดหมายสูงสุดที่พระนิพพาน สามารถกำจัดกิเลส ละวางทุกสิ่งได้หมดสิ้น จุดมุ่งหมายเบื้องต้นคือการจัดระเบียบอายตนะทั้ง 6 เพื่อให้หลุดพ้นจากเครื่องผูกมัดกิเลสตัณหา และเพื่อให้ดวงจิตเป็นอิสระสงบจากทุกขทั้งปวง

ข้อ 32 การประพฤติพรหมจรรย์ (พรหมจริยญ จ) คำว่าพรหมจรรย์ หมายความว่าถึง การบวช ซึ่งละเว้นการเสพเมถุน การครองชีวิตที่ปราศจากเมถุนเป็นการประพฤติธรรมอันประเสริฐ คุณลักษณะของการประพฤติพรหมจรรย์นั้นมีอยู่ 3 ข้อ ดังนี้ 1) ให้ท่าน บริจาคทานไม่ว่าจะเป็นทรัพย์ สิ่งของ เงิน ทอง หรือปัญญา 2) ช่วยเหลือผู้อื่นในกิจการงานที่ชอบ ที่ถูกที่ควร (เวยยาวัจจมัย) 3) รักษาศีล 5 คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมย ไม่ทำผิดในกาม ไม่พูดปด ไม่ดื่มน้ำเมา (เบญจศีล) ธรรมทั้งหมดที่ว่ามานี้ถือว่าเป็นข้อเป็นธรรมเพื่อการจัดระเบียบของสังคมได้เป็นอย่างดี

ข้อ 33 การเห็นอริยสัจ (อริยสัจจาน ทสสน) อริยสัจ หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ หลักแห่งอริยสัจมีอยู่ 4 ประการ มีดังนี้ 1) ทุกข์ คือ ความไม่สบายกายไม่สบายใจ ความเป็นจริงของสัตว์โลก ทุกผู้ทุกนามต้องมีทุกข์ 3 ประการคือ การเกิด ความแก่ ความตาย นอกจากนี้ก็มีความทุกข์ที่เป็นอาการหรือเกิดจากสภาพแวดล้อมสรุปได้ดังนี้ คือ - ความโศกเศร้า (โศกะ) - ความรำพันด้วยความเสียใจ (ปริเทวะ) - ความเจ็บไข้ได้ป่วย (ทุกขะ) - ความเสียใจ (โทมนัสสะ) - ความท้อแท้ สิ้นหวัง คับแค้นใจ (อุปายาสะ) - การตรอมใจ ผิดหวังจากสิ่งที่ไม่รัก (อัปปิเยหิ สัมปิโยคะ) - การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก (ปิเยหิ วิปปิโยคะ) - ความหม่นหมองเมื่อปรารถนาแล้วไม่ได้สิ่งนั้น (ยัมปิจณัง น ลภติ) 2) สมุทัย คือ เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ นอกจากเหตุแห่งทุกข์ดังที่กล่าวมาข้างต้น ต้นตอของทุกข์ก็อยู่ที่ใจของเราด้วย นั่นก็คือความอยาก ตัณหา 3 อย่าง ซึ่งแบ่งออกได้เป็นดังนี้ - ความอยากได้ หมายถึง อยากทุกอย่างที่นำมาสนองสัมผัสทั้ง 5 และกามารมณ์ (กามตัณหา) - ความอยากเป็น คือ ความอยากเป็นโน่นเป็นนี่ (ภวตัณหา) - ความไม่อยากเป็น คือ ความไม่พอใจในสิ่งที่ตัวเองเป็นอยู่ (วิภวตัณหา) 3) นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป ความหลุดพ้น หมายถึงภาวะของพระนิพพานนั่นเอง 4) มรรค คือ ข้อปฏิบัติ หรือหนทางที่นำไปสู่การดับทุกข์ การเดินทางสายกลางเพื่อไปถึงการดับทุกข์ มรรคมี 8 ประการ คือ - ความเห็นชอบ เช่น ความศรัทธาในเบื้องต้นต่อหลักธรรม คำสอน เช่น การเชื่อว่ากรรมดีกรรมชั่วมีจริงเป็นต้น (สัมมาทิฐิ) - ความดำริชอบ หรือความคิดชอบ มีความคิดที่ถูกต้องตามหลักธรรม เช่น การใช้ปัญญาพิจารณาความไม่เที่ยงของสังขาร หรือการไม่คิดอยากได้ของเขามาเป็นของเราเป็นต้น (สัมมาสังกัปปะ) - เจรจาชอบ คือ การปฏิบัติตามหลักธรรม ไม่พูดโกหก ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อจ้อเป็นต้น (สัมมาวาจา) - ทำการชอบ หรือการมีกรกระทำที่ไม่ผิดหลักศีลธรรม เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ เป็นต้น (สัมมากัมมันตะ) - เลี้ยงชีพชอบ คือ การทำมาหากินในทางที่ถูก ไม่เบียดเบียน หรือทำความเดือดร้อนให้กับสัตว์หรือผู้อื่น อยู่ในหลักธรรมที่กำหนด เช่น ไม่มีอาชีพค้ำมนุษย์ หรืออาชีพค้าอาวุธ เป็นต้น (สัมมาอาชีวะ) - ความเพียรชอบ คือ การหมั่นทำนุบำรุงในสิ่งที่ถูกต้อง เช่น การพยายามละกิเลสออกจากใจ หรือการพยายามสำรวม กาย วาจา ใจให้ดำเนินตามหลักธรรม เป็นต้น (สัมมาวายามะ) - ความระลึกรู้ชอบ คือ มีสติตั้งมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง เช่น การพึงระลึกถึงความตายที่ต้องเกิดกับทุกคนเป็นต้น (สัมมาสติ) - จิตตั้งมั่นชอบ คือ มีจิตที่มีสมาธิ ไม่วอกแวกหรือฟุ้งซ่าน และการทำสมาธิภาวนาตามหลักการที่ได้บัญญัติไว้ (สัมมาสมาธิ) เหล่านี้เป็นหลักวิธีรู้เหตุรู้ผลและเป็นวิธีการจัดการจัดระบบระเบียบทั้งทางโลกและทางธรรม

ข้อ 34 การทำให้แจ้งในพระนิพพาน (นิพพานสัจฉิกิริยา จ) นิพพาน คือ ภาวะของจิตที่ดับกิเลสได้หมดสิ้น หลุดจากอำนาจแห่งกรรม และไม่ต้องวนเวียนอยู่ในสังสารวัฏอีก เป็นการดับกิเลสขณะที่ยังมีเบญจขันธ์เหลืออยู่ หรือการเข้าถึงนิพพานขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ อุปาทิเสสนิพพาน การดับกิเลส

ที่ไม่มีเบญจขันธ์เหลืออยู่เลย คือการที่ร่างกายเราแตกดับแล้วไปเสวยสุขอันเป็นอมตะในพระนิพพาน อนุ ปาทิเสสนิพพาน การที่จะเข้าถึงพระนิพพานได้ ก็ต้องปฏิบัติธรรมและเจริญสมาธิภาวนาจนถึงขั้นสูงสุด เมื่อใดจิตใจของมนุษย์เข้าถึงพระนิพพานแล้วฉับใด เมื่อนั้นก็จะส่งผลมาถึงสังคมให้เกิดความร่มเย็นไปด้วยฉับนั้น

หมวดที่ 10

ข้อ 35 มีจิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม (พญภูสส โลภมเมหิ จิตต ยสส น กมปติ) เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นอยู่เป็นประจำบนโลกนี้ ซึ่งมนุษย์ไม่ควรมียึดหวั่นไหวต่อสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ลักษณะของโลกธรรมมี 4 ประการ คือ 1) การได้ลาภ เมื่อมีลาภผลก็ย่อมมีความเสื่อมเป็นธรรมดา มีแล้วก็ย่อมหมดไปได้ เป็นแค่ความสุขชั่วคราวเท่านั้น 2) การได้ยศ ยศฐาบรรดาศักดิ์ล้วนเป็นสิ่งสมมุติขึ้นมาทั้งนั้น เป็นสิ่งที่คนยอมรับกันว่าเป็นอย่างโน้นอย่างนี้ พอหมดยศก็หมดบารมี 3) การได้รับการสรรเสริญ ที่ใดมีคนนิยมชมชอบ ที่นั่นก็ย่อมต้องมีคนเกลียดชังเป็นเรื่องธรรมดา การถูกนิทาจึงไม่ใช่เรื่องผิดปกติ 4) การได้รับความสุข ที่ใดมีความสุขที่นั่นก็จะมีทุกข์ด้วย มีความสุขแล้วก็อย่าหลงระเริงไปจนลืมนึกถึงความทุกข์ที่แฝงมาด้วย เป็นการควบคุมตัวเองทำให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยตามมา

ข้อ 36 มีจิตไม่โศกเศร้า (อโสก) สาเหตุที่ทำให้จิตต้องโศกเศร้ามีอยู่ 5 ประการ คือ 1) ความโศกเศร้าที่เกิดเนื่องมาจากความรัก รวมถึงรักสิ่งของ ทรัพย์สินเงินทองด้วย 2) ความโศกเศร้าที่เกิดจากความใคร่ 3) ใช้ปัญญาพิจารณาอยู่เนื่อง ๆ ถึงความไม่เที่ยงในสิ่งของทั้งหลาย 4) ไม่ยึดมั่นในตัวตนหรือความจริงยั่งยืนในคนหรือสิ่งของว่าเป็นของเรา 5) ทุกอย่างในโลกล้วนเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะ แม้ร่างกายเราก็ใช้เป็นท้ออาศัยชั่วคราวเท่านั้น คิดว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วนไม่เที่ยงด้วยกันทั้งนั้น เป็นการไม่ยึดติดถือมั่นในทุกสิ่งอย่าง เมื่อจิตเป็นอิสระ บุคคลก็จะถึงซึ่งความเสียสละ ทำให้สังคมเกิดความรักความเมตตาต่อกันและกัน

ข้อ 37 มีจิตปราศจากกิเลส (วิรช) กิเลส คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเศร้าหมอง ซึ่งได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง จิตที่ฝึกฝนดีแล้ว ย่อมไม่พัวพันกับกิเลสให้เศร้าหมอง แต่มุ่งนำจิตไปสู่ความสงบร่มเย็น ไม่ยึดติดกับราคะ โทสะ โมหะ วิธีการฝึกฝนจิตให้เข้มแข็งได้ดีที่สุด คือ การหมั่นให้จิตได้เรียนรู้กับการพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก เป็นการซ้อมการสูญเสียที่จะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอนในอนาคต เพียงแต่มนุษย์ที่เศร้าโศกง่ายก็เพราะยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่เป็นอนิจจังซึ่งต้องเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นับเป็นบ่วงที่คล้องคอคนที่จิตอ่อนแอจนกว่าจะชินกับความสูญเสียจึงจะเริ่มเข้มแข็งขึ้นเป็นลำดับ เมื่อสมาชิกในสังคมมีจิตใจที่ปราศจากกิเลสมากขึ้นแล้ว อาชญากรรมก็จะลดลง ทำให้บ้านเมืองสุขสงบเป็นระเบียบยิ่งขึ้น

ข้อ 38 มีจิตเกษม (เขม) เกษม คือ การมีความสุข ความสบาย หรือสภาพที่มีจิตใจที่เป็นสุข ในที่นี้จิตเกษมคือจิตที่ละแล้วซึ่งกิเลส มีอยู่ 4 ประการ คือ 1) การละกามโยคะ คือ การละความยินดีในวัตถุ สิ่งมีชีวิตทั้งหลายเรียกว่ากามคุณซึ่งประกอบด้วย รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส 2) การละภวโยคะ คือ การละความยินดีในภพ โดยให้เห็นว่าสิ่งใด ๆ ในโลกล้วนไม่เที่ยงแท้ หรือคงอยู่ตลอดไป 3) การละทิฐิโยคะ คือ การละความยินดีในความเห็นผิดเป็นชอบ โดยให้ดำเนินตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่กล่าวมาแล้ว 4) การละอวิชชาโยคะ คือ การละความยินดีในอวิชชาทั้งหลาย ความไม่รู้ทั้งหลาย โดยให้มุ่งปฏิบัติเพื่อปัญญาที่รู้แจ้งเห็นจริง เมื่อจิตเข้าสู่สภาวะที่มีสุขย่อมมีความปรารถนาให้คนอื่นมีความสุขด้วยเป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้สังคมมีแต่ความสุขความเจริญ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2540)

หลักธรรมทั้ง 38 ประการนี้ สามารถนำมาจัดเป็นระเบียบสังคมตามแนวมังคลัตถที่ปณี 3 ระดับได้ดังนี้

ระดับที่ 1 การควบคุมพฤติกรรมของคน คือการจัดระเบียบสังคมระดับศีล ได้แก่ การขัดเกลาตนเองและคำนึงถึงผู้อื่น โดยการเว้นจากความชั่วและเตรียมทุนชีวิต มีการเลือกคบคนและจัดสรรทรัพย์ที่หามาได้ด้วยสัมมาชีพ และมีความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว ตลอดทั้งการเกื้อกูลประสานสังคม ประกอบด้วย หมวดที่ 1 การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต การบูชาคนที่ควรบูชา หมวดที่ 2 การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม การมีบุญวาสนามาก่อน การตั้งตนไว้ชอบ หมวดที่ 3 ความเป็นพหูสูตความมีศีลปะ ความมีวินัย ความมีวาจาสุภาพศติ หมวดที่ 4 การบำรุงมารดาบิดา การเลี้ยงดูบุตร การสงเคราะห์ภรรยา (สามี) การทำงานไม่คั่งค้าง หมวดที่ 5 บำเพ็ญทาน ประพฤติธรรม สงเคราะห์ญาติทำงานไม่มีโทษ หมวดที่ 6 งดเว้นจากบาป สรรวมจากการตีม้น้ำเมา ไม่ประมาทในธรรม

ระดับที่ 2 ระดับจิตสำนึก คือ การจัดระเบียบสังคมระดับสมาธิ ได้แก่ การสร้างจิตที่มีคุณภาพ สร้างสมรรถภาพทางจิต และสร้างสุขภาพจิตที่ดี โดยกระบวนการสมาธิ เพื่อไม่ให้จิตลุ่มหลงในความชั่ว มีความอดทน สามารถข่มใจต่อสิ่งชั่วทั้งหลายได้ ประกอบด้วยมงคลหมวดที่ 7 มีความเคารพมีความถ่อมตน มีความสันโดษ มีความกตัญญู พึงธรรมตามกาล หมวดที่ 8 มีความอดทน เป็นผู้ว่าง่าย เห็นสมณะ สันทนาธรรมตามกาล

ระดับที่ 3 สร้างองค์ความรู้ คือ การจัดระเบียบสังคมระดับปัญญา เป็นการสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้อง เข้าใจสภาพตามความเป็นจริง มีปัญญาสามารถช่วยแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง ใช้ปัญญาในทางที่ดียิ่ง จะก่อให้เกิดการดำเนินชีวิตได้อย่างมีสันติสุขได้ในที่สุด ประกอบด้วยมงคลหมวดที่ 9 บำเพ็ญตะบะ ประพฤติพรหมจรรย์ เห็นอริยสัจจ์ ทำพระนิพพานให้แจ้ง หมวดที่ 10 จิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม จิตไม่โศก จิตปราศจากธุลี จิตเกษม

สรุป

คัมภีร์มั่งคลัดทปีนี จัดว่าเป็นคัมภีร์ที่อยู่ในชั้นยุคอรรกถา เพราะผู้แต่งได้นำเอาเนื้อความจาก พระไตรปิฎก กล่าวคือ มงคลสูตร ในสุตตนิบาต ขุททกนิกาย สุตตันตปิฎกเล่มที่ 25 มาอธิบายเพิ่มเติม มีเนื้อหาสาระกล่าวถึงหลักธรรมในการดำเนินชีวิต 38 ประการ หากประพฤติปฏิบัติได้แม้ข้อใดข้อหนึ่งก็ตาม ถือว่าเป็นมงคลชีวิตอย่างสูงสุด ในหลักธรรม 38 ประการนี้ แบ่งออกเป็น 10 คาถา หรือ 10 หมวด ซึ่งแต่ละหมวดสามารถอธิบายเชื่อมโยงให้เห็นถึงการสร้างระเบียบสังคมเพื่อความสงบสุขของสังคมทั้งในระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติได้ ในบรรดามงคลทั้ง 10 หมวดนี้ สามารถจัดเป็นกระบวนการเพื่อจัดระเบียบสังคมได้ 3 ระดับคือ ระดับที่ 1 การควบคุมพฤติกรรมของคนให้อยู่ในระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม เรียกว่า การควบคุมสังคมในระดับศีล เว้นจากความชั่ว เตรียมทุนชีวิต คือ การคบมิตร การรักษาทรัพย์ที่หามาได้ และการรักษาความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว ระดับที่ 2 เป็นการจัดระเบียบสังคมด้านจิตสำนึก ด้วยการพัฒนาจิตของตนด้วยสมาธิ เพื่อให้จิตมีคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพจิตที่ดี ระดับที่ 3 เป็นการระเบียนสังคมระดับปัญญา ด้วยการสร้างองค์ความรู้ใช้ปัญญาไปในทางที่ตรงตาม ก่อให้เกิดการดำเนินชีวิตได้อย่างสันติสุข

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาภูฏาจารย์ เขมทสสี พระมหาอำนาจ พลบุญ และสิริภพ สอนดง. (2559). “มั่งคลัดทปีนี : ศาสตร์แห่งการดำเนินชีวิต”. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 4(2), 373-382.
- พิสิษฐ์ เหล่าศิริรัตน์. (2558). หลักสิทธิมนุษยชนกับภาคเอกชน. *บทความทางวิชาการเกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชน*, วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2540). *มั่งคลัดทปีนีแปล เล่ม 1-5*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่. (2542). *ชีวิตและผลงานพระสิริมงคลจารย์*. เชียงใหม่ : ดาวคอมพิวกราฟิก.
- สมพนธ์ บุญยคุปต์. (2548). *พุทธศาสนา : สังคมของชีวิตที่ปัญญาชนควรรู้*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บาลวิชัยยุทธ.

หลักสารานียธรรมกับการบริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้อง*
SARANIYADHAMMA AND ADMINISTRATION OF NONGSONGHONG
SUBDISTRICT MUNICIPALITY

พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์

Phrakru Vichitpanyaporn

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi-Et Campus, Thailand.

E-mail: papanan1412@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสารานียธรรมเข้ากับการบริหารงานของคณะผู้บริหารของเทศบาลตำบลหนองสองห้อง ซึ่งหลักสารานียธรรมเป็นหลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีในท้องถิ่น โดยสารานียธรรม 6 ประกอบด้วย เมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญตา และทิวาสสามัญญตา หากชุมชนเทศบาลหนองสองห้องนำหลักธรรมนี้มาประยุกต์ใช้ ก็จะสามารถเสริมสร้างความสามัคคีและสันติสุข สอดคล้องกับเป้าหมายของเทศบาลหนองสองห้องได้อย่างง่ายดาย เพราะเทศบาลหนองสองห้องตั้งอยู่ในเขตชานเมืองหนองคายที่มีชุมชนหนาแน่น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ชาวบ้านจึงต้องเรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับหน่วยงานของรัฐ หลักสารานียธรรมนั้นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นการมอบสิ่งดี ๆ ต่อกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง โดยเฉพาะการทำดีต่อกัน การพูดสุภาพต่อกัน การระลึกถึงสิ่งดีระหว่างกัน การเอื้อเฟื้อต่อกัน การมีศีลเสมอกัน และการมีความคิดที่ถูกต้องเหมือนกัน ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นกุศโลบายสำคัญที่จะช่วยให้การบริหารงานเทศบาลหนองสองห้องมีความสงบเรียบร้อย พร้อมทั้งยังสามารถนำไปปรับใช้ได้กับหลายชุมชนในสังคมไทยด้วย ฉะนั้น หลักสารานียธรรมจึงเป็นหลักธรรมที่เน้นความสำคัญจากภายในสู่ภายนอก ดุจผู้นำหรือคณะผู้นำมีหน้าที่ออกแบบบ้าน ส่วนผู้คนในชุมชนก็จะช่วยกันสร้างบ้านตามต้นแบบ เมื่อชุมชนมีภูมิคุ้มกันโรคภัยได้แล้ว ชุมชนก็จะสามารถนำพาทุกชีวิตไปสู่ความร่มเย็นเป็นสุขได้ ดังนั้น ความสามัคคีปรองดองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะควบคุมความขัดแย้งและระงับความโกลาหล ดุจยาอายุวัฒนะที่รักษาได้ทุกโรค ทั้งยังรักษาได้อย่างยั่งยืนด้วย

*Received: 4 June 2021; Revised: 30 July 2021; Accepted: 11 August 2021

คำสำคัญ: หลักสารานียธรรม, การบริหารเทศบาล, เทศบาลตำบลหนองสองห้อง

Abstract

This academic article aims to analyze the application of Saraniyadhamma principle to the administration of the administrators of Nongsonghong Subdistrict Municipality in which is a dharma that leads to local unity. Saraniyadhammas 6 consist of Mettakayakamma, Mettavacikamma, Mettamanokamma, Sadharanabhogita, Silasamannata and Ditthisamannata. If the Nong Song Hong municipality community has applied this principle, it will be able to strengthen unity and make peace as achieving its target because Nong Song Hong Subdistrict Municipality is located in the suburbs of Nongkhai with a dense community. It is therefore imperative that villagers learn to live together with government agencies. This dharma is unique, give good things to each other both front and back sides, especially; doing good to each other, politeness each other, remembrance each other, generosity each other, equal precepts each other, and have the same right thought. All of which are important strategies to help the administration of Nong Song Hong Municipality to have peace while also being able to adapt to many Thai communities. So the Saraniyadhamma emphasizes from the inside to the outside. As the leader or a group of leaders is responsible for designing a prototype house, the people in the community will build it. When the community is immune to the disease, communities will be able to bring every life to peace and tranquility. Therefore, harmony and reconciliation are important to control some conflicts and halt the chaos. Like an elixir that can cure all diseases to maintain it sustainably for a long time.

Keywords: Saraniyadhamma, Municipality Administration, Nongsonghong Subdistrict Municipality

บทนำ

การบริหารงานของเทศบาล ถือได้ว่าเป็นการบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีประวัติศาสตร์มายาวนานมาก เทศบาลในประเทศไทยเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2476 ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.

2476 (ราชกิจจานุเบกษา, 2477) การพัฒนาเทศบาลในประเทศไทยถือเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการพัฒนาก้าวหน้ามากที่สุด เพราะเข้าถึงความเป็นอยู่ของประชากรสูงได้มากที่สุด แต่การบริหารเทศบาลก็ยังมีปัญหาบางประการ เช่น เรื่องความไม่เข้มแข็งและเสถียรภาพของฝ่ายบริหาร กล่าวคือ คณะผู้บริหารอาจจะมีข้อจำกัดในการบริหารตามวาระ ทำให้ไม่สามารถบริหารงานได้อย่างราบรื่นเนื่องจากมีปัญหามากมาย อาทิ ปัญหาด้านฐานะทางการเงินคลังไม่เพียงพอ ปัญหาเรื่องนักการเมืองส่วนท้องถิ่นหรือประชาชนในเทศบาล ปัญหาด้านความรู้ในการเมืองหรือการจัดการการบริหารอย่างเป็นระบบ เป็นต้น

ดังนั้น สิ่งที่คณะผู้บริหารเทศบาลจะขาดไม่ได้คือ การน้อมนำหลักธรรมมาสนับสนุนในการบริหารจัดการ เช่น อปรีทานิยธรรม ราชสังคหวัตถุ ทศพิธราชธรรม หรือแม้แต่หลักสาราณียธรรม เพราะบุคลากรทุกคนในองค์กรจะต้องรับผิดชอบต่อความสุขความทุกข์ของกันและกัน ต้องร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกัน องค์กรจึงจะประสบสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้ ก็เพื่อบรรเทาปัญหาด้านการบริหารให้ลดน้อยลง พร้อมกับผลักดันให้ผู้บริหารเทศบาลกลายเป็นผู้นำที่มีความชอบธรรม และได้รับการนับถือของผู้ใต้การปกครองของตน (ณฐา แยมสรพล, 2559) เพราะหลักการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมนั้นเป็นแบบอย่างที่สำคัญยิ่ง ถือเป็นต้นแบบของการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน โดยเฉพาะองค์รัชกาลที่ 9 ทรงนำหลักทศพิธราชธรรมมาเป็นคุณธรรมสำคัญในการปกครองข้าราชการและบำรุงเหล่าอาณาประชาราษฎร์ให้มีความกินดีอยู่ดีได้อย่างทุกวันนี้ หากจะมีหน่วยงานใดนำหลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ในหน่วยงานก็อาจจะสร้างมิติใหม่แห่งการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศได้

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (เฉพาะกรณีเทศบาล)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้ทรงปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินของไทยให้ทันสมัย สอดคล้องตามการปกครองของนานาอารยประเทศ โดยทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) จัดการปกครองท้องถิ่นรูปแบบสุขาภิบาลขึ้นในกรุงเทพฯ ตามแบบอย่างการปกครองท้องถิ่นที่ทรงเห็นเมื่อครั้งเสด็จประพาสต่างประเทศ และมีการตั้งสุขาภิบาลส่วนภูมิภาคขึ้นครั้งแรกที่สุขาภิบาลท่าฉลอม จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2441 ซึ่งกรรมการสุขาภิบาลมาจากการแต่งตั้งและเป็นข้าราชการประจำทั้งหมด และได้ขยายการตั้งสุขาภิบาลออกไปในท้องถิ่นต่าง ๆ เพิ่มขึ้นทั่วประเทศ (สุวัสดิ โกชนพันธุ์, 2557) ต่อมาเมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบอบ

ประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 จึงมีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2476 และได้แยกประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 ขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยรัฐบาลของพระยาพหลพลพยุหเสนา และมีการยกร่างใหม่จนกระทั่งได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 เป็นกฎหมายหลักมาจนถึงปัจจุบัน (ราชกิจจานุเบกษา, 2496)

เหตุผลในการจัดตั้งเทศบาลขึ้นในประเทศไทย มี 3 ประการ คือ

1. จัดตั้งเทศบาลเพื่อให้สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระดับชาติที่เป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ เมื่อการปกครองในระดับชาติเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎรของตน เข้าไปทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ และทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ มีการแบ่งอำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ อำนาจในทางนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และ อำนาจตุลาการ ดังนั้น การปกครองในระดับท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชน จึงจำเป็นต้องมีขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติ โดยที่องค์กรเทศบาลเป็นองค์กรทางการเมืององค์กรแรกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองตนเองได้อย่างเต็มที่ ตามหลักการกระจายอำนาจ อีกทั้งยังมีการล้อโครงสร้างของการเมืองในระดับชาติมาจำลองไว้ในเทศบาลด้วย กล่าวคือ มีการแบ่งแยกฝ่ายบริหาร และฝ่ายสภาที่ทำหน้าที่ในการออกเทศบัญญัติออกจากกัน และทำหน้าที่ในการตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ การจัดตั้งเทศบาลยังต้องสอดคล้องกับระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศ ที่ได้แบ่งการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งเทศบาลคือรูปแบบหนึ่งของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

2. จัดตั้งเทศบาลเพื่อเป็นการแบ่งเบาภารกิจของรัฐบาล เนื่องจากภารกิจของรัฐบาลมีมากขึ้นเรื่อย ๆ จนไม่สามารถควบคุมดูแล หรือบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนครอบคลุมทุกพื้นที่ ดังนั้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานหรือองค์กรการเมืองอื่น ๆ เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ต่าง ๆ และทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับการบริการจากภาครัฐได้รวดเร็วและทั่วถึงยิ่งขึ้น

เหตุผลประการนี้ สามารถพิจารณาได้จากคำกล่าวของ ปรีดี พนมยงค์ เมื่อปี 2477 ที่ว่า “ในประเทศไทยที่มีอาณาเขตกว้างขวางและมีพลเมืองมาก พลเมืองทั้งหมดในประเทศนั้น ๆ อาจมีส่วนได้ส่วนเสียเหมือนกันก็มี และกิจการบางอย่างพลเมืองอันอยู่ในท้องถิ่นหนึ่ง อาจมีส่วนได้เสียกับพลเมืองอีกท้องถิ่นหนึ่ง เหตุฉะนั้น จึงมีความจำเป็นอยู่เองที่จะรวมอำนาจบริหารมาไว้ที่ศูนย์กลาง...แห่งเดียวย่อมจะทำได้ เพราะจะเป็นการเพิ่มความติดขัดและไม่สะดวกแก่ราชการ”

นอกจากการแบ่งเบาภารกิจของรัฐบาลแล้ว ยังก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างอื่นแก่รัฐบาลได้อีกส่วนหนึ่ง นั่นคือ “แรงสนับสนุนทางการเมือง” ที่รัฐบาลในขณะนั้นจะได้รับมากขึ้น เนื่องจากเมื่อรัฐบาลได้แบ่งภาระหน้าที่บางอย่างให้แก่เทศบาลแล้ว เทศบาลจะทำหน้าที่ในการให้บริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนในเขตเทศบาล เมื่อประชาชนได้รับการบริการอย่างรวดเร็วจากเทศบาลโดยตรง ก็ไม่จำเป็นต้องรอนบประมาณหรือความช่วยเหลือจากรัฐบาล ทั้งประชาชนในเขตเทศบาลยังได้รับการบริการที่รวดเร็ว ซึ่งส่งผลให้มีทัศนคติในแง่บวกต่อรัฐบาล เนื่องจากสามารถบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนให้ลดลงกว่าเดิม เมื่อเปรียบเทียบกับการปกครองในระบบเก่าที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาปกครองตนเอง

3. จัดตั้งเทศบาลเพื่อเป็นสถาบันฝึกประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน เนื่องจากในขณะนั้น เพิ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยได้เพียง 1 ปี ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครอง ดังนั้น การจัดตั้งเทศบาลที่มีโครงสร้างคล้ายคลึงกับการปกครองในระดับชาติ จึงเป็นเสมือนสถาบันหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองมากขึ้น (มรุต วันทนากร และดรุณี หมั่นสมักร , 2559)

ฉะนั้น หากพิจารณาถึงเหตุผลต่าง ๆ ของการจัดตั้งเทศบาลแล้ว คณะผู้เขียนพบว่า เหตุผลในการจัดตั้งเทศบาลในระยะเริ่มต้น มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความมั่นคงทางการเมืองในระดับชาติ มากกว่าการมีเทศบาลมาทำหน้าที่ด้านการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนตามหลักการจัดการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน อนึ่ง กระทรวงมหาดไทยจึงได้มีการประกาศลงวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2532 กำหนดให้วันที่ 24 เมษายนของทุกปีเป็น “วันเทศบาล” (โชคสุข กรกิตติชัย, 2562) และได้แจ้งให้เทศบาลทั่วประเทศ เทศบาลเมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร ได้จัดกิจกรรมเนื่องในวันเทศบาลเป็นประจำทุกปี เช่น การทำบุญตักบาตร การรณรงค์ร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น การจัดหน่วยบริการประชาชนเคลื่อนที่เป็นพิเศษ การจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทและภารกิจของเทศบาลให้ประชาชนได้รับทราบโดยทั่วถึงกันด้วย

ประเภทของเทศบาล

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ได้กำหนดให้เทศบาลในประเทศไทยมีทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล ซึ่งเทศบาลแต่ละประเภทก็มีลักษณะและองค์ประกอบที่แตกต่างกันออกไปดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่ของเทศบาลนคร การจัดตั้งเทศบาลนครจะกระทำได้โดยการประกาศกระทรวงมหาดไทยโดยยกฐานะเป็นเทศบาลนคร (มาตรา 11 พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546) เทศบาลนครประกอบไปด้วยสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรี (หรือนายกเทศมนตรี) แล้วแต่กรณี โดยที่สภาเทศบาลมีสมาชิกสภาเทศบาลได้ 24 คน (มาตรา 15) โดยมีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 4 คน (มาตรา 48 วรรค) นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้เทศบาลนครมีหน้าที่แตกต่างไปจากเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลอีกด้วย

2. เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดหรือท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่ของเทศบาลเมือง การจัดตั้งเทศบาลเมืองจะกระทำได้โดยการประกาศกระทรวงมหาดไทยโดยยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง (มาตรา 10) เทศบาลเมืองประกอบไปด้วยสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี โดยที่สภาเทศบาลมีสมาชิกสภาเทศบาลได้ 18 คน (มาตรา 15) และมีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 3 คน (มาตรา 48 วรรค)

3. เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล (มาตรา 9) (เทศบาลตำบลไม่ได้กำหนดจำนวนราษฎรในพื้นที่ไว้อย่างชัดเจนเหมือนกับเทศบาลเมืองและเทศบาลนคร) เทศบาลตำบลประกอบไปด้วยสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี โดยที่สภาเทศบาลมีสมาชิกสภาเทศบาลได้ 12 คน (มาตรา 15) โดยมีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 2 คน (มาตรา 48 วรรค) (มรุต วันทนการ และดรฤณี หมันสมักร, 2559)

อำนาจหน้าที่ของเทศบาล

1. เทศบาลนคร (กำหนดไว้ในมาตรา 56) มีหน้าที่ 1) กิจการตามที่จะระบุไว้ในมาตรา 53 2) ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก 3) กิจการอย่างอื่นซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข 4) การควบคุมสุลักษณะและอนามัยในร้านจำหน่ายอาหาร โรงมหรสพ และสถานบริการอื่น 5) จัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม 6) จัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ 7) การวางผังเมืองและการควบคุมการก่อสร้าง 8) การส่งเสริมกิจการการท่องเที่ยว 9) กิจการอื่น ๆ ตามมาตรา 54

2. เทศบาลเมือง (กำหนดไว้ในมาตรา 53) มีหน้าที่ 1) กิจการตามที่จะระบุไว้ในมาตรา 50 2) ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา 3) ให้มีโรงฆ่าสัตว์ 4) ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้ 5) ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ 6) ให้มีและบำรุงส้วมสาธารณะ 7) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น 8) ให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น

3. เทศบาลตำบล (กำหนดไว้ในมาตรา 50) มีหน้าที่ 1) รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน 2) ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ 3) รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้ง การกำจัด 4) ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล 5) ป้องกันและระงับโรคติดต่อ 6) ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง 7) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม 8) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ 9) บำรุง ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น 10) หน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล (มรุต วันทนากร และตรุณี หมั่นสมักร, 2559)

วิเคราะห์การประยุกต์หลักสาราณียธรรมกับการบริหารงานของคณะผู้บริหารเทศบาล ตำบลหนองสองห้อง

เทศบาลตำบลหนองสองห้อง อยู่ภายใต้การบริหารของ นายธนวัต หล่มศรี นายกเทศบาลตำบล หนองสองห้อง ตั้งอยู่ในเทศบาลตำบลหนองสองห้อง จังหวัดหนองคาย เป็นหน่วยงานของรัฐที่ใช้ กระบวนการบริหารแบบกระจายอำนาจเป็นเครื่องมือ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่สอดคล้องกับบริบทของ ชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านสังคม เป็นต้น เพื่อให้เกิดความสุขความ เจริญ เหมาะสมแก่สภาพการณ์ ทั้งยังเป็นการแสวงหาวิธีที่จะสร้างคุณประโยชน์แก่อำนาประชาชนใน เขตเทศบาลตำบลหนองสองห้อง ซึ่งในที่นี้ได้รื้อฟื้นหลักพุทธธรรมที่ชื่อ สาราณียธรรม 6 มาเป็น แนวทางในการประยุกต์ใช้กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหนองสองห้อง

การประยุกต์หลักสาราณียธรรมมาเป็นแนวความคิดการจัดการปกครองท้องถิ่นในเขตเทศบาล ตำบลหนองสองห้อง จะช่วยส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีความกลมเกลียวกันมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความถ้อยที ถ้อยอาศัยของคณะผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง และเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้ประชาชนได้เจริญรอยตามคำ สอนตามแนวทางพระพุทธศาสนา เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารองค์กร อันเป็นรากฐานตาม ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งทำให้ประชาชนในเขตหนองสองห้องตระหนักว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือการร่วม รณรงค์ให้ไปเลือกตั้ง เป็นต้น ฉะนั้น การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเอง ด้วยการเรียนรู้กระบวนการทางการเมืองการปกครองและการบริหารท้องถิ่น จะทำให้เกิดผู้นำท้องถิ่นที่ มีความคิดสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชาติต่อไป (ธัญญวารีณ อำนาจกิจเสรี, 2556)

คุณูปการของสาราณียธรรม 6 ที่คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้องควรนำมา ประยุกต์ใช้ เพื่อบริหารชุมชนหนองสองห้องให้มีความกลมเกลียวกัน และเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน

ถือว่าเป็นธรรมที่เป็นพลังในการสร้างความสามัคคี มีอยู่ 6 ข้อ (ม.ม. (ไทย), 12/492/531-533) ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1. ด้านเมตตาการุณกรรม คือ เมตตาการุณกรรม ตั้งเมตตาการุณกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557) กล่าวคือ การที่คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้อง จะทำการสิ่งใดก็ทำด้วยความปรารถนาดีต่อองค์กร ให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงานทุกคนในองค์กรมาเป็นลำดับแรกเสมอ เช่น แสดงไมตรีจิต และหวังดีต่อมิตรสหายเพื่อนร่วมงาน บุคคลรอบข้าง ให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ด้วยความเต็มอกเต็มใจ พร้อมกับประพฤติตนต่อกันอย่างสุภาพสม่ำเสมอ ให้ความเคารพและจริงใจต่อผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง การที่คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้องตั้งเมตตาการุณกรรมต่อเพื่อนร่วมงานทุกคน ถือเป็นกิจธุระของคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้องที่จะต้องช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ ด้วยกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ควรให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานด้วยถ้อยคำที่สุภาพ อาทิ ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันของแต่ละหน่วยงานในสังกัด การประสานงานร่วมกันตามภาระหน้าที่ของเทศบาล หรือการร่วมกันผลักดันการทำงานให้สัมฤทธิ์ผลตามแนวนโยบายของเทศบาล หรือการที่เจ้าหน้าที่ไม่ควรเลือกปฏิบัติในการให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการ ควรให้บริการตามลำดับในการมาใช้บริการ เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้รับบริการ เป็นต้น

2. ด้านเมตตาวิจิตรกรรม ตั้งเมตตา วิจิตรกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557) กล่าวคือ คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้อง ควรเป็นผู้ให้ความรู้หรือคำแนะนำที่ดีต่อสมาชิกในองค์กรด้วยวาจาสุภาพ พูดทุกอย่างด้วยความจริง ไม่พูดเพื่อหวังผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองฝ่ายเดียว การที่คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้องตั้งเมตตาวิจิตรกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลังแก่ผู้ร่วมงาน ถือเป็นการแบ่งปันสิ่งที่เป็นประโยชน์ด้วยความหวังดีด้วยวาจาสุภาพ เป็นการแสดงความเคารพนับถือกันอย่างเปิดเผย และควรชี้แจงรายละเอียดของเรื่องราวที่จะสื่อสารให้ทราบถี่ถ้วน เช่น คณะผู้บริหารควรใช้ปิยวาจาในการประชุมเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งมิตรภาพ หัวหน้างานฝ่ายวิเคราะห์นโยบายและแผนได้กล่าวตักเตือนพนักงานใหม่ด้วยความสุภาพ เพราะเข้าใจว่าพนักงานใหม่ยังขาดประสบการณ์ในการทำงาน หรือการที่คณะผู้บริหารให้คำแนะนำแก่ฝ่ายประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการสื่อสารโครงการต่าง ๆ ของเทศบาลให้เข้าถึงชุมชนมากขึ้น หรือการที่เจ้าหน้าที่เทศบาลทุกฝ่ายควรกล่าวสัณนิทสาต่อผู้มาใช้บริการหรืออาจใช้ภาษาท้องถิ่น เพื่อความใกล้ชิดในการติดต่อกัน เป็นต้น

3. ด้านเมตตามโนกรรม คือ ตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือ ตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557) กล่าวคือ การที่คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้องจะคิดสิ่งใดก็ให้คิดในสิ่งที่ดี พึงคิดด้วยความปรารถนาดีต่อผู้อื่น เช่น การตั้งจิตปรารถนาบุคลากรในเทศบาลแสดงออกถึงการทำความงามความดี มุ่งมั่นในการสร้างบุญกุศล และมีจิตเมตตาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความหวังดี หรือการที่คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้องตั้งเมตตาธรรมต่อบุคลากรว่าทุกคนมีความรู้ความสามารถที่จะช่วยกันพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าได้ ซึ่งมโนกรรมเช่นนี้ถือเป็นการให้โอกาสแก่ผู้ร่วมงานได้มีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของเทศบาลหนองสองห้องเพื่อทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่น หรือในกรณีหนึ่งที่สำคัญของคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้องที่เกี่ยวกับการร้องเรียนการทำงานทั้งภายในหน่วยงานหรือการร้องเรียนจากราษฎรภายนอก ซึ่งคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้องต้องมีมโนกรรมอย่างสูงด้วยการให้คิดดีต่อกันก่อนที่จะดำเนินการตรวจสอบ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชอบธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย หรือการที่เจ้าหน้าที่ต้องยึดถือผลประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ส่วนตนด้วยการให้เกียรติประชาชนที่มาติดต่อ พร้อมต้อนรับด้วยไมตรีจิตที่ยิ้มแย้ม เป็นต้น

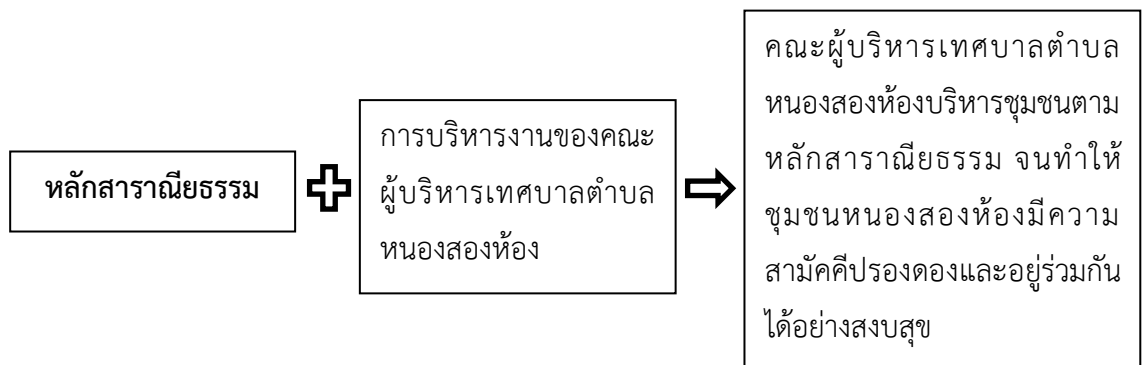
4. ด้านสาธารณโภคี คือ ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557) กล่าวคือ คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้องจะต้องเป็นผู้แบ่งปันสาธารณูปโภคร่วมกันโดยยุติธรรม สาธารณูปโภคที่ว่าได้แก่ อุปกรณ์สำนักงาน อาคารสถานที่ ยานพาหนะ เป็นอาทิ ซึ่งแม้เทศบาลตำบลหนองสองห้องจะมีสิ่งเหล่านี้น้อย แต่ก็ต้องแจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้ประโยชน์อย่างทั่วถึงกัน การร่วมสุขร่วมทุกข์กัน เมื่อได้สิ่งของที่เป็นสาธารณูปโภคใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้แต่คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้องเพียงอย่างเดียว แต่ควรนำมาแบ่งปันเฉลี่ยเจือจาน ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน เพื่อความไม่วิวาทเพื่อความพร้อมเพรียง เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเพื่อบำรุงขวัญกำลังใจของเจ้าหน้าที่โดยรวม เช่น ประกาศให้ทุกฝ่ายในเทศบาลหนองสองห้องสามารถใช้ห้องประชุมร่วมกันได้ การอนุญาตให้บุคลากรสามารถร่วมใช้ยานพาหนะของเทศบาลในงานของราชการ หรือกรณีคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้องอนุมัติการเบิกจ่ายอุปกรณ์สำนักงานที่ใช้แล้วหมดไป หรือการที่เจ้าหน้าที่ต้องมีความซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่อาภิสินจ้าง แต่ควรบริการด้วยความเต็มใจ เป็นต้น

5. ด้านศีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นผู้นำรังเกียจของหมูคณะ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557) กล่าวคือ การประพฤติสุจริตในสิ่งที่ดีงามอย่างสม่ำเสมอมาซึ่งมงคล

ของชีวิต หากคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้องสามารถเชิญชวนให้บุคลากรทุกภาคส่วน ประพฤติตนอย่างมีระเบียบวินัย ก็จะส่งผลให้เทศบาลหนองสองห้องมีความปกติ ทุกฝ่ายไม่ประพฤติตน ในทางแตกแยกจนเป็นที่ขัดข้องหมองใจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ เมื่อบุคลากรมีศีลบริสุทธิ์เสมอกันทั้ง ต่อหน้าและลับหลัง บุคลากรทั้งหลายก็จะมี ความประพฤติเรียบร้อย สุจริตดีงามตามระเบียบวินัยของ เทศบาล ดังพระครูกลียาณกิจจานุกิจ กลยาโณ (ปทุมมา) กล่าวว่า “ความสามารถในการเข้ากับผู้อื่นได้ ทั้งกับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน คือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรม มนุษย์ และมีความสามารถในการทำงานร่วมกันกับทุกคน หรือทำงานในลักษณะเป็นทีมได้อย่างมี ประสิทธิภาพ” (พระครูกลียาณกิจจานุกิจ กลยาโณ (ปทุมมา), 2557) และพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี กล่าวว่า “ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้ บริหารงานคือจะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ ลูกน้องได้” (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี), 2550) ซึ่งสอดคล้องกับการที่คณะผู้บริหารเทศบาล ตำบลหนองสองห้องจัดกิจกรรมพิเศษในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อกระตุ้นเตือนให้บุคลากร ระลึกถึงคุณธรรมจริยธรรมอยู่เนื่อง ๆ หรือการจัดทัศนศึกษาออกสถานที่ ในที่ที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรอยู่ในศีลธรรมอันดีได้ หรือการฝึกอบรมปฏิบัติการธรรมฐานตามศูนย์ปฏิบัติธรรมใน ห้องถื่นเพื่อขัดเกลาจิตใจ หรือการที่เจ้าหน้าที่ควรมีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เห็นแก่พวกพ้องมากกว่า ผลประโยชน์ส่วนตน เป็นต้น

6. ด้านทิวฐิสามัญญดา มีทิวฐิงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์หรือขจัดปัญหา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2557) กล่าวคือ หลักธรรมหมวดนี้จะเป็นหลักธรรมเพื่อ “ชุมชน สะอาด” ทั้ง “พฤติกรรมบุคคล” “ระหว่างบุคคล” และต่อ “กติกาสังคม” หมายถึง มีความคิดเห็นเป็น อย่างเดียวกันคิดในสิ่งที่ตรงกัน ปรับมุมมองให้ตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วม และสงวนไว้ซึ่งจุดต่างของกัน และกัน ไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่ รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอยู่เสมอ (พระสมุห์อมร อดโร (สีดา) และคณะ, 2562) การปรับความคิดเห็นให้มีเหตุผลในทางที่ดีงาม พร้อมกับเคารพเหตุผล ซึ่งกันและกัน ซึ่งคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้องควรยึดหลักความดีงามเป็นวิสัยทัศน์ในการ ทำงานอย่างสม่ำเสมอ การสร้างสัมมาทิวฐิเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดสำหรับผู้บริหารองค์กรเพื่อส่งเสริม บรรยากาศการทำงานภายในองค์กร (พระเดชขจร ขนติธโร (ภูทิพย์), 2561) เพราะเมื่อสมาชิกใน เทศบาลมีความเห็นชอบร่วมกันเป็นส่วนใหญ่แล้ว ก็สามารถใช้นโยบายที่ถูกต้องในการแก้ไขปัญหาของ เทศบาลให้ลุล่วงได้ อาทิ ปัญหาที่เกี่ยวกับการระดมความคิดเห็นร่วมกันในการทำประชาพิจารณ์ใน โครงการที่มีผลกระทบกับชุมชน หรือกรณีที่คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้องต้องใช้สัมมาทิวฐิ

ในการตัดสินใจตามข้อร้องเรียนของประชาชน หรือการใช้สัมมาทฤษฎีของคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้องในการพิจารณาความดีความชอบในการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง หรือการที่เจ้าหน้าที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และนำมาแก้ไขปรับปรุงตามสภาพจริง เหล่านี้เป็นต้น

แผนภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดหลักสารณียธรรมกับการบริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้อง
(ที่มา : คณะผู้เขียน, 2562)

สรุป

หลักสารณียธรรม 6 มีคุณประโยชน์ในระดับมหภาคเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะหากคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้อง สามารถนำหลักธรรมนี้มาใช้ในชุมชนหนองสองห้อง ก็จะทำให้ชุมชนหนองสองห้องมีความสงบเรียบร้อยในชุมชนได้ สามารถบรรเทาความขัดแย้งวุ่นวายได้ เมื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรประจำเทศบาลตำบลหนองสองห้องสอดคล้องกับหลักสารณียธรรมแล้ว ทั้งเมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญตา และทฤษฎีสามัญญตา ก็จะกลายเป็นมโนทัศน์ของบุคลากรเทศบาลทุกฝ่ายต่อการให้บริการต่อประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายสำคัญในการปกครองในระดับตำบลหนองสองห้อง ที่ต้องการให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสเรียนรู้และทำความเข้าใจหลักการของการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล ถือได้ว่าเป็นที่แพร่หลายและเป็นที่รู้จักของประชาชนในวงกว้าง ถ้าหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพ สามารถเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ย่อมมีส่วนส่งเสริมความเจริญมั่นคงแก่ท้องถิ่นและส่วนรวมของประเทศในที่สุด ดังนั้น การนำหลักสารณียธรรมมาประยุกต์ใช้

ในการบริหารงานของผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้องเพื่อจะช่วยให้การทำงานหรือการบริหารงานประสบความสำเร็จ เสริมสร้างความมั่นคงของการพัฒนาท้องถิ่น จูงใจให้ผู้คนมาร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น นำไปสู่การสร้างวิสัยทัศน์ทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นในอนาคต เพื่อให้มีจิตสำนึกในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญ เป็นพลังในการต่อต้านคอร์รัปชัน และสร้างความปรองดองสามัคคีในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. (2527). สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพกับ
กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- โชคสุข กรกิตติชัย. (2562). วันเทศบาล. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ณฐา แยมสรวล. (2559). การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในการ
ปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาลในโรงพยาบาลบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร
พุทธปัญญาปริทรรศน์, 1(1), 49-58.
- ธัญญ์วาริน อำนาจกิจเสรี. (2556). คุณภาพการส่งมอบบริการสาธารณะ: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลใน
พื้นที่บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 4(1), 79-
90.
- ประหยัด หงส์ทองคำ. (2523). การปกครองท้องถิ่นไทย. ไทยวัฒนาพานิช : กรุงเทพมหานคร.
- พระครูกลุณณกิจจานุกิจ กลยาโณ (ปทุมมา). (2557). การนำหลักสาราณียธรรม 6 มาใช้ในการ
บริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม. วารสาร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 4(1), 47-63.
- พระเดชขจร ขนติธโร (ภูทิพย์). (2561). วิชาฝึกใจให้เลิกทรมานจากความเครียด. กรุงเทพมหานคร :
ซี แอนด์ เอ็น บุ๊ค.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2557). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่
29. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี). (2550). คนสำราญงานสำเร็จ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร :
อัมรินทร์พรินติงแอนด์พลับพลึง.
- พระสมุห์อมร อมโร (สีด้า) และคณะ. (2562). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วน
ร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 6(4), 1726-1742.
- มรุต วันทนากกร และดร.ณัฏฐ์ หนึ่งสมักร. (2559). ประวัติและพัฒนาการของเทศบาล. กรุงเทพมหานคร :
สถาบันพระปกเกล้า.
- พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พุทธศักราช 2477. (2477). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 51 หน้า
82-107 (24 เมษายน 2477).

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496. (2496). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 70 ตอนที่ 14, หน้า 222-25717 (กุมภาพันธ์ 2496).

สุวัสดิ โภชนพันธ์. (2557). *สารานุกรมการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมดาเพรส.

การบูรณาการอิทธิบาท 4 เพื่อสร้างผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนออนไลน์*

INTEGRATION OF 4 IDDHIPADHA FOR E-LEARNING ACHIEVEMENT

พระมหาสุรเพชร วชิรญาณโณ

Phramaha Suraphet Vachiraño

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

King Mongkut's University of Technology Thonburi, Thailand.

E-mail: suraphetmonk@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอนผ่านโปรแกรม google classroom และโปรแกรม Zoom ทำให้การเรียนการสอนมีความสะดวกสบายและมีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับการเรียนการสอนในยุค New Normal หลังจากที่เกิดการแพร่ระบาดของไวรัส COVID19 นับว่าเป็นผลดีอย่างยิ่งต่อการทางการศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม เป็นที่ทราบกันดีว่า ความสะดวกสบายใช้ว่าจะเป็นสิ่งที่ดีไปทุกอย่าง เพราะธรรมชาติของมนุษย์ทั่วไป ความสะดวกสบายอาจจะทำให้เกิดความ “เกียจคร้าน” หรือความ “เบื่อหน่าย” ขึ้นได้ ซึ่งก็ย่อมเป็นที่คาดหมายได้ว่า บุคคลที่มีความขยันหมั่นเพียรในการใช้สื่อออนไลน์นี้ในการเรียนของตน ก็ย่อมจะประสบผลสำเร็จได้โดยง่าย แต่ถ้าเกิดความเกียจคร้านขึ้นมาก็อาจจะทำให้เกิดความผิดพลาด หรืออาจจะไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนก็ได้ ดังนั้น การที่จะมั่นใจได้ว่า ผู้เรียนจำเป็นต้องนำหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ ความพอใจในการเรียนออนไลน์ วิริยะ มีความพากเพียรไม่ย่อหย่อนในการเข้าใช้โปรแกรมนี้อย่างสม่ำเสมอ จิตตะ การเอาใจใส่ติดตามผลการเรียนตลอดเวลา และ วิมังสา การพิจารณาอย่างรอบคอบในวิธีการเรียนของตน

คำสำคัญ: การบูรณาการ, อิทธิบาท 4, ผลสัมฤทธิ์, การเรียนการสอนออนไลน์

Abstract

In the present time, the activities of online learning and teaching on the internet or website is very popular especially the online learning and teaching with program

*Received: 14 May 2021; Revised: 28 June 2021; Accepted: 21 August 2021

“Google Classroom” and “Zoom”. This aspect of learning encourages the convenience and the speed for the learners in accordance with widespread of COVID19 in the age of ‘New Normal’. It is, however, recognized well that for the nature of all human, the convenience maybe urges ‘laziness’ or ‘boredom’ to the learners. Then, it can be assumed that diligence for the learners is the easy way for their achievement. But if the learners get laziness in their learning, they maybe miss the achievement. So, for making sure for their achievement, the learners have to apply Buddhist Principle of 4 Iddhipadas which are Chanda, Viriya, Citta and Vimamsa in their online learning.

Keywords: Integration, 4 Iddhipadha, Achievement, E-Learning

บทนำ

การพัฒนาระบบการบริหารการเรียนการสอนออนไลน์ ถือเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มาพร้อมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการศึกษา ถือเป็นสิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกสบายทางการศึกษา ที่เปลี่ยนรูปแบบของความวิริยะอุตสาหะทางการเรียนการสอน เพราะรูปของการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนต้องเตรียมการสอน การเดินทางไปยังสถานศึกษา การพูดจาอธิบายเนื้อหาวิชาให้แก่ผู้เรียนหรือนักเรียน นับได้ว่ามีองค์ประกอบของความเพียรพยายามในการเรียนการสอนประการหนึ่ง แต่เมื่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอันเป็นการพัฒนาในทุก ๆ อย่างของโลก ทำให้ความเป็นอยู่ในปัจจุบันของผู้คน มีความสะดวกรวดเร็วไปทุก ๆ อย่าง ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น ยวดยานพาหนะ อวกาศยาน ระบบการสื่อสารในเรื่องของการให้ข่าวสารทางสื่อโทรทัศน์ การผลิตอาหารหรือแม้แต่การพัฒนาด้านอาวุธสงคราม ฯลฯ ต่างก็ต้องอาศัยบทบาทของความความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีนี้อย่างที่เราคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีในปัจจุบัน

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นำมาซึ่ง “ความสะดวกสบาย” ในชีวิต ซึ่งก็แน่นอนว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการศึกษา ทำให้เกิดความสะดวกสบายทางการศึกษา ซึ่งหมายถึงความสะดวกสบายทางการเรียนการสอน กล่าวคือ ทั้งผู้เรียนและผู้สอนเกิดความสะดวกสบายในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความเข้าใจในเชิงเปรียบเทียบระหว่างการสัมฤทธิ์ผลของการศึกษา ของบุคคลจากการที่ต้องขยันอ่านหนังสือ ขยันท่องตำรา ขยันเข้าห้องสมุดเพื่อค้นคว้าหาข้อมูลสำหรับ การเตรียมตัวเรียนการเตรียมตัวสอบของนักเรียน มีความขยันหมั่นเพียรเป็นตัวชี้วัดทางความสำเร็จทางการศึกษา เรียกได้ว่าถ้าไม่ขยันหมั่นเพียรก็จะสอบไม่ผ่าน หรือสอบผ่านแต่ไม่ได้คะแนนที่ดี ดังนั้น เพื่อให้เกิด

ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของการศึกษาออนไลน์ ถ้าผู้เรียนและผู้สอนไปติดอยู่กับความสะดวกสบาย อันเนื่องมาจาก “ความช่วยให้สะดวกสบาย” ของเทคโนโลยีทางการศึกษา ที่เรียกกันว่า “การศึกษาออนไลน์” นั้น อาจจะก่อให้เกิดความบกพร่องบางอย่างที่นำไปสู่ความไม่ประสบผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้ เพื่อสร้างผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนการสอนของผู้เรียนเองจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง

ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนจะประสบผลสำเร็จได้ พระพุทธศาสนาได้นำหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นปัจจัยเครื่องสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ดังนั้น ผู้เรียนหวังความสำเร็จในสิ่งใด ผู้นั้นต้องปฏิบัติตามหรือบูรณาการด้วยหลักอิทธิบาท 4 คือ ความมีฉันทะ คือความพอใจในการที่จะใช้ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ วิริยะ คือมีความพากเพียรที่จะใช้ระบบการเรียนการสอนนี้ จิตตะ การเอาใจใส่ในทุก ๆ อย่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนออนไลน์ และวิมังสา ความพิจารณาไตร่ตรองในทุกขั้นตอนของการเรียนการสอนออนไลน์นี้ จะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในเชิงประจักษ์ได้

ความเป็นมาและความหมายของการเรียนการสอนออนไลน์

เป็นที่ทราบกันดีว่า ปัจจุบันได้มีความพยายามในการที่จะจัดการเรียนการสอนในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือการเรียนการสอน “ออนไลน์” ซึ่งการเรียนการสอนในลักษณะนี้ เรียกกันว่า “อีเลิร์นนิง” (e-learning) (ถนอมพร เลหาจรัสแสง, 2563) ซึ่งเป็น Technical Term หรือศัพท์เทคนิคทางการศึกษา อันเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดี ซึ่งการเรียนในลักษณะนี้ เป็นการเรียนที่มีเนื้อหาหรือสารสนเทศสำหรับการสอน หรือการอบรม ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ด้วยสิ่งที่ทราบกันดีว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ถูกสร้างขึ้นด้วยระบบ “อิเล็กทรอนิกส์” ทั้งหมดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเป็นตัวอักษรหรือตัวหนังสือ ภาพเคลื่อนไหว หรือภาพนิ่ง หรือภาพถ่าย หรือคำศัพท์ในหน้าเว็บไซต์ต่าง ๆ จะขึ้นเป็นภาษาอังกฤษว่า Image นั่นเอง ซึ่งทั้งหมดนั้นถูกนำมาผสมผสานให้เข้ากันกับการใช้ภาพสื่อ ที่เป็นเคลื่อนไหวอันเป็นที่รู้จักในการเรียกขานสิ่งนี้ว่า “วีดิทัศน์” ซึ่งเป็นการนำเสนอภาพและเสียง ในการถ่ายทอดการจัดการเรียนรู้ หรือการเรียนการสอนผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สิ่งเหล่านี้เรียกว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นหลักสำคัญ โดยที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ตามความสามารถและความสนใจ หรือขึ้นอยู่กับศักยภาพของตนเอง โดยเนื้อหาของบทเรียน ที่นำเสนอในการเรียนการสอนทางออนไลน์นี้ ประกอบด้วยสื่อที่เป็นข้อความ รูปภาพ เสียง วิดีโอ ต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งมีการนำเสนอแบบสื่อประสม ที่เรียกกันว่า “Multimedia” (DUANGLETHAI, 2563) จะถูกส่งไปยังผู้เรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์รูปแบบต่าง ๆ เช่น ซีดีรอม (CD –ROM) โฟลปปี้ดิสก์ หรือ “เว็บ

เบราว์เซอร์” (Web Browser) โดยผู้เรียนและผู้สอน เพื่อนร่วมชั้นเรียนทุก ๆ คน สามารถติดต่อปรึกษา หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันได้เช่นเดียวกับการเรียนในชั้นเรียนปกติ โดยอาศัยเครื่องมือการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา และทุกสถานที่ อย่างที่มีเนื้อความในภาษาอังกฤษว่า “Learn for all ; 3A: Anyone, Anywhere and Anytime” แปลง่าย ๆ ว่า หมายถึง การเรียนสำหรับทุกคนด้วย 3 A ซึ่ง A ที่หนึ่ง หมายถึง “ทุก ๆ คน”, A ที่สอง หมายถึง “ทุก ๆ ที่” และ A ที่สาม หมายถึง “ทุก ๆ เวลา” โดยประการนี้ ถือได้ว่า การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) นั้น เป็นการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ทุกวัน ทุกสถานที่ งานกลายเป็นการเรียน การเรียนกลายเป็นงาน และไม่มีใครเลยที่เคยเรียนจบ ความสามารถในการปฏิบัติงาน คือ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ก็คือ เพื่อให้มีความสามารถในการใช้เวลาที่น้อยที่สุด ด้วยการอบรมน้อยครั้งที่สุดไม่ใช้มากที่สุด (ศาสตราจารย์.ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2560)

สำหรับความหมายของคำว่า การเรียนการสอนออนไลน์ มีดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า อีเลิร์นนิง (e – Learning) คือ การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรืออีเลิร์นนิง หมายความว่า การเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยี (Technology based learning) ซึ่งครอบคลุมวิธีการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ อาทิ การเรียนรู้คอมพิวเตอร์ (computer-based learning) ห้องเรียนเสมือนจริง (virtual classrooms) และความร่วมมือดิจิทัล (digital collaboration) เป็นต้น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท อาทิ อินเทอร์เน็ต อินทราเน็ต เอ็กซ์ทราเน็ต การถ่ายทอด ผ่านดาวเทียม (satellite broadcast) แดบแบนทีกเสียง และวีดิทัศน์ (audio/video tape) โทรทัศน์ที่สามารถโต้ตอบกันได้ (interactive TV) และซีดีรอม (เกรียงศักดิ์ ราชโคตร, 2545)

สุรสิทธิ์ วรรณไกร ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการเรียนการสอนออนไลน์ไว้ว่า การเรียนการสอนผ่าน E-Learning หมายถึง “การเรียนรู้แบบออนไลน์ หรือ e-learning คือ การศึกษาเรียนรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตหรืออินทราเน็ต เป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ผู้เรียนจะได้เรียนตามความสามารถและความสนใจของตนโดยเนื้อหาของบทเรียนซึ่งประกอบด้วยข้อความ รูปภาพ เสียง วิดีโอและมัลติมีเดียอื่น ๆ จะถูกส่งไปยังผู้เรียนผ่าน web Brower โดยผู้เรียน ผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นเรียนทุกคน สามารถติดต่อ ปรึกษา แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ระหว่างกันได้เช่นเดียวกับการเรียนในชั้นเรียนปกติ โดยอาศัยเครื่องมือการติดต่อ สื่อสารที่ทันสมัย (e-mail, web-board, chat) จึงเป็นการเรียนสำหรับทุกคนเรียนได้ทุกเวลา และทุกสถานที่ (Learn for all: anyone, anywhere and anytime)” (สุรสิทธิ์ วรรณไกรโรจน์, 2563)

กล่าวโดยสรุป การเรียนการสอนออนไลน์ หมายถึง กระบวนการของการเรียนการสอนผ่านระบบอินเทอร์เน็ตนั่นเอง

บทบาทเทคโนโลยีสารสนเทศกับการบริหารการศึกษา

กล่าวได้ว่า วิทยาการก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสารนั้น ถือเป็นปัจจัยสำคัญในอันที่จะผลักดันให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างประชาชนพลเมืองของโลกอย่าง “ไร้พรมแดน” มีคำพูดที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป 2 คำ คือ คำว่า “ปียอน ฟรอนเทียร์” (Beyond Frontier) กับคำว่า “โกลบอลไลเซชัน” (Globalization) มีความหมายว่า มนุษย์ทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว อันเป็นการนำผู้คนในสังคมโลกให้เข้าสู่การผสมผสานสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความคิด ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ระหว่างมนุษยชาติทั้งหมดทั้งมวล ที่เรียกว่า “กระแสโลกาภิวัตน์” นั่นเอง ทำให้ทุกคนต้องทำตัวให้สอดคล้องต้องตามไปกับ “กระแส” ดังกล่าวนี้นี้ ทั้งนี้ เนื่องจากว่าเทคโนโลยีต่าง ๆ นั้น ได้ถูกนำมาใช้หรือนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เป็นเครื่องมือเครื่องมือนานาชนิดต่าง ๆ ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งก็ได้ก่อให้เกิดการแข่งขันในด้านการให้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ด้วยการนำเอาความรู้ที่ทันสมัยของระบบเทคโนโลยีทั้งหลาย มาใช้ในการแข่งขันดังกล่าวนี้ และถือได้ว่า สิ่งเหล่านี้จัดเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศไปในเวลาเดียวกัน โดยมีเป้าหมายให้เศรษฐกิจและสังคมของเรา กลายเป็น “เศรษฐกิจและสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้” หรือ Knowledge-based Economy/Society โดยที่ประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศหนึ่งที่เป็นสมาชิกของโลก ก็ต้องได้รับผลกระทบจากกระแสของโลกาภิวัตน์ที่หลั่งไหลเข้ามาอย่างรวดเร็วอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้บริหารประเทศหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีนี้ จึงได้กำหนดแผนแม่บทที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการ เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศสำคัญ ๆ ไว้ 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านภาครัฐ (e-Government) 2) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านพาณิชย์ (e-Commerce) 3) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม (e-Industry) 4) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาทางการศึกษา (e-Education) และ 5) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านสังคม (e-Society) (ศาสตราจารย์.ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2560)

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า การศึกษาเป็นกลไกพื้นฐานในการพัฒนาคนหรือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สังคมจะพึงคาดหวังได้ว่า สิ่งนี้จะเป็นเครื่องมือในการเตรียม “คน” และ “สังคม” ให้พร้อมที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงชีวิต และความเป็นอยู่เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างมี

ประสิทธิภาพ โดยที่การจัดการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์นั้น ถือว่าเป็นการเตรียมกำลังคนที่มีศักยภาพ หรือมีความความฉลาดเพียงพอ ที่จะเป็นบุคลากรผู้มีความสามารถ เป็นนักคิดผู้มีความสามารถที่จะ เลือกข่าวสารข้อมูลมาใช้ ในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี ดังนั้น การวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษานี้ จึงต้องเน้นหนักไปที่การวางแผนในเชิงรุก ด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มต่าง ๆ ใน “นวนิธิ” หรือ “New Normal” ของกระแสโลกที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในทางสังคม และยังได้ วิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ในการพัฒนาประเทศไทย โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อหาทิศทางในการพัฒนา “คุณภาพของคนไทย” อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้รู้ทันโลก โดยที่ คนทุกคนมีความสุข รวมทั้งครอบครัวและชุมชนต่าง ๆ ก็อยู่กันอย่างมีสันติสุข (ธาดา รัชกิจ, 2563)

การจัดการศึกษาในปัจจุบันของไทย ที่ได้ำนานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ เพื่อเพิ่มทางเลือกในการเรียนรู้ของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนในยุคโลกาภิวัตน์ ให้มีความรู้ ความสามารถ หรือมีศักยภาพในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ รวมไปถึงรูปแบบ เนื้อหาและวิธีการเรียนการสอน ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น กระบวนการเรียน การสอนเปลี่ยนบทบาทของครู จากการเป็นผู้ให้ ผู้ถ่ายทอด มาเป็นผู้ออกแบบการศึกษา เพื่อพัฒนาคน ที่มีความแตกต่างกัน วิถีทางการเรียนรู้เริ่มเข้าสู่ยุคแห่งการใช้ “เทคโนโลยีเข้มข้น” (ชาญยุทธ โกลิตะ วงศ์ และคณะ, 2561) ในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ซึ่งหลาย ๆ ประเทศในภูมิภาคเอเชียรวมทั้งไทย เริ่มมีการ นำนวัตกรรมทางการเรียนการสอนเข้ามาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่ เรียกกันว่า “ระบบอินเทอร์เน็ต” ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาประเทศ ได้มีการเห็น ความสำคัญในการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และได้เริ่มวางโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ทาง การสื่อสาร และได้กำหนดเป้าหมายเอาไว้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันอุดมศึกษา ให้ใช้ประโยชน์จากเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ ที่มีข้อมูล ต่อเชื่อมอยู่ทั่วทุกมุมโลก ซึ่งอินเทอร์เน็ตที่เป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ซึ่งประกอบด้วยเครือข่ายย่อยอื่น ๆ อีก เป็นจำนวนมาก ที่กระจายอยู่ทั่วทุกมุมโลก ทำให้ ระบบอินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายสื่อสารที่มีขนาดใหญ่ ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการในการ ค้นคว้าข้อมูลได้เป็นอย่างดี (วิทยา เรืองพรพิสุทธ์, 2538) ทำให้มีความต้องการในการที่จะใช้เครือข่าย อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งทรัพยากร เพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน เป็นต้นว่า การจัดการระบบห้องสมุด การบริหารงานของฝ่ายธุรการ การค้นคว้าข้อมูล หรือการเรียนการสอนทางไกล โดยใช้เครือข่าย อินเทอร์เน็ต ซึ่งจะก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยการ ดำเนินการในลักษณะเช่นนี้ เป็นการลดความซ้ำซ้อนต่าง ๆ ในการะบวนการของการเรียนการสอน และเป็น การเพิ่มประสิทธิภาพต่าง ๆ ในการค้นหาและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ด้วยเทคโนโลยีที่

ทันสมัยที่เป็นระบบระเบียบและมีมาตรฐาน ในการเรียนการสอน ตลอดจนการเพิ่มศักยภาพของการให้บริการข้อมูลที่มีความสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ซึ่งตรงต่อความต้องการของผู้ใช้ระบบอินเทอร์เน็ตนี้ และยังเป็นการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาระบบฐานข้อมูล รวมไปถึงระบบสารสนเทศต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นฐานสำคัญสำหรับการวิจัยและพัฒนาศึกษา (Computer Time, 2563)

การพัฒนาของระบบเทคโนโลยีทางการสื่อสาร

เนื่องจากการที่จะจำแนกแจกแจง ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ ของระบบเทคโนโลยีที่เป็นเรื่องของศาสตร์อีกแขนงหนึ่ง ซึ่งดูแล้วมีความห่างไกลไปจากความรู้ความเข้าใจของบุคลากรในสายทางพระพุทธศาสนา หรือบุคคลในสาขาอื่นที่ไม่ใช่สายอิเล็กทรอนิกส์ คงต้องใช้เวลาเป็นอย่างมากในการที่จะอธิบายให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งได้ ดังนั้น ในที่นี้จึงจะกล่าวแต่เพียงโดยย่อว่า ถ้าหากจัดยุคของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีการเป็นเป็นยุค หรือ G หรือ Generation ต่าง ๆ ออกเป็น 5 ยุค หรือ 5 G ได้ ดังนี้

ยุค 1G หรือ ยุคอนาล็อก หรือยุคที่ใช้การสื่อสารในระบบ ยุคนั้นเป็นยุคที่สามารถพูดคุยกันผ่านเสียงผ่านมือถือหรือเครื่องสื่อสารในระบบอนาล็อก

ยุค 2G เป็นยุคที่สามารถส่งข้อความทาง MMS หากันได้

ยุค 3G เป็นยุคที่เป็นการทำงานในระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อส่งข้อมูลผ่านมือถือด้วยความเร็วระหว่าง 20kbps-42.2 Mbps

ยุค 4G เป็นยุคที่สามารถดูภาพเสียง หรือหนังออนไลน์ได้ที่ความเร็วเพิ่มขึ้นเป็น 100 Mbps (4G LTE), 150 Mbps (4G LTE Cat.4) และ 1,000 Mbps (4G LTE Advanced)

ยุค 5G เป็นการสื่อสารที่อนาคตจะไม่ใช้แค่โทรศัพท์มือถือแล้ว แต่จะรวมถึงอุปกรณ์ทุกชนิดที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ (Internet of Things หรือ IOT หรือ “ไอ โอ ที” นั่นเอง) ซึ่งในยุค 5G นี้จะดาวน์โหลดวิดีโอ ภาพยนตร์ หรือแอปพลิเคชัน ได้เร็วถึง 10,000 Mbps ถ้าใช้ 4G ดูวิดีโอออนไลน์ (ขนาด 8K) หรือดาวน์โหลดภาพยนตร์ที่ต้องรอ 6 นาที แต่ถ้ามี 5G ใช้เวลาแค่ 6 วินาที (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรม, 2563)

ในลักษณะของพัฒนาการทางเทคโนโลยีนี้จะเห็นว่า “ความสะดวกสบาย” ที่มากับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดังกล่าวนี้ หมายถึง “ระยะเวลา” ของการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ นั้นสั้นลง ๆ หรือย้อนลงไปตามลำดับ จากการที่ต้องใช้เวลาพอสมควรในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ต้องใช้เวลานาน ถูกทำให้เสร็จได้ในเวลาที่สั้นถึงสั้นที่สุด

ความสะดวกสบายในการเรียนผ่านโปรแกรม google classroom และ Zoom

Google Classroom เป็น Application ที่เปิดให้บริการสำหรับทุกคน แอปพลิเคชันหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ดังกล่าวนี้ ถูกออกแบบมาเพื่อช่วยให้อาจารย์สร้างและเก็บงาน โดยไม่ต้องใช้กระดาษ และยังสามารถช่วยประหยัดเวลาในการเรียนการสอนให้น้อยลง เช่น ความสามารถในการทำสำเนาของ Google ให้กับนักศึกษาแต่ละคนที่มีอยู่ในแอปพลิเคชันดังกล่าวนี้ นอกจากนี้ Google classroom ยังสร้างโฟลเดอร์สำหรับแต่ละคน เพื่อความเป็นระเบียบของข้อมูล ที่นักศึกษาสามารถติดตามงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์หรือครูผู้สอนว่ามีอะไรครบกำหนดบ้าง อาจารย์หรือผู้สอน สามารถติดตามการทำงานของนักศึกษาได้ว่า ใครยังไม่เสร็จ และยังสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงาน และให้คะแนนกับงานที่นักศึกษาส่งมาได้อย่างรวดเร็ว โดยที่วิธีการเข้าไปห้องเรียนหรือ classroom ในแอปพลิเคชันนี้ ในแต่ละครั้งก็ไม่ยุ่งยาก อาจารย์สามารถเพิ่มนักศึกษาได้โดยตรงหรือแชร์รหัสเพื่อให้นักศึกษาเข้าห้องเรียนได้ ซึ่งการตั้งค่ารหัสใช้เวลาเพียงแค่ครูเดียว และประโยชน์ของการใช้งาน Google Classroom จะช่วยให้ประหยัดเวลา นอกจากนี้ การตรวจงานก็สามารถทำได้ง่ายมากขึ้น อีกทั้งยังมีความเป็นระบบและระเบียบที่ปลอดภัยเพราะ Classroom จะไม่นำเนื้อหาหรือข้อมูลของนักศึกษาไปโฆษณาหรือนำออกไปเผยแพร่สู่ผู้อื่น ๆ หรือช่องทางอื่นๆ ได้ (หนูย์ พงษ์สุข, 2563)

นอกจาก แอปพลิเคชัน google classroom แล้ว แอปพลิเคชัน Zoom ก็สามารถนำมาใช้ในการสอนออนไลน์ได้ แต่มีรูปแบบที่แตกต่างกันซึ่ง Zoom คือ Application ที่พัฒนามาเพื่อให้สามารถจัดประชุม สัมมนา ได้ทางออนไลน์โดยใช้คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน หรือแท็บเล็ต สามารถใช้ประชุมได้ทั้งแบบมีภาพและวิดีโอ (Video Conference) หรือประชุมผ่านโทรศัพท์ที่มีแต่เสียงเท่านั้น (Conference call) ซึ่งแอปพลิเคชัน Zoom ถือเป็นผู้ให้บริการคลาวด์ด้าน Video Conference ที่มีผู้ใช้งานทั่วโลก ในเดือนมีนาคม 2020 ที่มีการระบาดของไวรัส COVID-19 Zoom ประกาศให้โรงเรียนในประเทศไทยสามารถใช้แพลตฟอร์มในการสอนได้ฟรี โดยปกติแล้ว Zoom จะสามารถใช้งานได้ทั้งแบบฟรีและแบบเสียค่าบริการ ถ้าเป็นแพลนฟรีจะสามารถสร้าง Group Meeting ที่มีผู้เข้าร่วมได้ตั้งแต่ 3 คน แต่ไม่เกิน 100 คน ภายในระยะเวลา 40 นาที แต่ครั้งนี้ Zoom ให้ทางโรงเรียนสามารถใช้ได้แบบไม่จำกัดจำนวนคน และไม่จำกัดระยะเวลาด้วย (หนูย์ พงษ์สุข, 2563)

มุมมองทางพระพุทธศาสนากับการพัฒนาของระบบเทคโนโลยีทางการสื่อสาร

สำหรับทัศนะต่าง ๆ ที่มีต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านอิเล็กทรอนิกส์ หรือเทคโนโลยีทางการสื่อสารนี้ ในทางพระพุทธศาสนาไม่ได้มีความคิดหรือทัศนคติใด ๆ นอกจากการ “นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางที่เป็นคุณ” นั่นเอง

ในข้อนี้จะขอยกตัวอย่าง ในกรณีที่พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้แสดงทัศนะโดยสรุปว่า ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีให้นำมาใช้ในทางที่เป็นคุณนั้น มีในหนังสือ “ขอบฟ้าแห่งความรู้” ไว้ โดยยกตัวอย่างกรณีของ “เป่ย์” หนุ่มชาวจีนที่จนปัญญาในการที่จะรักษาแฟนสาวที่ป่วยเป็นเจ้าหญิงนิทรา โดยการส่ง “สาส์น” ไปทางอินเทอร์เน็ต เมื่อเรื่องราวกระจายไปตามเว็บไซต์ต่าง ๆ ทำให้ “ผู้รู้” ทางการแพทย์สามารถส่งข้อมูลเกี่ยวกับการผ่าตัดรักษาให้หญิงสาวคนดังกล่าว โดยการ “ผ่าตัดทางอินเทอร์เน็ต” ทำให้หญิงสาวคนนั้นหายเป็นปกติ และการผ่าตัดครั้งนี้เป็นการผ่าตัดทางไกลครั้งแรกของโลก (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2540)

กล่าวโดยสรุปคือ การนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาใช้ในทางที่เป็นคุณ เป็นมุมมองทางพระพุทธศาสนาที่มีต่อระบบเทคโนโลยีทางการสื่อสาร

อิทธิบาท 4

อิทธิบาท หรือ อิทธิบาท 4 เป็นศัพท์ในพระพุทธศาสนา หมายถึง ฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ หรือคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณเครื่องสำเร็จสมประสงค์ ทางแห่งความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย (ที.ปา. (ไทย), 11/231/233)

สำหรับคำอธิบายอื่น ๆ เกี่ยวกับอิทธิบาท 4 นี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมไว้ ดังนี้

อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2538) เป็นสิ่งที่ถือว่าเป็น “คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ” หรือ “คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย” ได้แก่

1. ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ในทางการเรียนออนไลน์ หมายถึง ความพอใจในกระบวนการทั้งหมดของการเรียนออนไลน์ เป็นความ “รัก” “ชอบ” “เต็มใจ” กับรูปแบบและเนื้อหาของการเรียนออนไลน์ทั้งหมด

2. วิริยะ หมายถึง ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง ซึ่งในทางการเรียนออนไลน์ จะมุ่งไปที่ความเพียรพยายาม ความมุ่งมั่นในการลงมือทำทุกอย่าง ในทุกกิจกรรมของการเรียนการสอนด้วยความตั้งใจจริง

3. จิตตะ หมายถึง ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกฝนไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป เป็นความใส่ใจ หรือความเอาใจใส่ในการเรียนออนไลน์ของตน

4. วิมังสาหมายถึง ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น ซึ่งใช้ได้กับการพิจารณาการเรียนออนไลน์ของตนในทุกขั้นตอน

นิวรรณ 5 ตัวปัญหาต่อการเรียนออนไลน์

นิวรรณ 5 เป็นหลักธรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึง สิ่งซึ่งขวางกั้นจิตไม่ให้ก้าวหน้าในคุณธรรม, ธรรมที่กั้นจิตไม่ให้บรรลุคุณความดี, อกุศลธรรมที่กั้นจิตให้เศร้าหมอง และทำปัญญาให้อ่อนกำลัง (**พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2538**) มี 5 อย่าง ดังนี้

1. กามฉันทะ หมายถึง ความพอใจในกาม, ความต้องการกามคุณ ในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาออนไลน์ ความพอใจในกาม ซึ่งกินความกว้างครอบคลุมไปถึงความต้องการทุกอย่างในทางที่ไม่เป็นคุณต่อการเรียนการสอนออนไลน์ กล่าวคือ ความรู้สึกที่เป็นความต้องการ หรือ “อยากได้” “อยากมี” “อยากทำ” “อยากกิน” และ/หรือความ “อยาก” ทุกอย่างที่จะดึงใจให้ออกห่างไปจากการเรียนการสอนออนไลน์ของตน

2. พยาบาท หมายถึง ความคิดร้าย, ความขัดเคืองแค้นใจ ในการเรียนออนไลน์ จะหมายถึง ความรู้สึกที่ต่อต้านต่อการที่จะเรียนให้ได้เกรดสูง ๆ เรียกได้ว่า หากมีความคิดเคียดแค้นโกรธเคือง “ใคร” หรือ “อะไร” ขึ้นมา จะทำให้ความตั้งใจที่จะเรียนออนไลน์ ซึ่งหมายถึงการทำกิจกรรมในรูปแบบเรียนไม่ครบสมบูรณ์ได้

3. ถีนมิทธะ หมายถึง ความหดหู่และเซื่องซึม ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ มีตัวอย่างในความเบื่อหน่ายที่มีผลต่อการเรียนของเด็กที่เรียนการเป่าขลุ่ยหรือการเล่นดนตรีต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ความเบื่อหน่ายซึ่งจัดอยู่ในนิวรรณที่เป็น “ถีนมิทธะ” หรือความหดหู่เซื่องซึมนั่นเอง (มนู โห้ไทย, 2543) ดังนั้น จึงเป็นธรรมดาที่ผู้เรียนย่อมจะเกิดนิวรรณต่าง ๆ ในการเรียนออนไลน์ได้ ประเด็นนี้จึงเป็นตัวอย่างสำหรับผู้เรียนออนไลน์โดยทั่วไปว่า จะใช้อิทธิบาท 4 กำจัดนิวรรณข้อนี้ได้อย่างไร

4. อุทธัจจกุกกัจะ หมายถึง ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ, ความกระวนกระวายกลุ่มกังวล ซึ่งสามารถทำลายความตั้งใจในการเรียนออนไลน์นี้ได้เช่นกัน

5. วิจัยศึกษา หมายถึง ความล่งเลงสัย เกี่ยวกับการเรียนออนไลน์ จะหมายถึง ความสงสัยใน ทุก ๆ อย่างในกิจกรรมนี้ ไม่ว่าจะเป็นความสงสัยว่า ดีหรือไม่ ถูกต้องหรือเปล่า จะได้ผลดีหรือเปล่านั้น จะทำให้การเรียนออนไลน์เกิดผลเสียได้

การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 กับการศึกษาออนไลน์

การบูรณาการหลักอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของนักเรียนไว้ว่า ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการเรียน การสอน ความพอใจรักใคร่ในการทำงานที่ทำ คือ เป็นการท้าทายให้นักเรียน เกิดฉันทะความรักในการเรียน อธิบายถึงประโยชน์ของการตั้งใจเรียน หาวิธีการทำให้เกิดความพอใจรักใคร่ในการศึกษาเล่าเรียน ที่ทำคืออยู่แบบอย่างพอเพียง และพอใจในสิ่งที่ทำชีวิตจะประสบผลสำเร็จได้ วิริยะ ความเพียรพยายามทำเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมในการเรียน ความเพียรพยายามในการทำ งาน ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จจะอยู่ที่นั่น แม้จะว่ายากคนอื่นเขาว่ามางานชิ้นนี้อาจ ซ้ำ แต่งาน บางอย่างง่าย เพราะว่าได้ทำ มาแล้วจึงประสบผลสำเร็จ แม้เป็นการทำงานที่ไม่ได้คุณภาพแต่ว่า ค่าตอบแทนก็น้อยกว่านี้บ้าง วิธีการทำให้เกิดความเพียรพยายามในงานที่ทำ คือเป็นคนตั้งใจเฝ้ารักของที่ออกมาแล้วมาทำ คนอื่นทำอาจจะทำไม่ได้ ว่าเอาอย่างนี้ยิ่งเป็นการท้าทาย การทำ งานชิ้นนี้ได้เกิด ความภูมิใจในการทำงานและการเรียนรู้ได้ จิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ การเกิดความรู้และความเข้าใจใน อิทธิบาท ๔ ในการเรียนรู้ต้องคิดเปลี่ยนไปเรื่อยๆ จะต้องวิวัฒนาการคิดเปลี่ยนตามไปเรื่อยๆ เพราะการเรียนรู้พฤติกรรมของเยาวชนที่พร้อมไปด้วย ความรู้ ต้องมีการเปลี่ยนตามกระแสโลกให้ทันกับการเรียนรู้ ของอาเซียน และมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้เกิดการเอาใจใส่ในงานที่ทำเพราะคิดค้นคว้าเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆการเรียนรู้และต้องทำงานตามงานให้เข้าใจได้วิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในการศึกษาเล่าเรียน และการทำงานโดยการพิจารณาใคร่ครวญคือ ต้องตรวจสอบอยู่เรื่อยๆว่ามันผิดหรือถูก ถ้าทำแล้วผ่านแล้วผ่านเลยก็เหมือนคนไม่เอาใจใส่ต่องาน เสร็จแล้วก็ไม่ดูแลงานที่ทำ ไม่ได้เพราะว่าไม่ ตรวจงานอีกที ชิ้นงานแห้งแล้วหัดแล้วสูงเท่านี้จะได้ไหม ความกว้าง ความสูง ต้องเอาใจใส่ตรงนี้ให้ดีที่สุด ที่หนึ่งวิธีการสร้างการพิจารณาใคร่ครวญในการเรียนรู้ คือ ในการเรียนรู้ต้องศึกษาให้เข้าใจในการประ ประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ที่จะให้เด็กได้เข้าใจและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สรุป

ความสะดวสบายที่เกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการนำเทคโนโลยีนี้มา ใช้กับการเรียนการสอน อาจจะทำให้ชีวิตในยุค New Normal อาจจะเป็นความจริงที่ว่า ความเจริญทาง เทคโนโลยีนี้ ที่ได้นำมาสร้างเป็นระบบการสื่อสารทางการศึกษาด้วยระบบเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทันสมัย แต่เมื่อ

มุ่งไปที่ผลสัมฤทธิ์ หรือการที่จะให้ผู้เรียนบรรลุถึงซึ่งผลสำเร็จในการเรียนของตน ซึ่งไม่ได้หมายถึงความสำเร็จในการได้เกรด “ดี” ในการวัดผลประเมินผลในใบระเบียนการศึกษาของนิสิตผู้เรียนเท่านั้น หากแต่ยังหมายถึง การนำความรู้ความสามารถที่ได้รับจากการบรรลุความสำเร็จตามผลการเรียนมาใช้ในการประกอบอาชีพ หรือใช้การทำหน้าที่การงานของตนหลังจากจบการศึกษานั้น หากผู้เรียนมีความเครียดอันเกิดมาจากนิเวศทั้ง 5 คือ ความมั่งง่ายต่าง ๆ อันหมายถึง กามฉันทะ ความหงุดหงิด คิดร้ายขุนเคืองในใจ อันหมายถึง พยาบาท ความหดหู่ เชื่องซึม ง่วงหงาวหาวนอน อันหมายถึง ถีนีมิทระ ความฟุ้งซ่านรำคาญในจิตในใจต่าง ๆ อันหมายถึง อุทธัจจะกุกกุกจะ และความล่งเลงสัยในเรื่องต่าง ๆ อันหมายถึง วิจิกิจฉา นั้น สามารถนำอิทธิบาท 4 อันได้แก่ ฉันทะ ความพอใจในการเรียนออนไลน์ วิริยะ ความเพียรพยายามในการเรียนออนไลน์ จิตตะ ความเอาใจใส่ในการเรียนออนไลน์ และวิมังสา ความพิจารณาไตร่ตรองในการเรียนออนไลน์ของตน นอกจากจะกำจัดนิเวศคือตัวขวางทางแห่งความสำเร็จแล้ว ยังสามารถได้รับผลสัมฤทธิ์ในการเรียน และประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงานของตนได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ ราชโคตร. (2545). อิทธิบาท 4 และลักษณะทางจิตที่มีผลต่อพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของนักศึกษาในโรงเรียนเอกชนประเภทช่างอุตสาหกรรมตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*.
- ชาญยุทธ โกลิตะวงศ์ และคณะ. (2561). ความต้องการแรงงานในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทย. *วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*, 28(3), 668-712.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2551). ความหมายของ e-Learning. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.kroobannok.com/1586>.
- ธาดา รัชกิจ. (2560). การศึกษา (Education) สำคัญอย่างไรกับการพัฒนามนุษย์. เรียกใช้เมื่อ 28 ตุลาคม 2563 จาก <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190625-education-for-hrd/>.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 40. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2540). *ขอบฟ้าแห่งความรู้*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิทยา เรืองพรพิสุทธ์. (2538). *คู่มือการเข้าสู่อินเทอร์เน็ตสำหรับผู้เริ่มต้น*. กรุงเทพมหานคร : ยูเอ็ดยูเคชั่น.
- ศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2560). *สามัญทัศน์เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2560). 5 G คือ อะไร . เรียกใช้เมื่อ 28 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.ops.go.th/main/index.php/>
- สุรสิทธิ์ วรรณไกรโรจน์. (2547). ความหมายของคำว่า e-Learning. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2563 จาก <http://www.thai2learn.com/>
- หนูย พงษ์สุข. (2563). รู้จัก Zoom บริการประชุมออนไลน์ยอดนิยมในยุค Work from Home. เรียกใช้เมื่อ 28 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.youtube.com/watch?v=TBmfHp5DdKs>

Computer Time. (2538). *Make it with Creative Cloud*. เรียกใช้เมื่อ 28 ตุลาคม 2563 จาก
<https://encyclopedia2.thefreedictionary.com/Computer+Time>
DUANGLETHAI. (2553). มัลติมีเดีย (Multimedia) คืออะไร. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2563 จาก
<http://duanglethai2532.blogspot.com/>.

ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4

ในโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ประจำปี 2563

ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย*

SATISFACTION WITH PRACTICE OF VIPASSANA MEDITATION IN 4
SATIPATTHANAS UNDER 2020 VIPASSANA MEDITATION PRACTICE
PROJECT OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY
STUDENTS, NONGKHAI CAMPUS

พระมหาเอกชัย วิสุทโธ

Phramaha Ekachai Wisuttho

อภิวัฒน์ชัย พุทธจร

Apiwatchai Phuttajorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University Nongkhai Campus, Thailand

E-mail: Aekachai.kot@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย 2) เพื่อประเมินผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 452 รูป/คน โดยใช้สถิติที่ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษา พบว่า ความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ประจำปี 2563 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.22$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า นิสิตมีความพึงพอใจต่อด้านประชาสัมพันธ์ มีความพึงพอใจมากที่สุด ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมาคือ ด้านสถานที่ มีความ

*Received: 8 May 2021; Revised: 24 June 2021; Accepted: 20 August 2021

พึงพอใจในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.25$) ส่วนนิสิตมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือด้านสวัสดิการ มีความพึงพอใจในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.11$) ส่วนผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า โดยนิสิตมีความพึงพอใจในด้านด้านสุขภาพจิต มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมากที่สุดในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมาคือ ด้านสุขภาพกาย มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.0$) ส่วนนิสิตมีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานน้อยที่สุด คือด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.07$)

คำสำคัญ: วิปัสสนากัมมัฏฐาน, สติปัฏฐาน 4, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตหนองคาย

ABSTRACT

This research article was the research to assess satisfaction and results of the practice of 2020 Vipassana Meditation in 4 Satipatthanas (4 Foundations of Mindfulness) of Mahachulalongkornrajavidyalaya University students, Nongkhai Campus at there as well. The objectives were; 1) to study the satisfaction with the 2020 Vipassana Meditation Practice Project of Mahachulalongkornrajavidyalaya University student, Nongkhai Campus. 2) To assess the results of 2020 Vipassana Meditation Practice in 4 Satipatthanas under the Vipassana Meditation Practice Project of Mahachulalongkornrajavidyalaya University students, Nongkhai Campus. This research was a quantitative research. Population and sample of 452 persons who were all students participating in this project. The tool for collecting data was the satisfactional questionnaire and the results of Vipassana Practice based on the 4 Satipatthanas. The statistics used in the data analysis were mean and standard deviation.

The results of the studies revealed that the satisfaction with the 2020 Vipassana Meditation Practice Project of Mahachulalongkornrajavidyalaya University students, Nongkhai Campus, in all 8 aspects which were public relations, location, welfare, bathroom and the toilet, documents, Vipassana teacher, special lecturer, and food & beverage, were overall at a high level ($= 4.22$). And then, the results of 2020 Vipassana

Meditation Practice in 4 Satipatthanas under the Vipassana Meditation Practice Project of Mahachulalongkornrajavidyalaya University students, Nongkhai Campus in 4 areas: Kayanupassana Satipatthana (contemplation of body), Vedananupassana Satipatthana (contemplation of feelings), Cittanupassana Satipatthana (contemplation of mind), and Dhammanupassana Satipatthana (contemplation of mind-objects), there were overall at a high level (= 4.11).

Keyword: Vipassana Meditation, 4 Satipatthanas, Vipassana Meditation Practice Project, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus

บทนำ

กิจของภิกษุในพระพุทธศาสนานั้น เมื่อกุลบุตรได้บวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาแล้ว มีกิจที่จะต้องทำในศาสนา หรือที่เรียกว่าทำธุระใน 2 อย่าง คือ 1) คັນธุระ ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย หรือสดับรับฟังคำสอน ตลอดจนท่องจำขบคิดปัญหาทางธรรม จนเกิดความเข้าใจแตกฉาน 2) วิปัสสนาธุระ ได้แก่ การนำผลจากการศึกษาเล่าเรียนที่ถูกต้องจากคັນธุระนั้น มาประพฤติปฏิบัติให้เกิดผลสมบูรณ์ (กริสุตา เทียรทองและคณะ, 2535) ดังพุทธวจนะที่พระพุทธโฆसाจารย์ยกมาอ้างในเรื่องพระจักขุบาลว่า “ธุระนี้ คือ การเรียบจบนิกายหนึ่งก็ดี สองนิกายก็ดี จบพุทธวจนะคือทั้งสามปิฎกก็ดี ตามสมควรแก่ภูมิปัญญาของตนแล้วทรงจำไว้ กล่าวบอกพุทธพจน์นั้น ชื่อว่า คັນธุระ ส่วนการตั้งความสิ้นไปและความเสื่อมไปในอสังขาร ยังวิปัสสนาให้ก้าวหน้า ด้วยอำนาจการกระทำความพยายามอย่างต่อเนื่องแล้ว ถือเอาพระอรหันต์ของภิกษุผู้มีความประพฤติแคล่วคล่อง ยินดียิ่งแล้วในเสนาสนะอันสงัด ชื่อว่า วิปัสสนาธุระ (พระพุทธโฆสาจารย์, 2531) เมื่อพิจารณาธุระสองประการนี้แล้ว สามารถจำแนกเป็นการศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นสามส่วนคือ 1) ปริยัติ เป็นส่วนของคันธุระ คือ การศึกษาเล่าเรียน 2) ปฏิบัติ เป็นส่วนของวิปัสสนาธุระ คือ การปฏิบัติธรรม 3) ปฏิเวธ เป็นผลอันเกิดจากปริยัติและปฏิบัติรวมกัน จะเห็นได้ว่า การศึกษาภาคปริยัติกับการปฏิบัติ นั้น ไม่อาจแยกขาดจากกันได้ เพราะผลของการปฏิบัติที่ถูกต้อง ย่อมจะต้องมาจากการศึกษาด้านปริยัติที่ถูกต้อง และปฏิเวธที่สมบูรณ์ก็ต้องมีเหตุมาจากการปฏิบัติที่ถูกต้องนั่นเอง (กริสุตา เทียรทองและคณะ, 2535) ดังนั้น ทั้งปริยัติและปฏิบัติจำเป็นต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ปริยัติจึงเปรียบเหมือนลายแทงให้ผู้ปฏิบัติเดินไปโดยไม่หลงทาง

ในส่วนของวิปัสสนาธุระ แยกเป็น 2 ประการคือ สมถกรรมฐานกับวิปัสสนากรรมฐาน แต่กรรมฐานที่แท้จริงในพระพุทธศาสนา มีเพียงวิปัสสนากรรมฐานเท่านั้น ส่วนสมถกรรมฐานเป็น

กรรมฐานมีมาก่อนพระพุทธศาสนา เช่น อาฬารดาบสกาลามโคตร บำเพ็ญสมณะจนได้ถึงระดับอรุณานิคมที่ 3 (ม.ม. (ไทย), 12/277/301) และอุทกดาบสราชมุนี บำเพ็ญสมณะได้ถึงอรุณานิคมที่ 4 (ม.ม. (ไทย), 12/27/302) แต่พระพุทธเจ้านำสมถกรรมฐานมาเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติกรรมฐานในพระพุทธศาสนา เพราะทรงเห็นว่า สมถกรรมฐานสามารถเป็นบาทฐานไปสู่วิปัสสนาได้ ผลที่ต้องการจากสมถตามหลักพระพุทธศาสนา ก็คือการสร้างสมาธิ เพื่อใช้เป็นบาทฐานของวิปัสสนา จุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาสำเร็จได้ด้วยวิปัสสนา คือ การฝึกอบรมปัญญาที่มีสมาธินั้นเป็นบาทฐานนั่นเอง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2562) ดังนั้น การสอนกรรมฐานของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎก จึงมีทั้งส่วนที่เป็นสมถกรรมฐานและส่วนที่เป็นวิปัสสนากรรมฐาน เช่น อานาปานสติสูตร (ม.อ. (ไทย), 14/144/183) เป็นพระสูตรที่พระพุทธองค์ทรงสอนอานาปานสติ 16 ขั้น เบื้องต้นเป็นแนวปฏิบัติแบบสมถะ เบื้องปลายเป็นแนวปฏิบัติแบบวิปัสสนา เช่นเดียวกับมหาสติปัฏฐานสูตร มีทั้งหลักปฏิบัติที่เป็นสมถะ และหลักปฏิบัติที่เป็นวิปัสสนา ในส่วนที่เป็นสมถะนั้นได้รวมเอาแนวปฏิบัติที่เป็นอานาปานสติเข้าไว้ด้วย ซึ่งปรากฏอยู่ในหมวดกายนุปัสสนาสติปัฏฐาน ว่าด้วยอานาปานบรรพ เมื่อประมวลแนวปฏิบัติกรรมฐานในพระพุทธศาสนา มี 4 แนวทางด้วยกัน คือ

1. สมถปุพพังคัมวิปัสสนา คือ วิปัสสนามีสมถนำหน้า ได้แก่ ผู้ปฏิบัติทำสมถะคือสมาธิให้เกิดขึ้นก่อน จากนั้นจึงพิจารณาสมถะหรือสมาธินั้นกับทั้งธรรมอื่น ๆ ทั้งหลาย ที่ประกอบรวมกับสมาธินั้น ให้เห็นสภาวะที่เป็นของไม่เที่ยง เป็นต้น จนอริยมรรคเกิดขึ้น

2. วิปัสสนาปุพพังคัมสมถะ คือ สมถะมีวิปัสสนานำหน้า ได้แก่ ผู้ปฏิบัติยังมิได้ทำสมถะให้เกิดขึ้น แต่มาพิจารณาเห็นแจ้งอุปาทานชั้น 5 ตามสามัญลักษณะที่เป็นของไม่เที่ยง เป็นต้น อันนับว่าเป็นวิปัสสนา เมื่อวิปัสสนาเต็มเปี่ยมดี จิตก็จะเกิดสภาวะมีอารมณ์หนึ่งเดียวขึ้น โดยมีความปล่อยวางธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นในวิปัสสนานั้นเองเป็นอารมณ์ อันนับว่าเป็นสมถะ เมื่อปฏิบัติโดยวิธีนี้ อริยมรรคก็เกิดขึ้นได้เช่นกัน

3. ยุคัณทสมถวิปัสสนา คือ สมถะและวิปัสสนาเข้าคู่กัน รูปแบบการปฏิบัตินี้ มีใช้ว่าทำทั้งสองอย่างพร้อมกัน แต่หมายถึง เข้าสมาบัติถึงไหน ก็พิจารณาสังขารถึงนั้น พิจารณาสังขารถึงไหน ก็เข้าสมาบัติถึงนั้น กล่าวคือ เข้าปฐมฌานแล้ว ออกจากปฐมฌาน พิจารณาสังขาร ครั้นพิจารณาสังขารแล้วก็เข้าทุติยฌาน ออกจากทุติยฌานแล้ว ก็พิจารณาสังขารอีก อย่างนี้ไปตามลำดับ เรียกว่า เจริญสมถะวิปัสสนาคู่กัน พระสารีบุตรเป็นกรณีตัวอย่างในการปฏิบัติรูปแบบนี้

4. ธัมมุทัจจวิคคิตตมานัส คือ วิธีปฏิบัติเมื่อจิตถูกชักให้เหวด้วยธรรมุจจัจ ธรรมุจจัจนี้ ได้แก่ วิปัสสนูปกิเลส 10 ประการ มักเกิดขึ้นแก่ผู้ได้วิปัสสนาญาณอ่อน ๆ เป็นสภาวะที่น่าชื่นชม ผู้ที่ไม่เคยประสบมาก่อน จึงชวนให้เข้าใจผิดว่าตนได้บรรลุมรรคผลแล้ว ถ้าเข้าใจอย่างนี้ ก็เป็นอันคลาดเคลื่อน

นอกวิปัสสนาวิธิตี่ปฏิบัติที่ถูกต้องคือ ให้รู้เท่าทัน เมื่อมันเกิดขึ้นมาแล้ว ให้กำหนดพิจารณาด้วยปัญญาว่า โอภาสนี้ ญาณนี้ ฯลฯ นิกันตินี้ เกิดขึ้นแล้ว เป็นของไม่เที่ยง เกิดจากปัจจัยปรุงแต่ง ไม่ใช่เรา ไม่ต้นต้นหวั่นไหวกับวิปัสสนูปกิเลสนี้ ให้พิจารณาดำเนินก้าวหน้าไปในมรรคที่ถูกต้องต่อไป จนบรรลุมรรคผล (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2562)

การปฏิบัติกรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 อาจทำได้ทั้ง 4 แนวทาง แล้วแต่ผู้ปฏิบัติจะเลือกปฏิบัติตามแนวไหนที่เหมาะสมกับตนเอง การปฏิบัติกรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 เป็นแนวปฏิบัติที่พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนกรรมฐานจากพระโอษฐ์ และทรงรับรองผลการปฏิบัติด้วย สติปัฏฐาน แปลว่าที่ตั้งของสติ หรือการที่สติเข้าไปตั้งอยู่ คือการใช้สติให้บังเกิดผล เป็นวิธีปฏิบัติธรรมที่พระพุทธองค์ทรงยกย่องว่าเป็นหนทางเดียวที่จะบรรลุธรรมที่ถูกต้อง เพื่อทำพระนิพพานให้แจ้ง มี 4 ประการ คือ ใช้สติพิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต และพิจารณาธรรม ดังพุทธพจน์แสดงไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้ เป็นทางเดียวเพื่อความหมดจดแห่งสัตว์ทั้งหลาย เพื่อก้าวล่วงโสกะและปริเทวะ เพื่อดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุอุบายธรรม เพื่อทำนิพพานให้แจ้ง คือ สติปัฏฐาน 4 ประการ ได้แก่ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ 1) พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้ 2) พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้ 3) พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้ 4) พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้ (ที.ม. (ไทย), 10/372-373/ 301/372) พระพุทธองค์ทรงแสดงสติปัฏฐาน 4 ประทานแก่พระสาวก ทรงสอนได้ตรงกับภูมิหลัง ความถนัด ความสนใจ และระดับสติปัญญา ทำให้พระสาวกบรรลุมรรคผลในระยะเวลาอันรวดเร็ว เช่น ทรงสอนภิกษุปัญจวัคคีย์ (วิ.ม. (ไทย), 4/20/27) ทรงสอนปราณชฎิล (วิ.ม. (ไทย), 4/54/63) ทรงสอนพระมหาโมคคัลลานะ (อง.สตตก. (ไทย), 23/61/116-119) ทรงสอนพระราหุล (อง.จตุกก. (ไทย), 21/177/249) เป็นต้น

ความสำคัญของสติปัฏฐาน สรุปได้ 6 ประการ คือ (พรรณราย รัตนไพฑูรย์, 2544)

- 1) ความเป็นมรรคาเอก หรือเป็นทางสายเอก ดังพุทธพจน์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้ เป็นทางเดียว เพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วงโสกะและปริเทวะ เพื่อดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุอุบายธรรม เพื่อทำให้นิพพาน ทางนี้คือ สติปัฏฐาน 4 ประการ (ที.ม. (ไทย), 10/373/301)
- 2) เป็นปัจจัยทำให้โพชฌงค์ 7 ประการบริบูรณ์ ดังพุทธพจน์ว่า “คุณพลียะ สติปัฏฐาน 4 ประการ ที่บุคคลเจริญ ทำให้มากแล้ว ทำโพชฌงค์ 4 ประการให้บริบูรณ์” (ส.ม. (ไทย), 19/187/120)
- 3) เป็นผลแห่งสุจริต 3 ประการ ดังพุทธพจน์ว่า “คุณพลียะ สุจริต 3 ประการ ที่บุคคลเจริญ ทำให้มากแล้ว ทำสติปัฏฐาน 4 ประการให้บริบูรณ์” (ส.ม. (ไทย), 19/187/120)

4) ทำให้บรรลุความเป็นเอกบุรุษ ดังข้อความว่า “พระผู้มีพระภาคเสด็จถึงทางสายเอก แล้ว จึงชื่อว่าทรงเป็นเอกบุรุษ อย่างไร? คือ สติปัฏฐาน 4 สัมมัปปธาน 7 อธิปัตถ 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 โพชฌงค์ 7 อริยมรรคมีองค์ 8 ตรัสเรียกว่า ทางสายเอก” (ขุ.ม. (ไทย), 29/191-192/549)

5) สติปัฏฐานเป็นเครื่องแสดงความแตกต่างระหว่างพระเสขะกับพระอเสขะ เช่น คำสนทนาระหว่างพระสารีบุตรกับพระอนนรุทธะ ตอนหนึ่งว่า “ผู้มีอายุ บุคคลชื่อว่าเป็นเสขะ เพราะได้เจริญสติปัฏฐาน 4 ประการเป็นบางข้อ บุคคลชื่อว่าเป็นอเสขะ เพราะได้เจริญสติปัฏฐาน 4 ประการทุกข้อครบบริบูรณ์” (ส.ม. (ไทย), 19/392-393/250-251)

6) เป็นหลักปฏิบัติที่เนื่องด้วยสังคัม หลักสติปัฏฐาน 4 บอกให้ทราบทั่วกันว่า ชีวิตเรานี้ มีจุดที่ควรใช้สติคอยกำกับดูแลทั้งหมดเพียง 4 แห่งเท่านั้น คือ (1) ร่างกายและพฤติกรรม (2) เวทนาคือความรู้สึกสุขทุกข์ (3) ภาวะที่จิตเป็นไปต่าง ๆ (4) ความคิดนึกไตร่ตรอง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2562)

พระสูตรที่อธิบายวิธีปฏิบัติกรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน 4 ที่สมบูรณ์ที่สุด คือ มหาสติปัฏฐานสูตร เพราะถือว่าทั้งสมถะและวิปัสสนาในตัว ผู้ปฏิบัติอาจเจริญสมถะจนได้ฌานก่อน แล้วจึงเจริญวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐานไปจนถึงที่สุดก็ได้ หรือจะอาศัยสมาธิเพียงขั้นต้น ๆ เท่าที่จำเป็นมาประกอบเจริญวิปัสสนาเป็นตัวแทนตามแนวสติปัฏฐานนี้ ไปจนถึงที่สุดก็ได้ มหาสติปัฏฐานสูตร เป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงวิธีการฝึกจิตและอารมณ์กรรมฐานแบบต่าง ๆ ไว้มากมาย เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละบุคคล เหมาะสมกับจริต อุปนิสัย และความสามารถที่แต่ละคนแตกต่างกัน แต่กระนั้นวิธีการต่าง ๆ เหล่านั้น ก็รวมลงในสติปัฏฐานทั้งหมด ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสเรียกว่าทางสายเดียว (เอกายนมรรค) (พระญาณโพนิกะเถระ, 2545)

การปฏิบัติกรรมฐาน นับว่าเป็นกระบวนการในการที่จะช่วยให้การสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงและยั่งยืน และบรรลุจุดหมายของพระพุทธศาสนา การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้จัดให้มีการบรรจุวิชาธรรมภาคปฏิบัติ อันเป็นการศึกษาภาคทฤษฎีเพื่อให้นิสิตได้ทราบวิธีการและแนวทางปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในระดับหนึ่ง แต่การเรียนรู้ในด้านทฤษฎีอย่างเดียว ไม่สามารถทำให้บังเกิดผลได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการศึกษาอย่างแท้จริง มหาวิทยาลัยจึงมีระเบียบให้นิสิตทุกระดับต้องผ่านการปฏิบัติกรรมฐาน อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 10 วัน ในแต่ละปีการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้กำหนดให้นิสิตทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์เข้าปฏิบัติกรรมฐานในช่วงเดือนธันวาคม ระหว่างวันที่ 18-28 เป็นประจำทุกปี และเลือกวิธีปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพื่อให้นิสิตได้รับการฝึกอบรมวิปัสสนา

กรรมฐานภาคปฏิบัติ อันจะทำให้มีสติมีความเข้าใจแก่นแท้ของพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น และเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของพระศาสนาและสังคมสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคายตามหลักสติปัฏฐาน 4
2. เพื่อประเมินผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ที่ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการ จำนวน 452 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับชั้นปีและสาขาวิชาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ตอนที่ 2 ข้อมูลความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคายตามแนวสติปัฏฐาน 4

ตอนที่ 3 ข้อมูลผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended)

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับโครงสร้างของแบบสอบถามที่กำหนดไว้

3.3 ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (IOC)

3.4 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 50 คน ได้ค่าระดับความเชื่อมั่นที่ .842 เป็นค่าที่ยอมรับได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 452 ชุด โดยทำการเก็บข้อมูลที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย โดยผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการควบคุมและอธิบายรายละเอียดที่ผู้ตอบแบบสอบถามสงสัยด้วยตนเอง และเมื่อได้รับแบบสอบถามแล้ว และผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบเพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ตามแนวสติปัฏฐาน 4 และผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย โดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ตามแนวสติปัฏฐาน 4 ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.22$) เมื่อพิจารณาโดยละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า นิสิตมีความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ประจำปี 2563 ในด้านประชาสัมพันธ์ มีความพึงพอใจมากที่สุด ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมาคือ ด้านสถานที่ มีความพึงพอใจในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.25$) ส่วนนิสิตมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือด้านสวัสดิการ มีความพึงพอใจในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาในรายด้านแล้วพบว่า

ความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ด้านสถานที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณาโดยละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า นิสิตมีความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ในด้านห้องน้ำ ห้องสุขา เพียงพอต่อการปฏิบัติธรรม มีความพึงพอใจมากที่สุด ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมาคือ ด้านสถานที่เงียบสงบ ปราศจากเสียงรบกวน มีความพึงพอใจในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.29$) ส่วนนิสิตมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือด้านสถานที่สะดวกต่อการเดินทางไปปฏิบัติธรรม มีความพึงพอใจในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.11$)

ความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ด้านพระวิปัสสนาจารย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาโดยละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า นิสิตมีความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ในด้านวิทยากรมีทั้งนั้นหนาและการและวิชาการ และวิทยากรมีความเป็นกันเองระหว่างผู้เข้าปฏิบัติธรรม มีความพึงพอใจมากที่สุด ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมาคือ ด้านมีวิทยากรพิเศษบรรยายวิชาการ มีความพึงพอใจในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.22$) ส่วนนิสิตมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือด้านพระวิปัสสนาจารย์มีความรู้ความสามารถ มีความพึงพอใจในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.20$)

ความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ด้านประชาสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

($\bar{X} = 4.28$) เมื่อพิจารณาโดยละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า นิสิตมีความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ในด้านมีเอกสารแจ้งระเบียบการต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน มีความพึงพอใจมากที่สุด ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมาคือ ด้านมีการประชาสัมพันธ์แจ้งการปฏิบัติธรรมทางสื่ออินเทอร์เน็ต มีความพึงพอใจในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.31$) ส่วนนิสิตมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือด้านมีการแจ้งประกาศทำความเข้าใจกับกฎระเบียบวิธีการปฏิบัติอย่างชัดเจน มีความพึงพอใจในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.18$)

ความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ด้านสวัสดิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาโดยละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า นิสิตมีความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ในด้านมียารักษาโรคไว้อย่างเพียงพอต่อผู้เข้าปฏิบัติธรรม มีความพึงพอใจมากที่สุด ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมาคือ ด้านมีชุดแต่งกาย อำนวยความสะดวกในการเข้าปฏิบัติธรรม มีความพึงพอใจในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.29$) ส่วนนิสิตมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือด้านมีการจัดเตรียมอาหารและน้ำดื่มสำหรับผู้เข้าปฏิบัติธรรมอย่างเพียงพอ มีความพึงพอใจในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.07$)

2. ผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาโดยละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า โดยนิสิตมีความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในด้านด้านสุขภาพจิต มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมากที่สุด ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมาคือ ด้านสุขภาพกาย มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.0$) ส่วนนิสิตมีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานน้อยที่สุด คือด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อพิจารณาในรายด้านแล้วพบว่า

ผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ด้านสุขภาพกาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณาโดยละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า นิสิตมีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในด้านการทำให้สุขภาพร่างกายดี มีผลการปฏิบัติ

วิปัสสนากรรมฐานมากที่สุด ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.17$) รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ทำให้ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.16$) ส่วนนิสิตมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือด้านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ทำให้เกิดความสมดุลทางร่างกาย มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.06$)

ด้านเวทนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อพิจารณาโดยละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า นิสิตมีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในด้านการทำให้รู้ว่าจะอะไรทำให้มีความรู้สึกสุข มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมากที่สุด ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ทำให้ความรู้สึกรักทุกข์หายไปได้ มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.13$) ส่วนนิสิตมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือด้านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ทำให้เห็นความทุกข์ในใจ เช่น ความเศร้าโศกเสียใจ ความโกรธ มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.00$)

ด้านสุภาพจิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.12$) เมื่อพิจารณาโดยละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า นิสิตมีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในด้านการทำให้อารมณ์มั่นคง ไม่หวั่นไหวได้ง่าย มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมากที่สุด ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ทำให้จิตใจผ่องใส มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.23$) ส่วนนิสิตมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือด้านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ทำให้จิตใจใสบริสุทธิ์ มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.98$)

ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.04$) เมื่อพิจารณาโดยละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า นิสิตมีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในด้านทำให้อยากช่วยเหลือผู้อื่นที่ทุกข์ยาก มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่สุด ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.07$) รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ทำให้สามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี มีความพึงพอใจในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.04$) ส่วนนิสิตมีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานน้อยที่สุด คือด้านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ทำให้เข้าใจบุคคลอื่นมากขึ้น มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.98$)

อภิปรายผล

ความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนจีน ต่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน วัดร่ำเปิง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ของ Mr.Handing Ma การศึกษาพบว่า ประชาชนชาวจีนมีความพึงพอใจระดับ มากทุกรายการ (Mr.Handing Ma, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของนิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์ ของธวัชรรัตน์ อ่อนราษฎร์ การศึกษาพบว่า แรงจูงใจโดยใช้หลักสติปัฏฐาน 4 ในการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของนิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์ จำแนกตามแรงจูงใจ ออกเป็น 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ธวัชรรัตน์ อ่อนราษฎร์, 2557)

ผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ความรู้และความเข้าใจเรื่องสติปัฏฐาน 4 ของผู้ปฏิบัติ วิปัสสนากัมมัฏฐานของบรรณสิทธิ์ บรรณสารประสิทธิ์ การศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์ความรู้และความเข้าใจเรื่องสติปัฏฐาน 4 ของผู้ผ่านการอบรมปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน อยู่ในระดับมาก (บรรณสิทธิ์ บรรณสารประสิทธิ์, 2555) และสอดคล้องกับรายงานวิจัยเรื่อง ทักษะจิตของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ในด้านสัมพันธภาพระหว่างพระวิปัสสนาจารย์กับผู้ปฏิบัติธรรมของพระมหาบุญเลิศ ธมมทสสี (โอฐสุ) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า พระวิปัสสนาจารย์ในปัจจุบัน ต้องมีคุณสมบัติของผู้สอนธรรมที่ดี การอบรมก็จะเกิดผลดีตามมา (พระมหาบุญเลิศ ธมมทสสี (โอฐสุ) และคณะ, 2547)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน 4 ประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย สรุปและมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.22$) เมื่อพิจารณาโดยละเอียดในแต่ละด้าน พบว่านิสิตมีความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติ

วิปัสสนากัมมัฏฐาน ประจำปี 2563 ในด้านประชาสัมพันธ์ มีความพึงพอใจมากที่สุด ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมาคือ ด้านสถานที่ มีความพึงพอใจในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.25$) ส่วนนิสิตมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือด้านสวัสดิการ มีความพึงพอใจในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.11$)

2. ผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ประจำปี 2563 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาโดยละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า นิสิตมีความพึงพอใจต่อโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ประจำปี 2563 ในด้านด้านสุขภาพจิต มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมากที่สุด ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมาคือ ด้านสุขภาพกาย มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.0$) ส่วนนิสิตมีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานน้อยที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มีผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.07$)

ข้อเสนอแนะด้านการจัดการโครงการ

1. ไม่ควรนำนิสิตที่เข้าร่วมโครงการมาเป็นนิสิตจิตอาสาช่วยงานกรรมฐาน โดยไม่เข้าปฏิบัติกรรมฐานเลย เพราะการเป็นนิสิตจิตอาสาช่วยงานกับรูปแบบการปฏิบัติ ไม่สามารถทดแทนกันได้ และทำให้นิสิตคนอื่น ๆ มองว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ
2. ชุดแต่งกายคฤหัสถ์ ควรเป็นรูปแบบเดียวกันเพื่อความเรียบร้อยและสวยงาม โดยให้มหาวิทยาลัยออกแบบชุดปฏิบัติธรรมจำหน่ายให้แก่ นิสิต
3. เพื่อลดภาระนิสิตที่ไม่มีเวลาเข้าปฏิบัติธรรมติดต่อกันหลายวันได้ หรือเพื่อควบคุมดูแลการปฏิบัติกัมมัฏฐานของนิสิตคฤหัสถ์ ทีมมหาวิทยาลัยกำหนดให้ปฏิบัติแบบสัปดาห์ได้ จึงควรจัดปฏิบัติกรรมฐานภายในมหาวิทยาลัย ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ หลังเลิกเรียน แล้วแต่ความสมัครใจของนิสิต โดยให้นิสิตทยอยเก็บสัปดาห์จนครบ 7 วัน แทนการไปปฏิบัติกรรมฐานนอกมหาวิทยาลัย

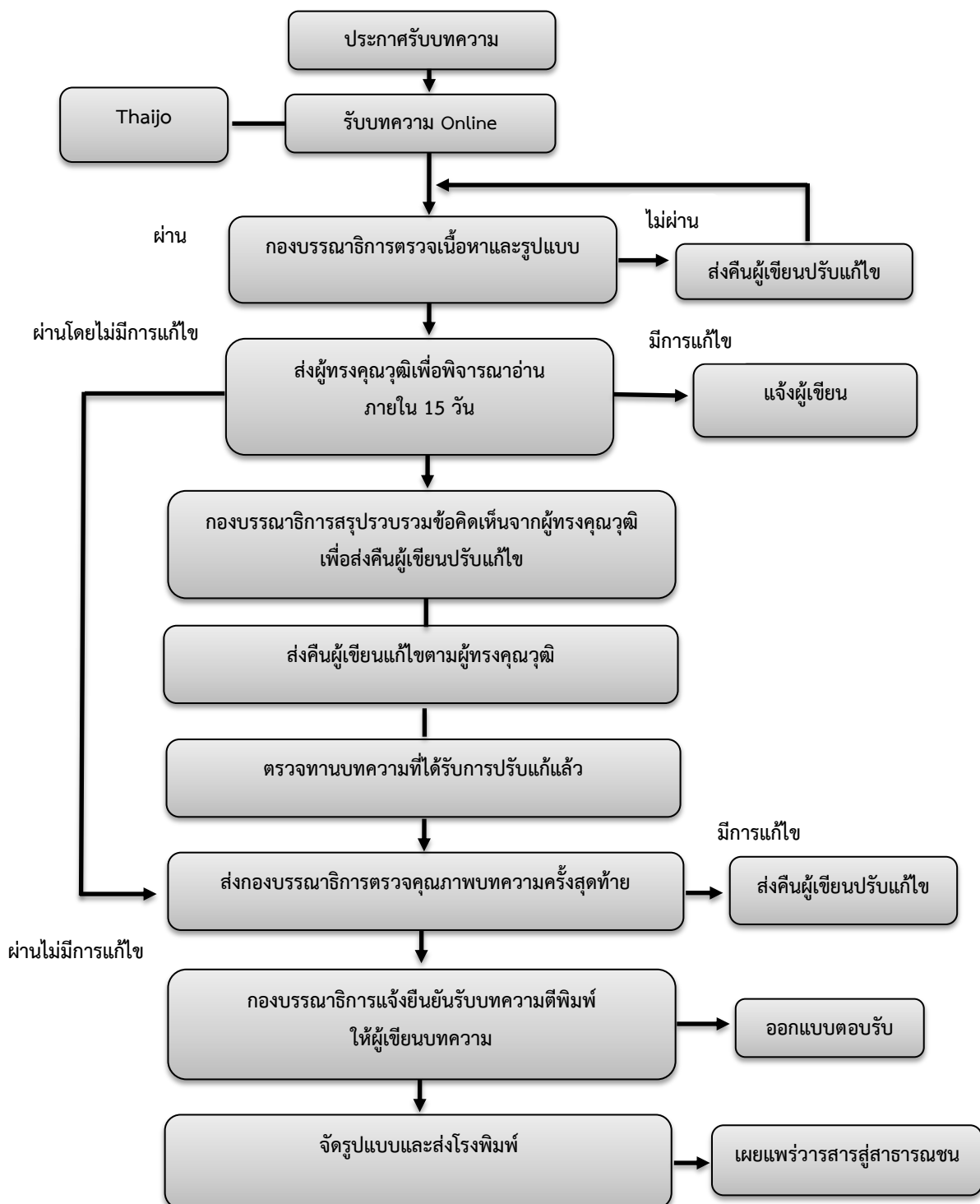
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิเคราะห์จิตที่เหมาะสมแก่ผู้ปฏิบัติธรรม เพื่อนำมาปรับปรุงวิธีการอบรมให้เหมาะสมแก่จิตของนิสิต จะทำให้การปฏิบัติธรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาบทบาทของพระวิทยากรที่มีต่อนิสิตในการฝึกอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน
3. ศึกษามูลเหตุและแรงจูงใจที่จะทำให้ นิสิตเห็นความสำคัญของการปฏิบัติธรรม
4. ศึกษาความเข้าใจของนิสิตต่อหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน 4

เอกสารอ้างอิง

- กรีสุดา เทียรทองและคณะ. (2535). แนวการสอนพระกรรมฐานของพระพุทธองค์กับการปฏิบัติพระกรรมฐานในประเทศไทย. ใน *รายงานวิจัย*. วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา.
- ธวัชรัตน์ อ่อนราชภูริ. (2557). แรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ของนิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์. ใน *พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)*, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บรรณสิทธิ์ บรรณสารประสิทธิ์. (2555). ความรู้และความเข้าใจเรื่องสติปัฏฐาน 4 ของผู้ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน. ใน *พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรรณราย รัตนไพฑูรย์. (2544). การศึกษาวิธีปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 : ศึกษาแนวการสอนของพระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ). ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระญาณโพนิกะเถระ. (2545). *หัวใจกรรมฐาน*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม.
- พระพุทธโฆษาจารย์, (2531). *พระธัมมปทัฏฐกถา แปล ภาค 1*. พิมพ์ครั้งที่ . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญเลิศ ธมมทสสี (โอฐสุ) และคณะ. (2547). ศึกษาทัศนคติของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน. ใน *รายงานการวิจัย*, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2562). *พุทธธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 53. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.
- Mr. Handing Ma. (2562). ศึกษาความพึงพอใจของชาวจีนต่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 วัดไร่เปิง (ตโปทาราม) ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ใน *พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)*, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารศึกษิตาลัย

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

1. ประเภทของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารศึกษิตาลัย

1.1 บทความวิชาการ ได้แก่ งานเขียนทางวิชาการในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่มีการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น ข้อยุติ ข้อเสนอแนะและประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยผู้เขียนค้นคว้าจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น แล้ววิเคราะห์อย่างสมเหตุสมผล

1.2 บทความวิจัย (Research article) ได้แก่ บทความที่นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าใหม่ ๆ ทั้งในด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติ เป็นการนำเสนอปัญหาที่ผู้เขียนได้ศึกษาหรือประเด็นที่ต้องการคำตอบ มีการกำหนดกรอบแนวคิด การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสรุปปัญหาอย่างชัดเจน อันเป็นการสร้างฐานความรู้ที่มีคุณค่าทางวิชาการ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

2. การจัดเตรียมบทความ

วารสารศึกษิตาลัย ได้กำหนดการเตรียมต้นฉบับไว้ ดังนี้

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 12 – 14 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าน้ำกระดาษขอบบน 3 ซม. ขอบล่าง 1.5 ซม. ขอบซ้าย 2.5 ซม. ขอบขวา 1.5 ซม. กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัด พร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้ โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสังกัดหรือหน่วยงาน และ E-mail พิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่อง โดยเอียงมาทางด้านขวา

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

8) ส่งบทความต้นฉบับที่ E-mail : Sjmcunk@gmail.com

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป มีความกะทัดรัด และสั้น

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิดและระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

5) สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

6) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) หมายถึง ประเด็นที่ผู้วิจัย เสนอแนะขึ้นมาจากผลการวิจัย หรือข้อค้นพบจากการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ข้อมูล คำแนะนำแนวทาง หรือวิธีการใด ๆ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำ ข้อเสนอแนะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนา การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน หรือการบริหารจัดการ เป็นต้น

7) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อเรื่องเท่านั้น ใช้การอ้างอิงแบบ APA

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

3. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสารเพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่ม ใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน และปีที่พิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย เพราะอวิชาเป็นปัจจัย สังขารทั้งหลายจึงมี เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี ฯลฯ ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งมวลนี้ มีได้ด้วยประการ ฉะนั้น” (ส.น. 16/35/75) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (สมภาร พรหมทา, 2555)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2550)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภาโรและคณะ, 2558)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาทวิ มหาปณฺเฑ. (2557). ดุลยภาพชีวิตเชิงพุทธ เพื่อความมีอายุยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).//
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมพร รุ่งเรืองกลกิจ. (2553). พระพุทธศาสนากับงานสุขภาพจิต. ใน พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (บรรณาธิการ). พระพุทธศาสนากับการฟื้นตัวจากวิกฤติการณ์โลก. (หน้า 3-20). กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

บรรจบ บรรณรุจิ. (2557). พระวัคกลีในคัมภีร์บาลี : จุดเชื่อมโยงที่ยังไม่พบ. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 10(2), 25-44.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ปรีชา พิณทอง. (2532). คอลา. ใน สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ, (หน้า 173). อุบลราชธานี : ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

เปรียญ 10. (22 พฤษภาคม 2562). เหลียวหลังแลหน้ามหาจุฬาฯ ทางเลือกสำหรับคนชนบท. เดลินิวส์, น. 5.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา. /ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาประหยัด ปญญาโร (สุนนท์). (2542). จริยธรรมในลำกลอน. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แม่ชีกฤษณา รักษาโณมและคณะ. (2556). รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กระบวนการเปลี่ยนแปลง “เส้นทางบุญ” สู่ “เส้นทางธรรม”. ใน *รายงานการวิจัย*. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช).

(8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์) //ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. //(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

โกเมทร์ อ่อนนุช. (5 พ.ย. 2560). ความเชื่อเรื่องนาคในพระพุทธศาสนา. (นางสาวเจนจิรา พุ่มแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง. //(ปีที่เผยแพร่) //ชื่อเรื่อง. //เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2562). *สิ่งแรกในพระพุทธศาสนา* (4). เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2562 จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_193297

(10) ราชกิจจานุเบกษา**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย. //(ปีที่พิมพ์) //ชื่อเรื่อง (ถ้ามี) //ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์

วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม.
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2547). *จาริกบุญ-จาริกธรรม*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย
จำกัด.
- ประพันธ์ ศุภสร. (2554). อัมมสันตติ: วิธีการตอบปัญหาเรื่องกรรมกับอนัตตาของพระนาคเสน.
วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 7(1), 54-61.
- สมภาร พรหมทา. (2534). อดีตากับนัตติตาในพุทธปรัชญาเถรวาท. ใน *ดุชนิพนธ์อักษรศาสตร์ดุชนิ
บัณฑิต ภาควิชาปรัชญา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา พิณทอง. (2532). คอล่า. ใน *สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ*, (หน้า 173). อุบลราชธานี:
ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์
เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก <https://is.gd/zOr2aQ>
- Boo Elizabeth. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol. 1 and 2. World
Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*, 6
(5), 25-28.

4. เงื่อนไขของบรรณาธิการ

เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความแล้ว มีความเห็นให้แก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืน
เพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก
และขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ หากรายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย
นั้น ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารปัญญาภิธาน หรือไม่ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิหรือ
เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว ผู้นิพนธ์บทความจะได้รับลิขสิทธิ์วารสาร ฉบับที่นำบทความ
ลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้นิพนธ์บทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า) (16 pt)

1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....
2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....
3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....
4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

- 1.....(16 pt).....
- 2.....(16 pt).....
- 3.....(16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

อภิปรายผล (18pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18pt)

(16pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความพร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

เอกสารอ้างอิง : (18 pt) อ้างอิงแบบ APA

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความ วิชาการ

ชื่อบทความ(ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ(อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้สนับสนุนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) อ้างอิงแบบ APA

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

**แบบฟอร์มนำส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารศึกษิตาลัย
วัดศรีสุมงคล ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย**

1. ชื่อ-ฉายา-นามสกุลของผู้นิพนธ์บทความ

(ภาษาไทย).....

ชื่อ-ฉายา-นามสกุลของผู้นิพนธ์บทความ

(ภาษาอังกฤษ).....

ตำแหน่ง :

() อาจารย์ มหาวิทยาลัย.....() บุคคลทั่วไป

() นิสิต/นักศึกษา มหาวิทยาลัย.....

ระดับ ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก

ประเภทบทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ () อื่น.....

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

2. สถานที่ติดต่อผู้นิพนธ์บทความ

ที่อยู่ติดต่อสะดวกที่สุด.....

.....โทรศัพท์.....E-mail.....

เมื่อคณะบรรณาธิการของวารสารพิจารณาแล้ว มีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินดียินดีรับไปแก้ไขตามมติดังกล่าวนั้น และข้าพเจ้าขอรับรองว่า บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่ได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้ใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสารศึกษิตาลัย ตามอัตราที่ได้กำหนดไว้แล้ว

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้นิพนธ์บทความ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หมายเหตุ : กรุณาส่งแบบฟอร์มไปที่ สำนักงานวารสารศึกษิตาลัย วัดศรีสุมงคล ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย หรือที่ E-mail: Sjmckunk@gmail.com